

“Lapsi herkimässä iässä”

Lapsuuden suojele ja seksuaalinen väkivalta viktoriaanisen ajan Britanniassa

Maija Kekkonen

Pro gradu -tutkielma

Yleinen historia

Humanistinen tiedekunta

Helsingin Yliopisto

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		
Tekijä – Författare – Author Maija Kekkonen		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Lapsi herkimässä iässä- Lapsuuden suojele ja seksuaalinen väkivalta viktoriaanisen ajan Britanniassa		
Oppiaine – Läroämne – Subject Yleinen historia		
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year marraskuu 2020	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 88
Tiivistelmä –Referat –Abstract		
<p>Tarkastelen tutkielmassani viktoriaanisella ajalla Britanniassa käytyä keskustelua lasten seksuaalisesta pahoinpitelystä ja tutkin lapsen asemaa seksuaalisen väkivallan uhrina. 1800-luvulla suhtautuminen lapsiin sekä ikäryhmänä että laajemmin erityisenä yhteisön osana koki moninaisia muutoksia. Sosiaaliin uudistuksiin keskittyneet liikkeet alkoivat kiinnittää huomiota lasten asemaan 1800-luvun yhteiskunnassa. Lasten seksuaalinen pahoinpitely nousi esiin huolena, joka koetteli sekä lapsen kehoa että aivan erityisesti moraalila. Aiheessa yhdistyivät kysymykset moraalittomasta seksuaalisuudesta, lasten turmeltumisesta ja kärsimyksistä sekä yhteiskuntaluokkien välisistä jännitteistä.</p> <p>Tutkimuskysymyksiäni ovat: Miten keskustelut lapsiin kohdistuvasta seksuaalisesta pahoinpitelystä nousivat esille juuri viktoriaanisella ajalla? Mitä tämä kertoo ajan lapsuuskuvan muutoksesta? Seksuaalisen pahoinpitelyn uhreina olevien lasten asema yhteiskunnassa oli monella tapaa ongelmallinen. Tutkin myös, kuka nähtiin ”oikeana” seksuaalisen pahoinpitelyn uhrina 1800-luvulla ja ketkä määritelmän ulkopuolelle jäivät. Mitkä yhteiskunnan rakenteet ja arvot vaikuttivat seksuaalisen pahoinpitelyn uhrin ”paikkaan” keskustelussa ja siihen, miten yhteisö suhtautui pahoinpitelyn uhreihin? Käsittelen tutkimuksessani sekä tyttöjä että poikia ja pyrin nostamaan tutkimuksessa esille myös sukupuoleen liittyviä erityispiirteitä. Tutkimukseni painottuu ajallisesti noin 1860–1890 lukujen välille, jolloin lasten seksuaalista pahoinpitelyä ja lastensuojelulainsäädännön kehitystä koskevat keskustelut olivat aktiivisimmillaan.</p> <p>Tutkimuksessani käytän monipuolisesti aikalaislähteitä. Aikalaislähteitäni ovat esimerkiksi lasten seksuaaliseen pahoinpitelyyn liittyvä lainsäädäntö, lakeihin liittyvä julkinen keskustelu parlamentin ylä- ja alahuoneissa sekä Old Bailey’n julkaistut tiedonannot. Lisäksi aineistonani on lehdistössä käytyä aikalaiskeskustelua. Käytän lähteenäni myös <i>The Waifs and Strays’ Society</i> -järjestön julkaisemia esimerkkitapauksia. Järjestön huostaan tuli lapsia erityisesti eri raastuvanoikeuksien lähettäminä. Lisäksi käytän lähteinäni erilaisten lastensuojelujärjestöjen ja valtiollisten komiteoiden raportteja (esim. <i>The Exposure and suppression of the traffic in English girls for purposes of continental prostitution</i>, 1881 ja <i>Report for Inquiring Into the Housing of the Working Classes</i> 1885), lääketieteellisiä julkaisuja (<i>Medical jurisprudence</i>) sekä aikalaistoimijoiden, kuten Josephine Butlerin, Ellice Hopkinsin, W.T. Steadin ja Charles Boothin, kirjoituksia.</p> <p>1800-luvulla tapahtunut lapsuuskuvan muutos muokkasi keskustelua lasten seksuaalisesta pahoinpitelystä. 1800-luvun aktivismin seurauksena lastensuojelulainsäädäntö tiukentui, seksin suojaikäraja nousi ja lastensuojelu ammattimaistui. Yhteiskunnallinen keskustelu nojasi hyvin vahvasti keskiluokkaiseen ikäsidonnaisen lapsuuden ajatukseen, joka tuki lasten laajempaa suojelua, mutta sulki suppeudessaan ulos monia lapsia. Tutkimuksen perusteella esiin nousee kolme selkeää kategoriaa, jotka vaikuttivat siihen, miten seksuaalista väkivaltaa kokeneeseen lapseen suhtauduttiin: lapsen ikä, sukupuoli ja sekä lapsen että väkivallantekijän luokka ja sosiaalinen asema yhteisössä. Huonoon asemaan joutuivat seksuaalisen pahoinpitelyn uhrit, jotka eivät käytökseltään sopineet stereotypiaan ”viattomasta” lapsesta, alimpaan työväenluokkaan kuuluvat lapset, yli 12-vuotiaat lapset ja prostituoidut. Myös pojat jäivät keskustelussa marginaaliseen asemaan.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords seksuaalinen väkivalta – lasten seksuaalinen pahoinpitely -1800-luku – Englanti –lapsuus - köyhyys – lapsiprostituutio –luokkayhteiskunta – luokkaerot – raiskaus – seksuaalimoraali – seksuaalisuus –sukupuoli – suojaikäraja – tytöt - pojat – työväenluokka – viktoriaaninen aika – viktoriaaninen yhteiskunta		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Keskustakampuksen kirjasto		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

Sisällysluettelo:

1. Johdanto	1
1.1. Tutkimuskohde ja -kysymykset.....	1
1.2. Lähteet ja kirjallisuus.....	5
2. Viktoriaaninen yhteiskunta	7
2.1. Sosiaalisen puhtauden puolesta - yhteiskuntaa ja moraalia muuttamassa.....	7
2.2. Lainsäädäntö ja yhteiskunnalliset toimijat	12
2.3. ”Oikea lapsuus” – modernin lapsuusajattelun alkulähteillä	15
3. Viattomat ja paheelliset tytöt	19
3.1. Sukupuoli, seksuaalisuus ja moraali	19
3.2. Lapsuuden ja aikuisuuden välillä	26
3.3. ”Langennut lapsi” -puhtaus, likaisuus ja uhrin ongelma.....	33
3.4. ”Viettelijät ja vieteltävät” – uhri, syyllinen ja kunniallisuus.....	40
4. Näkymättömät pojat.....	54
4.1. Miehen mittaa: viktoriaanisista maskuliinisuuksista.....	54
4.2. Homoseksuaalisuus ja laki.....	59
4.3. ”Oikea mies” –Pojat ja ”uhriuden ongelma”	63
4.4. Viettely, viattomuus ja prostituutio – uhrin asema.....	66
5. Johtopäätökset.....	74
Lähdeluettelo	81

1. Johdanto

1.1. Tutkimuskohde ja -kysymykset

”Kuka tahansa, joka yrittää laittomasti ja lihallisesti tuntea ja käyttää hyväkseen ketään iältään yli 12-vuotiaasta ja alle 13-vuotiaasta tyttöä, joko tytön suostumuksella tai ilman, on syyllinen rikkomukseen. Tästä syylliseksi todettuna hänet voidaan oikeuden harkinnan perusteella tuomita korkeintaan kahdeksi vuodeksi vankeuteen joko pakkotyövelvoitteella tai ilman.”¹

Näin toteaa vuonna 1875 tehty muutos jo olemassa olevaan Britannian lakiin, jossa määritellään seksin suojaikäraja uudestaan. Vaikka ikäraja ei kohonnut kuin yhden vuoden 1861 lainsäädännöstä², se osoittaa silti osaltaan 1800-luvun kuluessa kehittyneitä uudenlaista suhtautumista lasten oikeuksiin ja lasten asemaan yhteiskunnassa. Lakimuutokset ovat vain pieni osa viktoriaanisen ajan laajempaa yhteiskunnallista muutosta, jossa muuttuvat lapsuuden käsitykset loivat pohjaa moderneille ajatuksille lasten suojelusta ja erityisasemasta yhteiskunnassa.

1800-luvulla Englannissa suhtautuminen lapsiin sekä ikäryhmänä että laajemmin osana yhteisöä koki moninaisia muutoksia. Lapsuus ja nuoruus alettiin erityisesti keskiluokassa nähdä vahvasti aikuisuudesta erillisenä, erityisenä ja homogeenisena elinkaaren osana, johon liittyi kaikkia lapsia kasvuympäristöstä riippumatta yhdistäviä piirteitä. Keskiluokan ideaalilapsuus oli viattomuuden ja puhtauden tila, joka vaati aikuisten suojelua. Samalla useat eri moraalisiin, taloudellisiin ja sosiaalisiin uudistuksiin keskittyneet yksilöt ja liikkeet alkoivat kiinnittää entistä enemmän ja laajamittaisemmin huomiota lapsen konkreettiseen asemaan osana 1800-luvun englantilaista yhteiskuntaa.³ Useat uudistuksia ajavat liikkeet kampanjoivat sekä moraalisen että laillisen muu-

---

¹ Public General Statutes 1875, ss. 1044 – 1045. Joskus viitataan myös nimellä Offences against the Person Act 1875. “Whosoever shall unlawfully and carnally know and abuse any girl being above the age of twelve years and under the age of thirteen years, whether with or without her consent, shall be guilty of a misdemeanor, and, being convicted thereof, shall be liable, at the discretion of the court, to be imprisoned for any term not exceeding two years, with or without hard labour.”.

² Offences Against the Person Act 1861, pykälä 51. “Carnally knowing a Girl between the Ages of Ten and Twelve”

³ Fass, 2013 s.174-177.

toksen puolesta. Ensisijaisesti tarkoitus oli ”parantaa” yhteiskunnan moraalisia arvoja kohti keskiluokkaista arvomaailmaa koulutuksen, valistuksen ja toisaalta myös rankaisun kautta.⁴ Lasten kohdalla tätä ei kuitenkaan lopulta pidetty riittävänä ja huoli lasten huonosta kohtelusta, lapsityövoiman käytöstä, kouluttamattomuudesta ja väkivallasta synnytti ajatuksen lapsia koskevan lain-säädännön ja lasten asioita ajavien toimielinten kehittämisestä.⁵

Lasten seksuaalinen pahoinpitely nousi keskusteluissa luonnollisesti esiin rikkomuksena, joka koetteli kauhealla tavalla sekä lapsen kehoa että aivan erityisesti moraalialia. Aiheessa yhdistyivät kysymykset hillitsemättömästä ja moraalittomasta seksuaalisuudesta, lasten turmeltumisesta ja kärsimyksestä sekä yhteiskuntaluokkien välisistä jännitteistä. Jos lapset syvimmältä olemukseltaan kuitenkin ”luonnollisesti” heijastelivat puhtautta, viattomuutta ja hyvyttä, niin eikö tämän puhtauden turmeleminen ollut yksi järkyttävimmistä synneistä? Lastensuojelujärjestöt kampanjoivat seksin suojaikärajan nostamisen puolesta. Lehdistössä tarinat väkivalloin prostituutioon pakotetuista tytöistä herättivät vihaa ja mellakointia. Valkoinen orjakauppa huolestutti vallanpitäjiä. Oikeuteen vietyjen syytteiden määrä kasvoi. Keskustelu lasten seksuaalisesta pahoinpitelystä paisui 1800-luvun viimeisillä vuosikymmenillä jo niin valtaviin mittasuhteisiin, että nykyään osa tutkijoista on viitannut ilmiöön jopa ”moraalisena paniikkina”.⁶

Tässä työssä tarkastelen, mitä lasten seksuaalisesta pahoinpitelystä käydyt diskurssit kertovat viktorianisen ajan käsityksistä lapsista, lapsuudesta, seksuaalisuudesta ja seksuaalisesta väkivallasta. Miten keskustelut lapsiin kohdistuvasta seksuaalisesta pahoinpitelystä nousivat esille juuri viktorianisella ajalla? Mitä tämä kertoo ajan lapsuuskuvan muutoksesta? Mitkä yhteiskunnan rakenteet ja arvot vaikuttivat seksuaalisen pahoinpitelyn uhrin ”paikkaan” keskustelussa ja yhteisön suhtautumiseen pahoinpitelyn uhreihin? Millainen oli ”oikea” seksuaalisen pahoinpitelyn uhri ja ketkä määritelmän ulkopuolelle jäivät?

Käsittelen tutkimuksessa sekä tyttöjä että poikia ja pyrin nostamaan tutkimuksessa esille erityisesti sukupuoleen liittyviä erityispiirteitä ja niiden välisiä eroja. Suhtautumisessa tyttöihin ja poikiin seksuaalisen väkivallan uhreina oli selkeitä ajan sukupuolikäsityksiin liittyviä eroavaisuuksia, joita pyri tutkimuksessani nostamaan esille. Pojat ovat aikaisemmassa tutkimuksessa jääneet sivuun, sillä pojista seksuaalisen pahoinpitelyn uhreina on huomattavasti vähemmän aineistoa. Tyttöjen kokema seksuaalinen pahoinpitely sopi paremmin niihin kehyksiin, joita eri aikalaisdiskursseissa

---

⁴ Hunt, 1999 s.94; D’Cruze, 1998 s.41-42.

⁵ Flegel, 2009 s. 10-12.

⁶ Fass, 2013 s. 192-198; moraalisesta paniikista ks. Clark, 2008 s. 145-146; huoli valkoisesta orjakaupasta ks. esim. Hunt, 1999 s.177-178; oikeudenkäyntien lukumäärä ks. Jackson, 2001 s.5.

luotiin lasten seksuaalisen pahoinpitelyn ympärille, joten myös lähdeaineistoa syntyi enemmän. Lisäksi lapsiprostituutio nousee tutkimuksessa todellista määräänsä merkittävämmäksi lasten seksuaalisen pahoinpitelyn muodoksi. Syynä tähän on, että aikalaisskeskustelu käytiin hyvin vahvasti prostituution teemojen ympärillä, vaikka todellisuudessa suurin osa seksuaalisesta väkivallasta tapahtui luultavasti lapsen lähipiirissä samoin kuin nykyäänkin.⁷ Raja lapsiprostituution ja muun lasten seksuaalisen pahoinpitelyn välillä on kuitenkin häilyvä.⁸ Vaikka aiheeni on yleisesti lasten seksuaalinen pahoinpitely, suurin osa aikalaisskeskustelusta keskittyy vanhempien lasten ja nuorten kärsimään pahoinpitelyyn. Eniten aineistoissa nousevat esiin noin kymmen ja 16 vuoden väillä olevat lapset. Syynä tähän on, että nuoremmat lapset nähtiin noin yleisesti selkeämmin lapsina, eikä heidän suojelemisensa oikeuttamiseksi tarvinnut käydä niin aktiivista julkista keskustelua seksuaalisen pahoinpitelyn osalta.

Tutkimukseni painottuu ajallisesti noin 1860-1890 lukujen välille, jolloin lasten seksuaalista pahoinpitelyä ja lastensuojelulainsäädännön kehitystä koskevat keskustelut olivat aktiivisimmillaan. *Offences Against the Person Act* 1861 määritteli ensimmäisenä lainsäädäntönä selkeän tyttöjen suojaikärajan perinteisen tapaoikeuden ulkopuolella. 1800- ja 1900-lukujen vaihteeseen tultaessa seksuaalisen väkivallan tulkinnat alkoivat toisaalta keskittyä moraalikysymysten sijaan enenevässä määrin psykoanalyysin teorioihin ja siirtyä laajemmin lääketieteen sateenvarjon alle. Käsittelen tutkimuksessa kuitenkin yleisellä tasolla myös aiempaa viktoriaanista aikaa silloin, kun se on taustoituksen kannalta tarpeellista.

Ennen lähteiden ja tutkimussarjallisuuden tarkastelua on syytä nostaa esiin nopea termistöllinen linjan veto. Lasten seksuaalista pahoinpitely (child sexual abuse) yleisterminä lasten seksuaaliselle pahoinpitelylle ei vielä ollut ainakaan laajasti käytössä 1800-luvulla ja rikosten kohdalla käytettiin useaa eri termiä osin myös sekaisin tai päällekkäin.⁹ Seksuaaliseen väkivaltaan viitattiin lisäksi erityisesti yleiseen julkaisuun tarkoitetuissa teksteissä ja oikeuden pöytäkirjojen yhteenvedoissa osin verhoilluin termein. Nämä termit olivat varmasti oman aikansa yleisölle selkeitä ainakin kontekstissa, mutta nykyaikana eri termien epä johdonmukainen käyttö saattaa hämmentää. Tutkimuksen vuoksi olen kääntänyt keskeiset termit niin, että ne vastaavat mielestäni mahdollisimman hyvin

---

⁷ Office for National Statistics, 2019.

⁸ esim. Cree, 2014 s.419. mm. termiä ”juvenile prostitution” käytettiin toisinaan viittaamaan paitsi lapsiprostituutioon, myös laajemmin lasten seksuaaliseen pahoinpitelyyn sekä muuhun lapsiin liittyvään seksuaalisuuteen.

⁹ Old Bailey’n julkaistuja menettelyjä läpikäydessäni huomasi selkeästi, että esim. ”unnatural crime”, ”unnatural offence” ja ”unnatural assault” viittasivat useampaan eri rikokseen. Joinakin kertoina kyseessä oli selkeästi raiskaus, useissa kohdissa termeillä viitattiin homoseksuaalisuuteen tai miesten välisiin seksuaalirikoksiin, muutamassa kohdassa eläimiin sekaantumiseen ja eräässä tapauksessa johonkin, josta tekijälle oli langetettu (myöhemmin kumottu) kuolemantuomio ja joka ei enää 1800-luvun lopulla ole voinut olla mikään edellä mainituista lainrikkomuksista.

alkuperäisen termin sisältöä. *Seksuaalinen väkivallanteko*¹⁰ on yleistermi kaikelle seksuaaliselle väkivallalle, jossa yhdyntää ei ole tapahtunut. Tämä yleisin tuomio on johtanut rikosnimike lasten seksuaalisissa pahoinpitelytapauksissa. *Raiskausta* ja *raiskauksen yritystä* käytetään silloin, kun seksuaaliseen väkivaltaan on liittynyt yhdyntä tai yritys yhdynnän harjoittamiseen.¹¹ *Suupuoliyhdyntä* tai *sen yritys alaikäisen kanssa* on termistä epämääräisin.¹² ”Carnally know” on yleinen aikalaistermi penetratiiviselle seksille. Rikostapauksissa ja lääketieteellisissä julkaisuissa sitä käytetään osin yleisterminä kaikelle naisen ja miehen väliselle yhdynnälle. Lapsiin liittyen sitä on mielestäni eniten käytetty joko raiskauksen tai sen yrityksen synonyyminä – erityisesti alle 10-12-vuotiaiden lasten kohdalla – tai tapauksissa, joissa yhdyntä on tapahtunut, mutta jotka eivät jostain syystä ole ainakaan viranomaisten näkemyksissä täyttäneet omana aikanaan raiskauksen tunnusmerkkejä. Tietyn iän¹³ ylittäneen alaikäisen kanssa seksin harrastaminen ei ollut automaattisesti raiskaus, jos tapauksessa ei esimerkiksi ollut oikeuden mukaan käytetty väkivaltaa tai lapsi oli antanut suostumuksen tekoon. Termiä käytettiin kuitenkin välillä alaikäisten kohdalla myös yleisenä seksuaalisen väkivallanteon synonyyminä. Tutkimuksen kannalta keskeisiä termejä ovat myös omana aikanaan homoseksuaalisuuteen liittyvät termit, jotka olen tässä kääntänyt *törkeäksi siveettömydeksi*¹⁴ ja *sodomiaksi*¹⁵. Käännetyt termit ovat valitettavan arvolatautuneita, mutta kuvaavat hyvin 1800-luvun suhtautumista homoseksuaalisuuteen. Törkeä siveettömyys tuli rikosnimikkeeksi vasta 1885, jota ennen miesten väliseen seksiin liittyvät rikosnimikkeet olivat sodomia, sen yritys sekä erinäiset muut termit¹⁶. Rikosnimikkeitä käytettiin myös alaikäisten (poikien) kohdalla sekaisin muiden seksuaaliseen väkivaltaan liittyvien termien kanssa.

¹⁰ Yleensä ”indecent assault”, mutta toisinaan myös esim. ”unnatural assault” tai ”unlawful assault”.

¹¹ ”rape”; esim. ”assaulting with intent (to rape)”, ”intent to ravish”. Raiskaus oli paljon seksuaalista väkivallantekoa vakavampi rikos ja oman tutkimukseni perusteella nämä rikosnimikkeet laskivat usein oikeudessa seksuaalisiksi väkivallanteoiksi tai niiden yrityksiksi.

¹² ”(unlawfully) carnally knowing”; esim. ”attempting to carnally know” a child/a girl under the age of .../ aged between.

¹³ Voimassa olevasta laillisesta ikärajusta riippuen puhutaan suunnilleen meidän aikamme teini-ikäisistä eli noin 10-16 vuoden väliin jäävistä nuorista.

¹⁴ ”gross indecency” oli käytännössä yleistermi kaikelle miesten väliselle seksuaaliselle kanssakäymiselle tai sen suunnittelulle. ”Gross indecency” –termin lisääminen lainsäädäntöön teki (miesten) homoseksuaalisuudesta seksuaalisuuden muotona käytännössä kokonaan laitonta, sillä mitä tahansa romantiseksi tulkittua elettä (esim. kirjeitä, suudelmaa tms.) saatettiin mahdollisesti tulkita lain alle kuuluvaksi.

¹⁵ ”sodomy” viittaa miesten väliseen penetroivaan seksiin ja lisäksi esim. eläimiin sekaantumiseen.

¹⁶ ”unnatural crime”, ”unnatural assault”, ”buggery” usein sensuroituna b—y.

1.2. Lähteet ja kirjallisuus

Uskaltaisin väittää, että lasten seksuaalista pahoinpitelyä tutkittaessa jokainen tutkija tulee jossain vaiheessa törmäämään lähteiden ongelmaan ainakin silloin, kun aihetta tutkii menneisyyden kontekstissa. Yhteiskunnissa on kautta historian ollut aiheita, jotka ovat osin tai kokonaan marginaalissa ja joihin liittyy voimakkaita yhteiskunnallisia tabuja. Lisäksi paljon aikalaislähteistöä on joko jätetty omana aikanaan arkistoimatta, tuhottu tietyn ajan kuluttua kustannussyistä tai tuhoutunut muuten.¹⁷ Esimerkiksi oikeudenkäyntien tarkemmista pöytäkirjoista ja tapauksiin liittyvästä oheisaineistosta on 1800-luvulta jäljellä enää murto-osa. Kun lähdin tutkimaan lasten seksuaalista pahoinpitelyä 1800-luvulla, törmäsin useaan otteeseen lähteiden puuttumisen lisäksi lähteiden hajanaisuuteen ja uhrien äänen puuttumiseen. Lasten seksuaalisesta pahoinpitelystä on mainintoja lainsäädännössä, erinäisten hyväntekeväisyys- ja kansalaisjärjestöjen pöytäkirjoissa sekä hajanaisia mainintoja esimerkiksi lehdistössä. Lähteet eivät kuitenkaan pääsääntöisesti luo minkäänlaista konkreettista kokonaisuutta, lukuun ottamatta muutamaa näkyvää ja julkista lainsäädäntöön liittyvää kampanjaa, ja niitä täytyy etsiä muun informaation seasta.

Lähteiden puuttuminen on toki myös itsessään merkittävää. Puuttuvat lähteet ovat aina ilmaus kulttuuristaan ja kuvaavat hyvin monimutkaista suhtautumista lasten seksuaalisen pahoinpitelyyn viktorianisessa yhteiskunnassa. Jopa nykyaikana länsimaissa lasten seksuaalisesta pahoinpitelystä ja seksuaalirikoksista yleensä ei ole täysin tarkkoja tilastoja ja seksuaalista väkivaltaa kokeneiden ihmisten määrät ovat osin arvioita.¹⁸ Erityisesti miesten ja poikien osuus jää tilastoissa marginaaliin. Löytämäni aineistot kuitenkin asettavat luvun jonnekin kolmen ja 17 prosentin välille koko miesväestöstä.¹⁹ Lapsena seksuaalista väkivaltaa kokeneista ihmisistä miehiä on noin 15-35 prosenttia.²⁰ 1800-lukua tutkiessa seksuaalisen pahoinpitelyn uhreina olleiden lasten tarkkojen määrien löytäminen on vielä hankalampaa. Seksuaalirikosten ilmoitusprosentti on tänäkin päivänä melko alhainen eikä ole mitään syytä uskoa, että se olisi viktorianisella ajalla ollut ainaakaan korkeampi. Pojat ovat aineistossa nykyaikaa selkeämmin aliedustettuna. Vaikka seksuaaliseen väkivaltaan liittyvät lait koskivat sinänsä myös poikia, julkisessa keskustelussa ”virallinen” uhrioletus ja keskustelun lähtökohta olivat lähes aina tyttölapset.

---

¹⁷ ks. esim. Häkkinen&Salasuo, 2015.

¹⁸ ks. esim. NSPCC:Child sexual abuse statistics; Office for National Statistics, 2019 kpl. 9: “Did victims of child sexual abuse tell anyone about the abuse?”.

¹⁹ Dorais, 2002 s.16 ja Maikovich-Fong & Jaffe, 2010 yksi kuudesta miehestä vrt. Office for national Statistic 2016 noin kolme prosenttia.

²⁰ Dorais, 2002 s.17 noin kolmasosa vrt. Office for national Statistic 2016 noin 15 prosenttia.

Tutkimukseni lähdemateriaali on edellä mainituista syistä hajanaista. Aikalaislähteitäni ovat esimerkiksi lasten seksuaaliseen pahoinpitelyyn liittyvä lainsäädäntö, erityisesti *Offences Against the Person Act 1861*, *Offences against the Person Act 1875*, *Criminal Law Amendment Act 1885* ja *Prevention of Cruelty to, and Protection of, Children Act 1889* ja näihin liittyvä julkinen keskustelu parlamentin ylä- ja alahuoneissa sekä Old Bailey'n rikostuomioistuimen julkaistut tiedonannot käsitellyistä tapauksista. Lisäksi aineistonani on eri alueiden paikallislehdissä käytyä aikalaiskeskusteltua. Lasten seksuaalinen pahoinpitely nousi esille lehdistössä lähinnä aihepiiriä sivuavien skandaalien ja lakimuutosten alla käytyjen keskustelujen kautta. Käytän lähteenäni myös *The Waifs and Strays' Society* -järjestön²¹ julkaisemia yksittäiseen lapseen liittyviä aikalais tapauksia. Järjestön huostaan tuli lapsia erityisesti eri raastuvanoikeuksien lähettäminä. Tapaukset ovat anonyymeja. Lisäksi käytän lähteinäni erilaisten lastensuojelujärjestöjen ja komiteoiden vuosikertomuksia²² sekä aikalais toimijoiden²³ kirjoituksia.

Tutkimuskirjallisuudessa tärkeimpiä teoksiani ovat Louise Jacksonin kattava ja urauurtava yleisteos *Child Sexual Abuse in Victorian England* (2001) ja Monica Flegelin *Conceptualizing cruelty to children in nineteenth-century England: literature, representation, and the NSPCC* (2009), jossa julmuutta lapsia kohtaan on käsitelty monitahoisesti sekä faktapohjaisten aikalaislähteiden että fiktiivisten lähteiden, kuten taiteen ja kaunokirjallisuuden, kontekstissa. Englannin yhteiskuntaa, kansalaisaktivismia ja hyväntekeväisyyttä sekä moraalikäsitelysten muokkautumista tutkittaessa keskeisessä asemassa ovat olleet toisaalta M.D.J Robertsin *Making English morals: voluntary association and moral re-form in nineteenth-century England* (2004) ja Allan Hunt *Governing morals: a social history of moral regulation* (1999), joissa moraalikäsitelysten syntyä tutkitaan organisaatioiden kautta osana kansalaisaktivismia, politiikkaa ja hyväntekeväisyyttä sekä myös toisaalta Seth Kovenin *Slumming: sexual and social politics in Victorian London* (2004) ja Judith Walkowitzin *Prostitution and Victorian Society: Women, Class, and the State* (1986), jossa keskitytään vahvemmin sosiaalisiin rakenteisiin ja ideologiseen muutokseen. Cocksin ja Cookin *A gay history of Britain* (2009), John Toshin teokset esim. *Manliness and masculinities in nineteenth-century Britain* (2005), D'Cruzen *Crimes of outrage* (1998) ja Hallin *Sex, Gender and Social Change in Britain since 1880* (2000) ovat myös olleet tärkeitä tutkimuksen pohjateoksia

---

²¹ Nykyään The Children's Society.

²² esim.: *Seeking and Saving: A Monthly Journal of Home Mission and Penitentiary work vol.III* (kokoelmajulkaisu); *The London Committee for the Exposure and suppression of the traffic in English girls for purposes of continental prostitution*, 1881 raportti; *Report of Her Majesty's Commissioners for Inquiring Into the Housing of the Working Classes 1885* – ensimmäinen raportti.

²³ Esim. aktivisti Josephine Butler, journalisti W.T.Stead, aktivisti ja kirjailija Ellice Hopkins, sosiaalinen uudistaja ja kirjailija Charles Booth.

sukupuolta, seksuaalisuutta ja väkivaltaa koskevissa pohdinnoissani. Lopuksi olen käyttänyt Häkisen ja Salasuon teosta *Salattu, hävetty, vaiettu - Miten tutkia piilossa olevia ilmiöitä* (2015) eräänlaisena henkisenä tukipilarina ja pohjateoksena salattujen ilmiöiden tutkimukselle. Vaikka kirja ei tarjoa tälle tutkimukselle suoranaista teoriakehystä, on siitä ollut hyötyä aikalaisaineiston hajanaisuuden hyväksymisessä ja vaiettujen tai kokonaan puuttuvien lähteiden tulkinnan tukena.

Tutkimukseni käsittelee ensin viktoriaanisen ajan yleistä kontekstia, laajempaa yhteiskunnallista muutosta, lastensuojelun ideologista syntyä ja keskeisiä lainsäädännön muutoksia sekä yhteiskunnallisia toimijoita. Käsittelen myös yleisesti lapsuuskäsityksen muutosta ja keskiluokkaisen lapsuuden nousua vallitsevaksi normiksi. Sen jälkeen käsittelen erillisissä luvuissa tyttöjen ja poikien kokemaa seksuaalista pahoinpitelyä. Sukupuolen perusteella tehty jako peilaa 1800-luvun suhtautumista seksuaalisen pahoinpitelyn uhreihin, sillä sukupuolella oli merkittävä vaikutus siihen, miten pahoinpitelyn uhrit nähtiin yhteiskunnassa. Tyttöjen asemaa seksuaalisen pahoinpitelyn uhreina tarkastellessani keskityn aikuisuuden ja lapsuuden rajapintoihin, neitsyyden, viettelyn ja liikkaisuuden retoriikkaan sekä seksuaalisuuteen ja moraaliin. Poikien kohdalla keskityn maskuliinisuuskäsityksiin ja ”uhriuden” ongelmaan, homoseksuaalisuuteen ja niin sanotun ”luonnottoman” seksuaalisuuden pelkoon sekä yleisesti poikien marginaaliseen asemaan seksuaalisen pahoinpitelyn ympärillä käydyssä keskustelussa.

2. Viktoriaaninen yhteiskunta

2.1. Sosiaalisen puhtauden puolesta - yhteiskuntaa ja moraalia muuttamassa

1800-luvulla brittiläinen yhteiskunta koki suuria rakenteellisia ja aatteellisia muutoksia. 1700-luvulla hiljalleen alkanut teollistuminen voimistui 1800-luvun aikana verrattain nopeasti. Teollistuminen ja sen lieveilmiöt muuttivat ennen näkemättömällä tavalla väestö- ja elinkeinorakennetta. Vanhat luokkarakenteet ja sosiaaliset verkostot alkoivat murtua keskiluokan kasvun ja teollisuudessa työllistyvän työväenluokan synnyn myötä ja väestön varallisuus alkoi hiljalleen lisääntyä 1800-luvun puolivälin jälkeen. Syntyvyyden nousu kasvatti väestöä ja lisääntyvä kaupungistumi-

nen muutti väestön jakautumista maan sisällä. Urbanisoituminen toi mukanaan myös paljon haasteita. Vaikka keskiluokan ja vuosisadan loppua kohti myös ylemmän työväenluokan toimeentulon taso nousi, köyhyys oli laaja ongelma alemmissa luokissa. Alhainen elintaso, riittämätön infrastruktuuri ja työväen kaupunginosien slummiutuminen synnyttivät laajoja lieveilmiöitä, kuten sairauksien nopeaa leviämistä, rikollisuutta ja prostituutiota. Laajemmalla tasolla teollistuminen ja urbanisoituminen aiheuttivat talouden ja elinkeinoelämän muutosten lisäksi murroksia perinteisissä yhteisöissä, verkostoissa ja perherakenteissa.²⁴

“Usein rehellisen työmiehen perhe joutuu hakemaan suojaa varkaan keittiöstä; taloissa, joissa he elävät, huoneet ovat usein aivan vierekkäin ja jatkuva kontaktin pahimpaan ainekseen, jota vankiloistamme pääsee, on pakon sanelemaa. Ei ole epäilystäkään siitä, että osa taparikollisista ei olisi koskaan tullut sellaisiksi, elleivät he olisi olosuhteiden pakosta joutuneet pakkautumaan näihin slummeihin yhdessä kovien rikollisten kanssa. Kuka voi ihmetellä, että jokainen pahuus kukkii näissä paheen ja sairauden pesissä? Kuka voi ihmetellä, kun näistä hökkeleistä sairaalan huomaan poistetut lapset itkevät, kun he uhkaavat joutua takaisin entiseen kurjuuteensa? Kuka voi ihmetellä, kun nuoret tytöt harhailevat pois kohti moraalitonta elämää, joka lupaa poispääsyä tällaisista oloista?”²⁵

Kaupungistuminen kokosi eri yhteiskuntaluokkien ja sosiaaliryhmien edustajia samaan tilaan uudella tavalla. Vaikka kaupungissa asuinalueet olivat jakaantuneet erityisesti varallisuuden ja lisäksi myös luokan, ammatin ja osin etnisyyden perusteella, eri yhteiskuntaluokat joutuivat kuitenkin kohtaamaan toisiaan moninaisissa elämän leikkauspisteissä. Huonoimpien asuinalueiden kurjat olot eivät pysyneet piilossa alueiden sisällä, vaan olivat esillä sekä kaupunkikuvassa että

---

²⁴ ks. esim. Harris, 2004 s.15–29; Perkin, 2002.

²⁵ Mearns&Preston, 1883 s.12 *“Often is the family of an honest working man compelled to take refuge in a thieves' kitchen; in the houses where they live their rooms are frequently side by side, and continual contact with the very worst of those who have come out of our gaols is a matter of necessity. There can be no question that numbers of habitual criminals would never have become such, had they not by force of circumstances been packed together in these slums with those who were hardened in crime. Who can wonder that every evil flourishes in such hotbeds of vice and disease? Who can wonder that little children taken from these hovels to the hospital cry, when they are well, through dread of being sent back to their former misery? Who can wonder that young girls wander off into a life of immorality, which promises release from such conditions?”*. (Andrew Mearns oli pappi ja kirjailija, joka ajoi aktiivisesti myös sosiaalisia uudistuksia, erityisesti köyhien asemaa. ks. esim. Oxford 2004.)

julkisessa keskustelussa.²⁶ Köyhyyden ja sen lieveilmiöiden esillä olo, uudet aatteet ja kansakunnan vaatimukset saivat aikaan muutoksia myös sosiaalisessa aktivismissa ja hyväntekeväisyystyössä. 1800-luvulla sosiaalisia reformeja ajavien järjestöjen määrä kasvoi räjähdysmäisesti ja niiden toimintamallit alkoivat muuttua. Hyväntekeväisyys nähtiin pitkään pääasiassa uskontoon liittyvänä ”laupeudentyönä”, jonka luonteeseen kuului vapaaehtoisuus. 1800-luvun puoliväliin tultaessa hyväntekeväisyysjärjestöjen luonne oli kuitenkin muuttunut ammattimaisemmaksi ja usein niiden pyrkimyksenä olivat laajemmat poliittiset uudistukset ja valtiovallan tiukempi sitominen sosiaalihuoltoon.²⁷ Keskiluokan vaikutusvalta nousi suhteessa vanhaan yläluokkaan valtion toimielimissä vahvistaen samalla uudenlaisen hyväntekeväisyyden ja valtiojohtoisen sosiaalihuollon kampanjoita. Lisäksi naisten koulutuksen parantuminen mahdollisti osaltaan vapaaehtoistoiminnan ammatillistumisen. Merkittävä osa järjestöjen toiminnasta oli naisten varassa ja samalla järjestöt antoivat naisille kanavan politiikkaan ja heille tärkeiden yhteiskunnallisten asioiden ajamiseen.²⁸ Naiset saivat järjestötoiminnan kautta myös vapautta kodin ulkopuoliseen toimintaan ja jopa pääsyn alueille – esimerkiksi slummeihin – jonne keskiluokkaisella naisilla ei muuten olisi ollut yhteiskunnallisesti hyväksyttävää pääsyä.²⁹

1800-luvun puolivälin paikkeilla keskeiseksi kampanjaksi nousi sosiaalisen puhtauden liike³⁰. Liike perustui laajempaan yhteiseen jaettuun arvopohjaan, mutta ei sinänsä ollut yhtenäinen, vaan jakaantui useisiin eri järjestöihin muun muassa poliittisen suuntautumisen, arvomaailman, uskonnon, sukupuolen ja tavoitteiden mukaan.³¹ Vaikka eri liikkeet olivat toisinaan ristiriidassa keskenään joidenkin yksittäisten tavoitteiden tai lähestymistapojen kohdalla, yhteistä oli kuitenkin tavoite uudistaa englantilaista moraalikäsitystä. Enimmäkseen keskiluokasta kasvanut liike pyrki muuttamaan epäoikeudenmukaiseksi katsomaansa moraalista ilmapiiriä, jossa naisten moraaliala ja – erityisesti seksuaalisuuteen liittyvää – käytöstä valvottiin yhteiskunnassa paljon miehiä tiukemmin. Pyrkimys oli yhtenäistää luokkien ja sukupuolten siveys- ja moraalivaatimuksia samalle korkealle tasolle, jota naisilta jo vaadittiin ja estää miesten oletetusta moraalittomuudesta johtuva naisten hyväksikäyttö.³² Vahva keskittyminen (seksuaali)moraaliin ja naiseen uhrina loi myös

---

²⁶ esim. Mearns&Preston, 1883; Booth, 1902; Booth, W. 1890. (Charles Booth oli liikemies, sosiaalinen uudistaja ja köyhyydentutkija, joka teki laajat tilastolliset kartoitukset Lontoon köyhien tilasta ja osallistui myös muihin uudistuskampanjoihin ks. esim. Hopkins 1994 s.241, Oxford 2004; William Booth oli Pelastusarmeijan perustaja ja köyhyyssaktivisti ks. esim. Oxford 2004).

²⁷ Roberts, 2004 s. 248–249; 255–257; Harris 2004 s.61.

²⁸ Hall, 2000 s. 15–16, 31.

²⁹ Koven, 2004 s.198–199.

³⁰ ”social purity”.

³¹ Roberts, 2004 s. s.263.

³² Hunt, 1999 s.94; Roberts, 2004 s. 250; Hall, 2000 s.30–33.

pohjan ajatusmallille, jossa pojat jäivät seksuaalisen pahoinpitelyn diskurssien marginaaliin. Vaikka sosiaalisen puhtauden liikkeet keskittyivät vahvasti seksuaalimoraaliin, sukupuolten eriarvoiseen asemaan ja ”hyväksikäyttäjä – uhri” asetelmaan, sosiaalisen puhtauden sateenvarjon alle mahtuvat liikkeet ajoivat tämän ohella myös muita, laajasti katsottuna moraalin kehittämiseen ja ihmisten olojen inhimillistämiseen liittyviä sosiaalisia uudistuksia, kuten koulutusta ja sivistystä, elinolojen parantamista ja naisten oikeuksia.³³

Kiinnostus erilaisiin uudistusliikkeisiin ja valtiojohtoisempaan sosiaalihuoltoon johti juurensa myös kansalaisuus -kysymyksestä ja kansallisaatteen noususta sekä 1700-luvun valistuksesta ja rationalismista, itsensä kehittämisen ja yksilön oikeuksien sekä velvollisuuksien ideologiasta. Lapsi ei enää ollut vain perheensä osa vaan tuleva Britannian imperiumin kansalainen, jonka toiminnalla ja hyvinvoinnilla oli vaikutusta laajempaan yhteiskuntaan. Miehillä myönnetty laajempi äänioikeus vuonna 1867 päästi työväenluokan miehet vihdoinkin äänioikeutettujen piiriin. Työväenluokan koulutuksen, tiedon ja moraalin taso ei kuitenkaan keskiluokan mielestä tarjonnut tarpeeksi taustavalmiuksia laajemman demokratian onnistumiseen.³⁴ Poliitiikan demokratisoitumien ja huoli sekä teollisesta että sotilaallisesta kilpailukyvystä lisäsi kiinnostusta myös kansakunnan yleiseen moraaliin, terveyteen ja tuottavuuteen. Massojen ongelmien alettiin ymmärtää vaikututtavan myös valtion toimintakykyyn.³⁵ Myös valtiovallan kiinnostus uusiin sosiaalisiin kysymyksiin lisääntyi siksi 1800-luvun kuluessa. Useat reformiliikkeiden toimijat olivat aktiivisia myös politiikassa ja usea poliitikko oli toisaalta myötämielinen jatkuvasti enemmän kannatusta saaville sosiaalisen puhtauden liikkeille ja muille sosiaalisten reformien kampanjoille.³⁶

Yhtenä keskeisimmistä ja toimivimmista tavoista vaikuttaa valtion kansalaisaineksen kelvollisuu- teen koettiin alempien luokkien lasten henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin parantaminen. Oikea ja moraalinen kasvatus nähtiin keskeisenä tapana ohjata lapsen tulevaisuutta oikealle tielle. Samalla kasvatus toimi myös kontrollin keinona. Sosiaalisen puhtauden liikkeet olivat alun perin syntyneet osin vastauksena huoleen ”sosiaalisesta pahasta³⁷”. 1800-luvun aikana tapahtuneet nopeat yhteis- kunnalliset muutokset ja uuden työväenluokan ”hillittömänä” nähty kasvu loivat pelkoa siitä, että

---

³³ esim. Booth, W., 1890: *In Darkest England and The Way Out* – käyhyydestä ja slummeista; Butler 1868: *The Education and Employment of Women* - naisten koulutuksesta ja työssäkäynnistä; Hopkins, 1879: *Work Amongst Working-men* sosiaalista puhtautta, mutta myös raittiutta, taloudellista tasa-arvoa ja elämänhallintaa.

³⁴ Roberts, 2004 s.193-209.

³⁵ Roberts, 2004 s. 282-286; Hunt, 1999 s.25.

³⁶ks.esim. Fraser, 1980 s.91-134.

³⁷ ”social evil”.

nopeat yhteiskunnalliset muutokset ja hallitsematon suuri alaluokka rapauttaisi yhteiskunnan moraalin ja sosiaaliset rakenteet. Moraalin muutokseen tähtäävillä kampanjoilla, koulutuksella ja lainsäädännöllä pyrittiin vaikuttamaan sopivana pidettyjen aatemaailmojen ja moraalikäsitysten syntymiseen. Ryhmien luokittelu ”normaaleihin” ja marginaaleihin vahvistui yhteiskunnan rakenteissa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa. Pyrkimyksenä oli marginaalien hallinta ja ”kelvollisen” alaluokan erottaminen ”kelvottomasta”. Moraalin ja heikompana nähtyjen ryhmien suojelun sekä laajojen uudistusten toinen puoli oli halu kontrolloida, pyrkimys joko pakkokeinoin tai muutoksella hallita ja muokata huolestuttavina pidettyjä ryhmiä.³⁸ Lastensuojelu oli myös keino kontrolloida alempien luokkien moraalien kehitystä ja toimintaa lainsäädännön ja koulutuksen kautta³⁹.

Nykytutkijat nostavat usein vahvasti esille vallankäyttöajattelun sosiaalisia reformeja ja hyväntekeväisyyttä tutkittaessa. Yleensä sen pohjalla ovat Foucault’n ajatukset valtasuhteista ja kontrollista.⁴⁰ Kontrollin ja valtasuhteiden tutkiminen on tämän aiheen kohdalla hyvin tärkeää ja aioin myös tässä tutkimuksessa käsitellä suojelun, kontrollin ja vallankäytön rajapintoja. On kuitenkin hyvä pitää mielessä, että suojelukampanjoiden takana oli paljon muutakin, kuin tietoista halua käyttää valtaa ja kontrolloida marginaaliryhmiä. Itse uskon, että aktivismin takana oli myös vilpittöntä halua auttaa huono-osaisena pidettyjä ryhmiä ja suojella heikommassa asemassa olevia, joka saattoi toki johtaa myös tiedostamattomaan vallankäyttöön ja alentuvaan suhtautumiseen. Osa sosiaalisista uudistusorganisaatioista toimi lastensuojelun uudistamisessa aktiivisesti myös alempien luokkien kanssa ja osa lastensuojeluun liittyvästä aktivismista lähti myös suoraan työväenluokasta.⁴¹ Näissä kohdin osa sekä nykytutkijoista että aikalaisista puhuvat ”moraalisen paniikin” luomisesta ja kummassakin keskustelussa annetaan välillä ymmärtää, että työväenluokkaa manipuloitiin jotenkin salakavalasti lakimuutosten taakse.⁴²

Minusta pelkästään tämä näkökulma sulkee turhaan pois alempien yhteiskuntaluokkien oman toimijuuden. Vaikka osin esimerkiksi lehdistön sensaatiouutisilla toki haluttiin aktiivisesti luoda moraalista raivostusta jonkin poliittisen päämäärän saavuttamiseksi – ja lehden myynnin kasvattamiseksi –, pitää myös hyväksyä se, että alemmat luokat koostuivat toimivista ja ajattelevista yksilöistä, jotka tunsivat oman elinpiirinsä ja saattoivat todella olla huolissaan lasten hyvinvoinnista, turvasta ja toimeentulosta. On myös hyvä pitää mielessä, että jo omana aikanaan osa aktivisteista

---

³⁸ Walkowitz, 1986 s.247; Clark, 2008 s.139; D’Cruze, 1998 s.41-42.

³⁹ Dauda, 2013 s.278–280; Barrow & Poirier, 2010: s.49.

⁴⁰ Flegel 2009, s.10–11; Jackson 2001, s.11.

⁴¹ Jackson 2001, s.133.

⁴²esim. Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 587-588, 30. heinäkuuta 1885.

oli hyvin tietoisia siitä, millaisia yksilön vapauteen liittyviä ongelmia liian tiukkaan lainsäädäntöön liittyi.⁴³ Kuten jo edellä mainittiin, sosiaalisia reformeja ajoi moninainen joukko ihmisiä, joilla oli erilaisia päämääriä ja jotka eivät olleet sokeita omien pyrkimystensä mahdollisille varjo-
puolille.⁴⁴

2.2. Lainsäädäntö ja yhteiskunnalliset toimijat

1800-luvulla tapahtunut kehitys johti lopulta oikeastaan modernin lastensuojelun syntyyn. Lapset nostettiin laajemmin koko yhteiskunnan tasolla suojelua ja erityistoimia vaativaan asemaan. Lastensuojelun kehittyminen liittyi vahvasti yhteiskunnan rakenteiden nopeaan muutokseen teollistumisen ja poliittisten uudistusten myötä, keskiluokkaisen itsehillintään ja perheeseen keskittyvän moraalin nousuun ja yhteiskunnan yleiseen byrokratisoitumiseen ja institutionalisoitumiseen. Erilaisia lastensuojeluun liittyviä pyrkimyksiä ajavat organisaatiot ja yksilöt toimivat aktiivisesti myös esimerkiksi moraalin muutoksen, naisten oikeuksien ja eläinten suojelun saralla.⁴⁵

Minusta on tärkeä yleisesti ja lyhyesti hieman esitellä niitä organisaatioita, joita lastensuojelun institutionalisoitumisen taustalta löytyy, sekä niitä lakimuutoksia, jotka 1800-luvun loppupuolella lastensuojelun saralla tapahtuivat. Muutokset lapsuuteen liittyvissä ajatusmalleissa, sekä keskiluokkaisen perheidyllin ideaalin nousu vaikuttivat toki paljon siihen, miten lapsuus nähdään nykyään. Ne eivät kuitenkaan olleet ainoat lastensuojelun taustalla toimineet aatesuuntaukset. Lisäksi laki ja instituutiot loivat ne puitteet, joiden sisällä lasten seksuaaliseen pahoinpitelyyn voitiin yleensä reagoida virallisella taholla. Viralliset kanavat eivät olleet ainoa tapa käsitellä seksuaaliseen pahoinpitelyyn liittyviä tapauksia, vaan alaluokat olivat pitkään puuttuneet osaan tapauksista

---

⁴³ Työläiset osallistuivat aktiivisesti esimerkiksi suojaikärajan noston puolesta kampanjoimiseen esim. *London Evening Standard*, 24. elokuu 1885 s.4 ja *Pall Mall Gazette* 12. elokuu 1885 s.12. Heillä oli lisäksi selkeästi omia oikeuslaitoksen ulkopuoleisia toimintamalleja seksuaalisen pahoinpitelyn tilanteissa, joka kertoo siitä, että ongelma tunnistettiin yhteisössä ja se herätti vihaa. Esim. *Hampstead and Highgate Express* 26. elokuu 1876 s.3 ja *Illustrated Police News* 21. toukokuu 1870 s.3. Alempien luokkien vanhemmat myös veivät aktiivisesti seksuaaliseen pahoinpitelyyn liittyviä tapauksia oikeuteen asti jo paljon ennen ikäraja nostoon ja ihmiskauppaan liittyvää keskiluokasta lähtenyt huolta ja kampanjointia 1880-luvulla.

⁴⁴ Roberts, 2004 s.255-257.

⁴⁵ Esimerkiksi Social Science Association (1857); Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals (1824); National Association for the Repeal of of the Contagious Diseases Act (1869); International Abolitionist Federation (1875) ks. esim. Roberts, 2004 ss.198-199; 260 ;215-216.

epävirallisia teitä. Lain ulkopuolisiin keinoihin ei enää 1800-luvun loppupuolella suhtauduttu valtiovallan taholta suopeasti, joten lasten seksuaalisen pahoinpitelyyn puuttuminen siirtyi hiljalleen kokonaan lain piiriin.⁴⁶

Sosiaalisten kysymysten joukosta erityisen kiinnostavaksi nousi 1800-luvun loppupuolella lasten suojele organisaatioiden ja lakien avulla. Kuten aiemmassa kappaleessa keskusteltiin, lasten hyvinvoinnin takaaminen nähtiin erittäin tärkeänä sosiaalisena uudistuksena ja keskeisenä osana sosiaalisen puhtauden kampanjoita. Pyrkimykset lisätä laajasti lastensuojeluun liittyvää valtiollista organisaatiota ja lainsäädäntöä olivat mielenkiintoisia myös siksi, että ne puuttuivat vahvasti lasten kohteluun perheen sisällä ja antoivat teoriassa valtiolle oikeudet lapseen perheen yli. Perhettä oli perinteisesti pidetty luonnollisena ja yksityisenä yksikkönä, jonka sisäisiin kysymyksiin valtiolta ei juurikaan puuttunut. 1870- ja 1880 – luvuilla alkoi kuitenkin keskustelua siitä, mikä on valtion tehtävä tulevien kansalaistensa suojelussa. Lasten viattomuuden suojelua alettiin pitää vanhempien oikeuksia tärkeämpänä ja ajatus lasten erityisistä oikeuksista alkoi muokkautua.⁴⁷

Pelkästään lasten oikeuksia ajavaksi tahoksi perustettiin viimein vuonna 1883 Englantiin oma organisaatio. Ensimmäinen organisaatio oli paikallinen *Liverpool Society for the Prevention of Cruelty to Children*, joka sai seuraavan vuonna sisarorganisaation Lontooseen. Lontoon organisaatio onnistui levittäytymään ympäri Brittien saaria ja viimein vuonna 1889 vaihtoi nimensä *National Society for the Prevention of Cruelty to Children*- organisaatioksi (NSPCC). Organisaatiot kampanjoivat vain lasten suojeluun keskittyneen, kaikkia lapsia koskevan lainsäädännön säätämisen puolesta ja lastensuojelutoimen aseman virallistamisesta osaksi valtion koneistoa. Lisäksi ne tarjosivat eräänlaista kolmannen sektorin sosiaalitoimen palvelua, kouluttivat ihmisiä lastensuojeluun liittyvistä asioista ja tarjosivat tukea muille lapsiin liittyville hyväntekeväisyysjärjestöille. NSPCC ei ollut tietenkään ainoa asiaan keskittyvä järjestö. Lastensuojelun saralla toimi myös muita sekä paikallisia että kansallisia järjestöjä, jotka olivat keskittyneet joko laajasti lastensuojeluun tai kapeammin tiettyyn aiheeseen tai ryhmään. Järjestöt tekivät aktiivista yhteistyötä toistensa kanssa. Lisäksi sekä niiden alla että rinnalla toimi joukko lastenkoteja, perhekoteja ja koulukoteja, joihin lapsia sijoitettiin.⁴⁸

---

⁴⁶ Jackson, 2001, s.30-37. Epäviralliset keinot liittyivät usein niin sanottuun omankädenoikeuteen eli väkivaltaan ja toisaalta rahallisiin korvauksiin. esim. Illustrated Police News 21. syyskuu 1893 s.2; Illustrated Police News 10. heinäkuu 1886 s.4.

⁴⁷ Roberts, 2004 s. 259–261; Fass, 2013 s.174-177, 184.

⁴⁸ Flegel 2009 s.12; Roberts 2004 s.251; esim. Our waifs and strays: vuosiraportti 1885 s.9-14, 16-18 ja vuosiraportti 1884 s.15-17 lastenkodeista, sijoitusperheistä ja yhteistyöstä muiden toimijoiden kanssa.

1880-luvulla erityisesti lapsiin ja lasten oikeuksiin keskittyvä lainsäädäntö alkoi kehittyä. Ensimmäiset lait olivat laajempia työlainsäädäntöön liittyviä uudistuksia, joissa mainittiin erikseen myös lapsityövoiman käyttöä koskevia säädöksiä. Lait keskittyivät erityisesti tehdastyöhön, tekstiiliteollisuuteen ja kaivostoimintaan, eivätkä yleensä olleet kaikkea lapsityövoiman käyttöä koskevia lakimuutoksia. Yleisesti puhutaan ”tehdasasetuksista”, joita säädettiin useampi 1800-luvun aikana, sekä ”kaivosasetuksista”. Näissä asetuksissa muun muassa rajoitettiin työaikaa, sidottiin työssäkäynti koulunkäyntiin, tiukennettiin ikälainsäädäntöä ja sidottiin raskaammat työtehtävät korkeampaan ikään. Suoranaisesta modernista lapsityölainsäädännöstä oltiin vielä kaukana, mutta esimerkiksi 1833 vuoden asetus muun muassa kielsi alle yhdeksänvuotiaiden lasten käytön työvoimana, rajoitti 9-13 vuoden välillä olevien lasten työpäivän yhdeksään tuntiin ja toi muutaman tunnin koulunkäynnin pakolliseksi työssäkäyville lapsille.⁴⁹ Myös koulunkäyntiin liittyvä lainsäädäntö alkoi kehittyä 1800-luvun puolivälissä. Ajatus koulunkäynnistä kaikkien lasten pääasiallisena tehtävänä yhteiskuntaluokasta riippumatta alkoi kehittyä. Jo työlainsäädännössä koulunkäynti oli sidottu työnteon vaatimuksiin erityisesti nuoremmilla lapsilla, mutta 1870- ja 1880-luvuilla säädettiin erikseen koulunkäyntiin liittyvää lainsäädäntöä, joissa luotiin pakollinen peruskoulujärjestelmä kaikille lapsille.⁵⁰ Lisäksi esimerkiksi nuoria rikollisia koskevat lait muuttuivat 1800-luvun aikana ottamaan paremmin huomioon lasten iän tuomiota langettaessa.⁵¹ Nämä lait suojelivat lasten oikeuksia melko kapealla alalla ja liittyivät lapsen toimintaan yhteiskunnassa, joko työpaikalla tai siihen verrattavassa koulussa. Vuonna 1889 kovan kampanjoinnin jälkeen parlamentti sääti *Prevention of Cruelty to, and Protection of, Children Act*-lain, joka oli ensimmäisiä puhtaasti lastensuojeluun keskittyvä laki maailmassa.⁵²

Samaan aikaan käytiin myös toista lasten suojeluun liittyvää kampanjaa. Sosiaaliseen puhtauden organisaatiot olivat huolestuneet erityisesti tietyistä lasten suojeluun liittyvistä teemoista. Lasten hyvinvoinnin ja moraalisen suojelun kampanjoiden myötä esille oli noussut huoli lasten seksuaalisesta pahoinpitelystä ja lapsiprostituutiosta. Lasten seksuaaliseen pahoinpitelyyn liittyvässä huollessa yhdistyivät kolme 1800-luvun loppupuolen keskeistä yhteiskunnallisen kampanjoinnin teemaa: lasten suojelu, moraaliset ja erityisesti seksuaalimoraaliin liittyvät uudistuspyrkimykset sekä laajemmat ajatukset prostituutiosta sukupuoleen ja luokkaan liittyvänä hyväksikäytön muotona.

---

⁴⁹ *Factory Acts* esim. 1833, 1844, 1847, 1850, 1853 ja 1867 ja *Mines Acts* 1842 ja 1860 ks. esim. Hopkins, E, 1994, s.48-50 ja s.75-78.

⁵⁰ *Elementary Education Acts* esim. 1870 *Forster's Education Act* - velvollisuus tarjota peruskoulutusta; 1880 - op-pienvelvollisuus 5-10-vuotiaille lapsille; 1891 - valtion tukema, teoriassa ilmainen peruskoulutus ks. esim. Fraser 1980, s.80-82.

⁵¹ mm. *Youthful Offenders Act* 1854 ja *Industrial Schools Act* 1857 ks. esim. Fraser 1980, s.88-90.

⁵² ks esim. Flegel, 2009; Roberts, 2004 s.277-278.

Huoli lasten seksuaalisesta pahoinpitelystä nousi vahvasti julkiseen keskusteluun sosiaalisen puh-
tauden liikkeiden sekä *National Society for the Prevention of Cruelty to Children* – järjestön ja
muiden lastensuojeluorganisaatioiden yhteistoiminnan seurauksena 1880-luvulla. Keskiöön nousi
pyrkimys suojaikärajan kohottamisesta 13:ta vuodesta 16:ta vuoteen, jota perusteltiin ihmiskaupan
vastustamisella ja lasten viattomuuden suojelulla.⁵³ Seksin harrastamisen suojaikärajaksi oli 1861
laissa⁵⁴ määritelty rikokseksi alle kymmenenvuotiaan kanssa ja rikkomukseksi 10-12 vuotiaan
kanssa ja 1875⁵⁵ määritelty rikokseksi alle 12 vuotiaan kanssa ja rikkomukseksi 12-13 vuotiaan
kanssa. Vuonna 1885 *Criminal Law Amendment Act* -laki hyväksyttiin vihdoinkin parlamentissa vuo-
sien kampanjoinnin ja aktiivisten lehdistötempausten jälkeen.⁵⁶ Suojaikärajakampanjoinnissa, ja
myös laajemmin lastensuojeluun liittyvissä kampanjoissa yleensä, keskeistä oli lapsuuden käsitys-
ten muuttuminen. Ryhmät, joita oli aiemmin ainakin virallisella, lainsäädännöllisellä tasolla koh-
deltu aikuisten tavoin, alettiin nähdä lapsina. Lastensuojelun kehitys liittyi keskeisesti modernin
lapsuuskäsityksen syntyyn.

2.3. ”Oikea lapsuus” – modernin lapsuusajattelun alkulähteillä

Kun käsitellään lapsuutta ja sen rajapintoja suhteessa lasten seksuaaliseen pahoinpitelyyn, on tär-
keä ensin tarkastella lapsuuden kulttuurisidonnaisuutta, ja tapoja, joilla ”lapsuutta” rakennettiin
keskiluokkaisessa yhteiskunnassa. Suhtautuminen lapsuuteen ja ideat siitä, mistä oikea lapsuus
koostui, vaikuttivat siihen, miten seksuaalista väkivaltaa, sen uhreja ja tekijöiden toimintaa tulkit-
tiin. Näkemykset ”luonnollisesta” lapsuudesta ja ajalle tyypilliset sukupuolen konstruktiot myös
selittävät erot suhtautumisessa tyttöihin ja poikiin seksuaalisen pahoinpitelyn uhreina. Ajatus lap-
suudesta ja sen rajoista muokkautuu aina kulttuurin kautta, ja ymmärtääkseen lasten seksuaalista
pahoinpitelyä ympäröinyttä keskustelua 1800-luvulla on syytä tarkastella aluksi tarkemmin vikto-
riaanisia käsityksiä lapsuudesta ja niiden muutoksia.

---

⁵³ Jackson, 2001: s. 5-6; 52–53; Yorkshire Post and Leeds Intelligencer, 31. heinäkuu 1885 s.5.

⁵⁴ *Offences Against the Person Act* 1861, pykälä 50.

⁵⁵ Public General Statutes 1875, s. 1044 – 1045.

⁵⁶ Roberts, 2004 s.263-272. Lehdistön merkitystä kampanjassa ei sovi aliarvioida. Erityisesti Steadin *The Maiden Tribute of Modern Babylon*- artikkelisarjan saama suuri ja ristiriitainen huomio oli keskeisessä osassa 1885 ikäraja-
kampanjan loppukiriä. (William Stead oli journalisti ja aktivisti, joka kampanjoi liberalismiin ja moraalisten uudistusten
puolesta. Steadin artikkelisarjalla oli merkittävä vaikutus seksin suojaikärajan nousuun liittyvissä kampanjoissa, mutta
sillä oli joissakin piireissä myös huono maine sen sensaatiohakuisuuden tyylin ja kyseenalaisten tutkimusmetodien
takia. ks. esim. Hunt, 1999 s.166; Oxford, 2004).

Kun puhun työssäni lapsuuden määritelmästä teorian tasolla, viitataan aina keskiluokkaiseen lapsuuskäsitykseen. Tämä johtuu ensinnäkin siitä, että keskiluokkainen ymmärrys lapsuudesta muuttui 1800-luvun kuluessa vähitellen vallitsevaksi ymmärrykseksi lapsuudesta, niin sanotusti ”oikeaksi lapsuudeksi”, joka nähtiin luonnollisena, ei kulttuurisidonnaisena.⁵⁷ Keskiluokan ideaali oli 1800-luvun lopulla jo dominoiva lapsuuden käsitys, jota kohti alempien luokkien odotettiin pyrkivän. Toiseksi keskiluokkainen ajatusmaailma oli se, joka määritteli 1800-luvun moraaliset ilmapiiirit ja niiden muutokset. Ihmiset, jotka vaikuttivat lainsäädännön piirissä, erilaisissa uudistuskampanjoissa ja liikkeissä, kirjoittivat lehtiin sekä vaikuttivat aktiivisimmin sosiaalihuollon esiaisteissa, kuuluivat kaikki keski- ja yläluokkiin. Näin ollen näiden ihmisten äänet pääsevät lähteissä esille kaikkein eniten.

Lapsuuden kaltaisten kulttuurisidonnaisten aiheiden kohdalla on tärkeää, ettei minkäänlaisia malleja tai niiden muutoksia yleistetä liikaa. Yleiset filosofiset näkemykset lapsuudesta ja ihmisten suhtautuminen konkreettisiin lapsiin ovat aina kaksi eri asiaa. Tutkijat tuntuvat kuitenkin olevan melko samaa mieltä siitä, että 1700-luvun valistuksesta alkoi muutos siinä, miten keski- ja yläluokkaisessa yhteiskunnassa suhtauduttiin lapsuuteen elämänvaiheena.⁵⁸ 1800-luvulla on nähtävissä kolme laajaa muutossuuntaa. Ensinnäkin ideologinen muutos suhteessa lapsuuteen elämänvaiheena, laillinen muutos lapsen asemaan yhteisössä ja nuoruuden kehitys lapsuuden ja aikuisuuden välivaiheena. Viimeksi mainittu tosin alkoi muotoutua hyvin hitaasti ja nykyajatusten mukaisen teini-iän synty kulttuurisena ilmiönä ajoitetaan usein vahvemmin 1900-luvulle. Pienet lapset oli jollakin tasolla aina nähty yhteiskunnassa selvästi erillisenä ryhmänä⁵⁹, mutta 1800-luvulla keski- ja ylemmissä luokissa tarkastelun kohteeksi nousi ensinnäkin lapsuuden ja aikuisuuden välimaasto, ikävuodet noin kymmenestä vuodesta ylöspäin ja toiseksi lapsuus kulttuurisen ja sosiaalisen kontekstin ulkopuolella sijaitsevana ilmiönä.

Nuoruutta tai edes lapsuutta ei kuitenkaan ollut vielä 1800-luvulla olemassa yksiselitteisesti nykyisenlaisena tiukkana, yleisenä määritelmänä, vaan lapsen ja aikuisuuden määritelmät olivat vahvasti sosiaalisia konstruktioita ja liittyivät yksilön luokkaan, sukupuoleen ja toimintaan sekä asemaan ja paikkaan elinyhteisössä.⁶⁰ Esimerkiksi itsensä elättävä tai lapsen saanut työväenluokkainen nuori nähtiin iästä riippumatta lähes poikkeuksetta aikuisena. Rinnalla määrittelyssä käytettiin

---

⁵⁷ Gorham, 1978, s.355–356.

⁵⁸ Fass, 2013 s.161-163; Jackson, 2001 s.56.

⁵⁹ Yleensä ilmeisesti suunnilleen alle 10-vuotiaat nähtiin yhteisöstä riippumatta lapsina, joka heijastui esimerkiksi sallitussa avioitumisiässä, hyväntekeväisyysjärjestöjen suhtautumisessa ja asemassa yhteisössä. Tämä ei tosin tarkoittanut, että he eivät olisi esimerkiksi osallistuneet työntekoon. Jackson, 2001, s.13; Fass, 2013, s.126-132.

⁶⁰ Gorham, 1978 s.369–370; Jackson, 2001, s.95-96.

biologiaan perustuvia määritelmiä, mutta ymmärrys lapsen ruumiista ja sen kehityksestä oli sirpaleista ja liittyi usein ainoastaan sukukypsyyteen.⁶¹

Tällainen biologiaan ja sosiaaliseen asemaan perustuvat konstruktivistinen ajatusmalli on niin sanotusti ”perinteinen” tapa katsoa lapsuutta. Lapsuus oli kyllä olemassa, mutta lapsena olemisen määritteli pääasiassa toiminta, ei esimerkiksi ikä tai biologia. 1800-luvulle tultaessa perinteisen katsantotavan rinnalle oli muotoutunut valistuksen ajalta lähtöisin oleva ajatus ”romanttisesta lapsuudesta”. Romanttisen lapsen lapsuus on ensinnäkin ”luonnollista” eli ympäristöstä ja toiminnasta riippumatonta. Romanttinen lapsi oli myös perusominaisuuksiltaan hyvä, puhdas ja viaton. Esimerkiksi perinteisempi ajatus kaikkia ihmisiä leimaavasta synnynnäisestä perisynnistä jäi uudessa ajatusmallissa selkeästi taka-alalle. Lapsuus jakautui näin ”oikeaan” ja ”luonnolliseen” lapsuuteen ja ”vääraän” lapsuuteen. Keskiluokkaisen ”oikean lapsen” luonteenpiirteisiin ja käytökseen yhdistettiin tunteellisuus, raikkaus, tietämättömyys ja riippuvuus aikuisten suojelusta. Tunteellisuus saattoi vääränlaisen lapsuuden kohdalla puolestaan kääntyä villiksi ja väkivaltaiseksi lapsuudeksi, joka kieli lapsen laiminlyönnistä ja vanhempien ohjauksen puutteesta.⁶² Lapsuuden ja viattomuuden yhdistämisellä on toki ollut pitkät perinteet myös uskonnollisen symboliikan kautta. Uusi ajatus ”viattomasta lapsesta” perustui varmasti valistusajattelun lisäksi myös näille uskonnollisille perinteille, mutta ajatus perimmäisestä viattomuudesta ulotettiin nyt ensimmäistä kertaa koskemaan koko tiettyä ikäluokkaa ”luonnollisena”, ikään liitettynä piirteenä.

Tämä ajattelutavan muutos oli keskeistä siinä, miten lasten institutionaalinen suojeleminen lasten seksuaaliseen pahoinpitelyyn kehittyi 1800-luvun aikana. Lasten ”luonnollinen viattomuus” loi pohjan ajatukselle, että lasten auttaminen on moraalisen kansalaisen velvollisuus. Keskiluokkainen käsitys oikeasta ja ”luonnollisesta” lapsuudesta oli kuitenkin oman aikansa yhteiskunnallisessa kontekstissa melkoisen kapea ja mustavalkoinen. Jos ”oikean lapsen” käytös oli määritelty tiukasti omaksi laatikokseen, mitä olivat sen ulkopuolelle jäävät lapset ja miten heihin tuli suhtautua? Erilaisten lapsuuskäsityksen ulkopuolelle jäävien ryhmien asema oli monimutkainen ja vaikea ajan lastensuojeluaktiivisuuden näkökulmasta. Jos lasten oikeus suojeluun pohjautui ajatukselle lapsuuden luonnollisuudesta, ja luonnollinen lapsuus puolestaan keskiluokkaiseen lapsuuden malliin, miten oikeuttaa mallin ulkopuolelle jäävien lasten suojeleminen?

---

⁶¹ Jackson, 2001 s. 17.

⁶² esim. Flegel, 2009 s. 51-57; Fass, 2013, s.160-162.

Lapsuuden ja nuoruuden keskiluokkaisen tiukkoja ideaaleja ei esimerkiksi voinut soveltaa yli luokkarajojen. Nuoruuden ja lapsuuden kokemukset ja ideaalit erosivat selvästi eri yhteiskuntaluokissa. Kaikista selvimmin keskiluokan ideaalista erottui alempi työväenluokka. Keskiluokkaisen nuoren lapsuuden riippuvuusaika alkoi venyä ja erityisesti tytöt elivät suojeltua ja rajoitettua elämää. Samaan aikaan alemman työväenluokan lapsien oletettiin joko osallistuvan perheensä elätykseen tai olevan kokonaan itsenäisiä jo noin 12–13 vuoden iässä. Yritys ulottaa keskiluokan lapsuuskäsitys ja siihen liittyvät mallit muuttumattomana täysin erilaiseen yhteisöön aiheutti ongelmia lapsuuden määrittelyssä ja ymmärtämisessä. Jos tietyt lapsuuteen liitetyt odotukset käytöksessä ja persoonallisuuden ominaisuuksissa eivät toteutuneet alemman työväenluokan lapsien kohdalla, miten heidän asemansa tuli määritellä yhteiskunnassa? Niin seksuaaliseen pahoinpitelyyn liittyvien keskustelujen kuin yleisemminkin lastensuojelun diskurssien kohdalla keskeiseksi nousi kysymys siitä, ketä voitiin heidän toimintansa ja olemuksensa perusteella pitää lapsina.⁶³ Ongelmana oli keskiluokan vaikeus hahmottaa ja hyväksyä eri sosio-ekonomisten tekijöiden käytännön vaikutukset lapsuuden rakentumisessa.

Vaarana uusien lapsuuden normien ulkopuolelle jäämisessä oli, että ulkopuolelle jäävien ryhmien kohdalla lapsuus nähtiin uudestaan kontekstisidonnaisena. Erityisesti alempien luokkien lapset – niin tytöt kuin pojat – olivat siis vaarassa joutua kategorisoiduksi aikuisten joukkoon. Seksuaalisesta pahoinpitelystä puhuttaessa tällainen ajattelu luonnollisesti huononsi sen kohteeksi joutuneiden lasten asemaa, sillä he eivät tällöin enää mahtuneet ”oikean” lapsen seksuaalisen pahoinpitelyn uhrin muottiin. Ironisesti suurin osa seksuaalisesti pahoinpidellyistä lapsista myös tuli samaisesta ryhmästä, ja tämä ryhmä oli myös lasten seksuaalista pahoinpitelyä koskevien keskustelujen keskiössä.⁶⁴ Ahtaaseen lapsikäsitykseen sopeutumattomat lapset aiheuttivat siis huolta lastensuojelusta kiinnostuneissa tahoissa. Erilaiset kansalaisjärjestöt pyrkivät kuitenkin osoittamaan nämä lapset suojelua ansaitseviksi ”oikeiksi lapsiksi”. Riippumatonta ja itsenäistä lasta pidettiin kuitenkin jotensakin luonnottomana ja mahdollisesti korruptoituneena. Alaluokan tyttöillä korruptio yhdistyi teemoissa vahvasti seksuaaliseen varhaiskypsyyteen ja keskiluokan seksuaalimoraalista poikkeamisen aiheuttamaan moraaliseen likaisuuteen. Alaluokan pojilla korruptio yhdistyi ennen kaikkea rikollisuuteen ja väkivaltaan eikä seksuaalisen pahoinpitelyn vaaraa juurikaan nostettu esiin, vaikka sen olemassaolo tiedettiin.⁶⁵

---

⁶³ Gorham, 1978 s.372–374.

⁶⁴ Jackson 2001, s.30–37.

⁶⁵ Koven, 2004 s.130–132; Jackson, 2001s.95–96; Flegel, 2009 s.170–173.

Lapsuuteen kuuluvat piirteet olivat viktoriaanisessa yhteiskunnassa myös vahvasti sukupuolitettuja. Erot olivat erityisen vahvoja keski- ja yläluokan lapsien keskuudessa ja sukupuolitetusta lapsuuskäsityksestä tuli tätä kautta osa laajempaa ”luonnollisen” lapsuuden ajatusta. Poikia kasvatettiin ja sosialisointiin ennen kaikkea toimintaan ja elämään kodin ulkopuolella. Poikalapsi eli siis samaan aikaan sekä kodin turvallisessa piirissä että sen ulkopuolella koulun ja vapaa-ajan harrasteiden kautta. Tyttöjen kasvatuksen päämääränä oli yleisesti ennen kaikkea tyttöjen kouluttaminen äitiyteen ja kodin piirissä toimimiseen. Tyttöjen sekä kulttuurisessa että laillisessa asemassa korostui poikia enemmän riippuvuus perheestä ja ajatus suojelun tarpeesta.⁶⁶ Myös tyttöjä toki koulutettiin ainakin tiettyyn rajaan asti, sillä sivistys nähtiin keskeisenä itsekehityksen tapana. Vaimon ja äidin roolien katsottiin vaativan kykyä kasvattaa, sivistää sekä ottaa osaa kulttuuriin ja keskusteluun.

3. Viattomat ja paheelliset tytöt

3.1. Sukupuoli, seksuaalisuus ja moraali

”Sanoisin, että selvästi suurinta osaa naisista eivät (yhteiskunnan onneksi) vaivaa minkäänlaiset seksuaaliset tuntemukset. Se, mikä miehelle on tavanomaista, on naiselle harvinaislaatuista. Minun on myönnettävä, että on totta ---, että muutaman harvan naisen seksuaaliset intohimot ylittävät jopa miehet ja järkyttävät yleistä mielipidettä seuraamuksillaan”⁶⁷

”Kuinka naurettavaa onkaan olettaa, että miehet ja naiset ryhtyvät olemassaolonsa ollessa kukkeimmillaan käyttäytymään kuin munkit ja nunnat ja elämänsä kauneimpana aikana luopuvat suhteista läheisimmästä ja kallemmasta vain välttääkseen katastrofin, jota he ja edes heidän lapsensa

---

⁶⁶Fass, 2013 s.165, s.233-234; Hopkins, E 1994, s.317-319.

⁶⁷ Acton, 1872 s.162-163:” I should say that the majority of women (happily for society) are not very much troubled with sexual feelings of any kind. What men are habitually, women are only exceptionally. It is too true, I admit – that there are some few women who have sexual desires so strong that they surpass those of men and shock public feeling by their consequences.”.

eivät ehkä elä todistamaan. Sen lisäksi, että se on tuloksetonta – tai ollessaan toimiva ratkaisu vaatii suuren uhrauksen nautinnossa – on tämä rajoittaminen moitittavaa sen demoralisoivien vaikutusten takia.”⁶⁸

Populaarikulttuurissa kummittelee edelleen anekdootti, jossa naureskellaan viktoriaanisen ajan häveliäälle tavalle peittää myös huonekalujen jalat kankaalla, jotta naisten herkkä mieli ei järkyttyisi ja miesten ajatukset eivät kääntyisi sopimattomaan suuntaan. Vaikka anekdootilla ei ole juuri nimeksikään pohjaa todellisuudessa⁶⁹, sen voi yleistäen nähdä kertovan oman aikamme tavasta hahmottaa viktoriaanisen ajan suhtautumista seksuaalisuuteen ja seksuaalimoraaliin. Todellisuudessa 1800-luvun brittien käsitykset seksistä ja seksuaalimoraalista olivat monimutkaisia. Viktoriaaninen yhteiskunta käsitti Britanniassa laajan ja monimuotoisen kirjon ihmisiä ja siksi on mahdollista määritellä yhtä todellista viktoriaanista seksuaalimoraalia, johon kaikki ryhmät olisivat sellaisenaan sitoutuneet. Käsityksiin seksuaalisuudesta ja moraalista vaikuttivat yksilöllisten aatteiden ja arvojen lisäksi esimerkiksi luokka, uskonto, sukupuoli ja ikä. Ensimmäisessä käsittelyluvussa keskityn tyttöihin seksuaalisen pahoinpitelyn uhreina, joten tässä alaluvussa paneudun pääasiassa naisten seksuaalimoraaliin ja sukupuoleen liittyviin odotuksiin. Seksuaalimoraaliin liittyvät näkemykset olivat 1800-luvulla enimmäkseen hyvin sukupuolittuneita, ja ne vaikuttivat siihen, millainen lapsen asema seksuaalisen väkivallan uhrina oli.

Luvun alussa näkyvät lainaukset ovat kummatkin kirjoitettu alun perin varhaisviktoriaanisen ajan ja 1800-luvun puolivälin välimaastossa, mutta käsittelevät seksuaalisuutta hyvin eri näkökulmista. Lääkäri William Actonin⁷⁰ kirjoittaman lääketieteellisen oppaan näkökulma naisten seksuaalisuuteen heijastelee yhtä ääripäätä ja perustuu sekä jo työn ensimmäisessä luvussa käsiteltyyn sosiaalisen puhtauden ajatusmalliin että kristillisen pidättäytyvyyden ja itsehillinnän ideaan. Actonin mukaan naisten seksuaalisuus on lähes olematonta ja selkeästi täydellisen passiivista suhteessa mieheen, jotakin, joka saattoi aivan hetkittäin herätä, mutta ei ollut itsessään olemassa miehestä riippumatta. Actonin mukaan suurin osa naisista oli tyytyväisiä ”puhtaassa” ja epäseksuaalisessa äidin ja kodin hengettären roolissa. Toisin kuin miehet, jotka joutuvat aktiivisesti kamppailemaan

---

⁶⁸ Knowlton, 1877 s.13 *“How foolish it is to suppose that men and women will become as monks and nuns during the very holiday of their existence, and abjure during the fairest years of life the nearest and dearest of social relations, to avert a catastrophe which they and perhaps their children will not live to witness. But, besides being ineffectual, or if effectual, requiring a great sacrifice of enjoyment, this restraint is highly objectionable on the score of its demoralizing tendency.”* Kirja käsittelee ehkäisyä ja seksuaalisuutta väestönhallinnan näkökulmasta.

⁶⁹ Se on mahdollisesti saanut lähtönsä kaskusta, jonka brittiläinen upseeri Frederick Marryat kertoi kirjassaan *A Diary in America*, 1839.s.154. Alun perin kohdassa hämmästellään amerikkalaisten häveliäisyyttä.

⁷⁰ William Acton oli sosiaalisen puhtauden aktivisti ja lääkäri, joka oli erikoistunut urologiaan. Hän kannatti sosiaalisen puhtauteen liittyvää uskonnollisuuden ja tiukan seksuaalimoraalin aatetta. Acton kirjoitti myös prostituution säätelystä ja sukupuolitaudeista, mutta suhtautui prostituoituihin sympaattisesti. ks esim. Oxford 2004.

seksuaalisen itsehillinnän kanssa, naiset ovat luonnostaan seksuaalisten tunteiden yläpuolella.⁷¹ Acton oli itse sosiaalisen puhtauden kannattaja, joka kannatti siveyttä ja esimerkiksi täyttä esiaviollisesta seksistä pidättäytymistä myös miesten kohdalla.⁷² Hän oli myös harras kristitty, joka on selkeästi vaikuttanut hänen näkemyksiinsä naisen seksuaalisuudesta ja oikeasta seksuaalimoraalista.

Toisesta lainauksesta vastuussa oleva Charles Knowlton oli yhdysvaltalainen lääkäri, ateisti ja aktivisti, jonka teos on sinänsä myös lääketieteellinen opas ja mielipide ehkäisyn käyttöön.⁷³ Teoksessa ei sinänsä käsitellä seksuaalisuutta itsessään, vaan ehkäisyä ja ylikansoittumista, mutta sen näkemys on silti erilainen kuin Actonin. Knowltonin mielestä on järjetönä ajatella, että niin miehet kuin naisetkaan olisivat selibaatissa väestönkasvun hidastamiseksi. Lainauksessa hän kohtelee miehen ja naisen seksuaalisuutta melko identtisinä. Knowlton tuo esille seksuaalisuuden nautinnollisen puolen myös naisten kohdalla ja vaikuttaa pitävän aktiivista seksuaalisuutta luonnollisena ainakin avioliiton kontekstissa.⁷⁴

Näiden kahden näkemyksen eroissa näkyy hyvin viktoriaanisen arvomaailman monimuotoisuus. Lisäksi akateemisten ja moraalisten tekstien ja todellisen jokapäiväisen elämän välillä on luonnollisesti eroja. Todellisuudessa aiempi tutkimus on jo todennut, että esimerkiksi Actonin näkemys naisista jonkinlaisena täysin epäseksuaalisina olentoina ei ollut ajan yleinen ajattelutapa. Esimerkiksi avioliitossa arvostettiin myös seksuaalista yhteensopivuutta ja se nähtiin tärkeänä osana erityisesti rakkausavioliittojen onnistumista ja jatkuvaa avio-onnea.⁷⁵ Toisaalta Knowltonin suorakainen keskustelu ehkäisyn käytöstä oli hänen oman aikansa yleiselle mielipiteelle liian rohkeaa ja moraalisesti kyseenalaista. Hän oli omassa kotimaassaan useamman kerran oikeudessa kirjansatamia ja vielä 1870-luvulla sen julkaisijat Britanniassa joutuivat oikeuden eteen ”siveettömän materiaalin” levittämisestä.⁷⁶

Vaikka seksuaalimoraali olikin 1800-luvulla stereotypioita monimuotoisempaa, jonkinlaisia yleistyksiä on mahdollista tehdä. 1800-luvulla koko seksuaalisuus- ja seksuaalimoraalikysymystä leimasivat vastakohtaisuudet ja kahtiajaot. Itse olen aina pitänyt 1800-lukua ristiriitaisuuksien vuosisatana, ja sama ilmiö on näkyvissä myös suhtautumisessa seksuaalisuuteen. Toisaalta aiemmat,

---

⁷¹ Acton, 1872 s.74, 163-165.

⁷² Acton, 1872 s. esim. 49-50, 93-96.

⁷³ Cook, 2005 s.58-60.

⁷⁴ Knowlton, 1877, esim. s. 13-14, 16-17.

⁷⁵ Seidman 1990, s.51-53.

⁷⁶ Cook, 2005 s.60.

vahvemmin uskonnolliseen moraalin ja ”synti” – ”hyveellinen” -jakoon perustuvat seksuaalikäsitykset vaikuttivat edelleen. Toisaalta 1800-luvun loppua kohde lääke- ja yhteiskuntatieteiden sekä psykologia kehityksen myötä uudempi, lääketieteellinen ”normaali” – ”epänormaali” -jakoon perustuvat näkemykset seksuaalisuudesta saivat jalansijaa. 1800-luvulla ajatukset yksityisestä pahesta tai synnistä vaihtuivat osin ajatukseen laajemmasta sosiaalisesta haitasta. Samaan aikaan vaadittiin sekä lisää valtion kontrollia ”moraalittomuuteen” että enemmän itsenäistä kontrollia ja päätösvaltaa.⁷⁷

Tämä näkyy myös aikalaieskustelussa. Esimerkiksi juuri suojaikärajan nostoon tai laajemmin yleisesti prostituutioon ja moraalittomana pidettyyn seksiin liittyi 1870–1880 -luvulla paljon väittelyä siitä, miten ja millä tavoin valtion kontrollia pitäisi harjoittaa. Toisaalta nähtiin, että jo 14–15-vuotiaiden tyttöjen tulisi saada olla itsenäisesti vastuussa omasta siveydestään.⁷⁸ Toisaalta nähtiin tärkeänä hillitä paitsi nuorten seksuaalista pahoinpitelyä ja prostituutiota, myös esimerkiksi aikuisten prostituoitujen mahdollisuutta toimia seksityössä. *London committee for suppressing the traffic in British girls* vaati 1881 tiukempia lakeja prostituutioon ja esimerkiksi suojaikärajan korottamista 21 vuoteen (naimattomilla naisilla).⁷⁹ Keskeinen kysymys oli haluttiinko laeilla ja sääteilyllä kontrolloida moraaliala, laittomuuksia vai jotakin näiden välissä olevaa vaaraa. Esimerkiksi W.T. Stead ja Josephine Butler⁸⁰, jotka kummatkin kannattivat aktiivisesti muun muassa seksin suojaikärajan nostamista, olivat vahvasti liberaaleja ja vastustivat seksuaalisuuden säätelyä aikuisten kohdalla. Stead toteaa:

“Mikä tahansa onkaan minun henkilökohtainen uskoni liittyen puhtauden korkeamielisen teorian todenmukaisuuteen ja tärkeyteen naisen ja miehen välisissä suhteissa, se kuuluu moralistin, ei lainsäätäjän toimialaan.”⁸¹

Tämän tutkielman kannalta keskeisiä ovat keskiluokkaiset myöhäisviktorianin ajan moraaliset näkemykset. Keskiluokkainen, nimenomaan sosiaaliseen puhtauteen pohjautuva seksuaalimoraali selkeästi dominoi julkista keskustelua lasten seksuaalisesta pahoinpitelystä puhuttaessa. Koska sosiaalisen puhtauden liike oli alkanut vahvimmin keskiluokasta, sen ajatusmallit pääsivät

⁷⁷ esim. Clark, 2008 s.142-146; Koven 2004, s. 72-74; Walkowitz, 1986 s.247; D’Cruze, 1998 s.41-42.

⁷⁸ *Lancet* 25. July 1885, s 149 “it may be better, on the whole, to make them themselves rather than the State the keepers of their own purity.”.

⁷⁹ *Committee for suppressing the traffic in girls*, 1885, s.10 kohta 7 ja s. 13 kohta 4.

⁸⁰ ks esim Butler, 1871 ss.153–155 (Josephine Butler oli liberaali sosiaalisten uudistusten ajaja, humanitääristen arvojen sekä yksilönvapauden puolesta-puhuja ja ensimmäisen aallon feministiaktivisti. ks. esim. Boyd, 1984; Hall, 2000 s.21–24;35–37; Walkowitz, 1986 s.2–6).

⁸¹ Stead 1885, s.5 “Whatever may be my belief as to the reality and the importance of a transcendental theory of purity in the relations between man and woman, that is an affair for the moralist, not for the legislator.”.

myös eniten näkyviin uutta seksuaalimoraalin kenttää kartoitettaessa. Viktoriaanista keskiluokkaa ei voi pitää seksivastaisena, mutta keskeiseen asemaan ainakin yleisten asenteiden tasolla nousi ”luonnollisen” ja ”luonnottoman” erottelu toisistaan. Luonnollista, sallittua seksuaalisuutta toteutettiin pääasiassa avioliiton sisällä. Tämä ei tietenkään tarkoittanut, että muunlaista seksuaalisuutta ei olisi ollut, mutta sitä toteutettiin oman yhteisön sosiaalisten normien mukaan eli tiukasti yksityisen elämän piirissä, jotta julkinen maine ei vahingoittunut.⁸²

Seksuaalisuus oli erityisesti ylemmissä- ja keskiluokissa myös vahvasti sukupuolittunutta ja niin sanottu feminiininen ja maskuliininen seksuaalisuus nähtiin usein ei itsenäisinä, vaan suhteessa toisiinsa. Käsitykset naisen niin sanotusta normaalista seksuaalisuudesta vaihtelivat, mutta se nähtiin silti yleensä passiivisena miehen seksuaalisuuteen verrattuna. Miehen seksuaalisuus käsitettiin aktiivisempänä ja aggressiivisempänä. Lisäksi (hetero)seksuaalisen ilmaisun suhteen miehellä oli naisiin verrattuna paljon enemmän hyväksyttyjä vapauksia.⁸³ Actonin kirjassa nousee hyvin esiin normaalin ja epänormaalin erottelu, vaikka muuten ajan yleinen mielipide seksuaalisuudesta ei olisikaan seurannut tiukasti hänen arvojaan. Nainen on luonnollisesti epäseksuaalinen ja jos ei ole, hän on jonkinlainen poikkeus, jolla voi olla vakavia seurauksia yhteiskunnalle.⁸⁴ Miehet taas ovat aktiivisesti seksuaalisia, mutta heidän tehtävänsä on harjoittaa itsekontrollia ja nousta moraalisesti ylöspäin.⁸⁵

Naisten valvottoman seksuaalisuus oli pitkään koettu erityisen uhkaavana yhteisön moraalin vakauden kannalta, ja sitä pyrittiin kontrolloimaan yli luokkarajojen. Sosiaalisen puhtauden ideologiaan kuului myös ajatus sosiaalisesta paheesta puhtauden vastakohtana. Seksuaalisuuden kohdalla normeihin sopimattomasta seksuaalisuudesta, kuten esimerkiksi kaikenlaisesta prostituutiosta, tuli näissä diskursseissa uhka koko yhteisön vakaudelle.⁸⁶ Täytyy kuitenkin pitää mielessä - kuten jo aiemmin tässä luvussa totesin -, että sosiaalisen puhtauden kampanja oli moraalinen kampanja, eikä välttämättä esimerkiksi ajanut tiukempia lakimuutoksia prostituutiota kohtaan.

Täydellisenä naiseuden mallina käytettiin yleensä ideaalikuva keskiluokkaisesta perheenäidistä, joka oli samaan aikaan sekä passiivisen naisellinen että kodin moraalinen tukijalka.⁸⁷ Vierellä kulki kuitenkin samanaikaisesti toinen kertomus, joka alkoi erityisesti sosiaalisen puhtauden kampanjoiden myötä saada lisää näkyvyyttä 1800-luvun kuluessa. Naisten ”lankeamista” pidettiin toki

---

⁸² Clark, 2008 s.139–140; Gleadle 2001, s.85-88.

⁸³ D’Cruze, 1998 s. s.158.

⁸⁴ Acton, 1872 s. 162-165.

⁸⁵ Acton, 1872 s.41-43, s.49-50.

⁸⁶ Hunt, 1999 s. 78–79.

⁸⁷ Hunt, 1999 s.82–84; Gorham, 1978 s.356.

edelleen huolettavana, mutta nyt alettiin keskittyä myös miesten seksuaalimoraaliin. Monet sosiaalisen puhtauden kampanjoihin aktiivisesti osallistuvat - erityisesti liberaalit, soisalistit sekä tietty kristityt tahot – olivat pitkään paheksuneet kaksinaismoralistista asennetta, jolla yhteiskunnassa suhtauduttiin miesten ja naisten seksuaalimoraaliin ja käytökseen. Erityisesti naiset olivat aktiivisia seksuaalimoraalin sukupuolittuneiden vaatimusten tasa-arvoistamispyrkimyksissä. Miesten seksuaalimoraali ja käytös haluttiin nostaa samalle vaatimustasolle, kuin mikä naisille ole asetettu.⁸⁸ Langennen naisen sijaan suuri sosiaalinen ongelma olikin hillittömästi käyttäytyvä ja naisen siveydelle vaarallinen mies. Tämä kävi erityisen selkeästi ilmi esimerkiksi prostituutiota ja lainsäädäntö koskevissa kysymyksissä. Josephine Butlerin mukaan lakeja säädettiin ja pantiin täytäntöön:

*”sortavalla ja häpeällisellä epätasa-arvolla kaikista heikoimpia ja ali-edustetuimpia kohtaan samalla luoden laillisen järjestelmän, jossa suoje-lua tarjotaan paheellisille miehille ja joka asettaa paheen kaupan valtion valvontaan irstaiden suureksi hyödyksi.”*⁸⁹

Sosiaalisen puhtauden liikkeen nousua on yksi osoitus viktoriaanisen yhteiskunnan seksuaalimoraalin ja sukupuolikäsitysten muutoksesta ja keskiluokkaistumisesta, sekä naisten muuttuvasta asemasta 1800-luvun aikana. Ideologia perustui jakoon sosiaalisen puhtauden ja sosiaalisen pahan välillä. Tässä asetelmassa oli vahvasti mukana myös oikeanlainen ja vääräneläinen seksuaalisuus. Naisten asema liikkeissä myös kuvastaa keskiluokan naisten suurempaa osallistumista yhteiskunnallisiin keskusteluihin. Oikeutus keskusteluun osallistumiseen haettiin sekä liberaaleista arvoista että konservatiivisesta äitiyden ideaalista.⁹⁰ Äidit olivat sekä perheen että laajemmin yhteisön moraalinen keskus järjestöjen, hyväntekeväisyyden ja sosiaalisten reformien tukemisen kautta. Naisten katsottiin myös voivan toimia moraalisina esimerkkeinä ja tukina miehille. Käyttäytymällä hyvin ja moraalisesti nainen saattoi näyttää esimerkkiä.⁹¹ Ellice Hopkins kannusti keski- ja yläluokan tyttöjä osallistumaan aktiivisesti hyväntekeväisyyteen myös huonompina pidetyillä alueille. Pätevä nuori nainen ottaisi kiitollisen vastaan:

---

⁸⁸ esim.: Butler, 1874 s.16-18.

⁸⁹ Butler, 1874 s.6 *“oppressive and shameful inequality to the weakest and the unrepresented and when a system is legally established by which protection is offered to vicious men and which places the traffic in vice under the supervision of state official for the greater convenience of the licentious”*.

⁹⁰ Hunt, 1999 s. 142–144; Caine, 1992 s.181-189.

⁹¹ Seeking and saving, 1883 s.162-163.

“koko luokallisen hiomattomia nuorukaisia, joille tyttö puolestaan hienostuneisuudellaan, puhtaudellaan ja hartaalla omistautuneisuudellaan olisi kirjaimellisesti kuin taivaan enkeli”⁹²

Sosiaalisen puhtauden liikkeet haastoivat myös klassisemman moraalikäsitteen, joka ajan yhteiskunnassa yhdistettiin tutkijoiden mukaan eritoten aatelistoon. Keskiluokka koki haastavansa perinteisen yläluokan moraalin. Vaikka myös keskiluokalle julkinen vaikutelma oli tärkeä, yläluokan moraali nähtiin tyhjänä kuorena, jossa julkinen ja yksityinen moraali olivat täysin erossa toisistaan ja miesten ja naisten vaatimukset käsitettiin vahvasti erilaisina.⁹³

Moraalin muutos vaikutti hiljalleen myös parempituloiseen työväenluokkaan, joiden arvot alkoivat lähestyä keskiluokan moraalisia arvoja ja vahvemmin sukupuolittuneita rooleja. Tämä kasvatti eroa alemman ja ylemmän työväenluokan välille, sillä alimmilla luokilla ei ollut taloudellista mahdollisuutta seurata keskiluokan esimerkkiä.⁹⁴ Moraalierot alemmien ja ylempien luokkien välillä tulevat välillä hyvin vahvasti eroon lasten kokemaan seksuaaliseen väkivaltaan liittyvissä keskusteluissa. Alemmien luokkien vapaampi seksuaalimoraali, lasten aktiivinen ja itsenäinen esilläolo kodin ulkopuolisessa yhteisössä ja huonojen elinolojen aiheuttamat ongelmat kuten rikollisuus ja prostituutio saivat alaluokan moraalin ja sosiaaliset yhteisöt helposti näyttämään rappeutuneilta ja lapselle vaarallisilta.⁹⁵ Kuten 1883 julkaistu pamfletti köyhien asuinoloista Lontoossa toteaa:

"Sanotaan, että avioliitto ei instituutiona ole muodissa näillä alueilla. Ja tämä on alaston totuus. Kysy, onko kukaan näissä hökkeleissä yhdessä elävistä miehistä ja naisista naimisissa ja naiiviutesi aiheuttaa vain hymyä. Kukaan ei tiedä. Kukaan ei välitä. Kukaan ei oleta heidän olevan. Vain harvinaisissa tapauksissa kysymyksesi saisi myöntävän vastauksen. Insesti on yleistä ja mikään pahe tai aistillisuus ei aiheuta yllätystä tai saa osakseen huomiota”⁹⁶

---

⁹² Hopkins, 1883 s.193 *“would thankfully undertake a class of rough lads to whom she, with her refinement, her purity, her devotion, would be literally an angel from heaven”* (Ellice Hopkins oli sosiaalinen uudistaja ja kirjailija. Hän keskittyi erityisesti sosiaaliseen puhtauteen, moraalin uudistamiseen, työväenluokan oloihin ja lasten oikeuksiin ks esim. Roberts 2004 s.257-258, Oxford 2004).

⁹³ Hall, 2000 s. 30–32.

⁹⁴ Clark, 2008 s.131; Gorham, 1978 s.372-373.

⁹⁵ esim. Flegel 2009 s.155-157 rikollisuudesta ja itsenäisyydestä; Gorham 1974 s. 370, 374-375 itsenäisyydestä ja moraalista; Hopkins, E 1994, s.223-233 lasten työssäkäynti, Booth, W. s.64-65.

⁹⁶ Mearns & Preston, 1883 s.13 *“Marriage,” it has been said, “as an institution, is not fashionable in these districts.” And this is only the bare truth. Ask if the men and women living together in these rookeries are married, and your simplicity will cause a smile. Nobody knows. Nobody cares. Nobody expects that they are. In exceptional cases only*

3.2. Lapsuuden ja aikuisuuden välillä

“16 oli erittäin vaikutusaltis ikä. 16 ja 17 välillä tytöillä oli jo naisen olemus ja oli paljon todennäköisempää, että he joutuisivat jonkun miehen saaliksi kuin muutama vuosi eteenpäin. Jos tämä ikäraja korottava laki on nyt ollenkaan menossa läpi, hänen mielestään ikäraja tulisi nostaa 18 vuoteen. Nainen ei voinut mennä naimisiin omalla vastuullaan 18 tai 19-vuotiaana vaan hänen piti kääntyä vanhempiensa tai huoltajansa puoleen ja jos tyttö ei voi itse antaa itseään rehelliseen avioliittoon, ei hänen pitäisi voida antaa itseään myöskään vääryyteen.”⁹⁷

“Hän (herra Hopwood) kiistää asian [15-vuotiaan aseman lapsena] ja tarjoaa henkilökohtaisen havainnon, jonka hän on itse tehnyt. Hän on nähnyt useita nuoria naisia, joiden hän uskoi olevan korkeintaan 13 vuoden vanhoja tai jotka olivat ainakin olleet irstaita jo 13-vuotiaina. Hän ei oleta, että erityistä rangaistusta käytetään tämänkaltaisten tapausten kohdalla – koska huonomaineinen tyttö, jonka kanssa henkilöllä on ollut moraalittomia suhteita, sattui olemaan vuoden vanhempi kuin nykyinen nuorten naisten suojelua varten päätetty ikä”⁹⁸

Keskeisimpiä lasten seksuaalisen pahoinpitelyn ja lapsiprostituution kitkemiseksi toteutetuista kampanjoista 1800-luvulla olivat seksin suojaikärajan korotukseen tähänneet kampanjat. 1880-luvulla ikärajan korotusta yritettiin viedä läpi useampaan kertaan niin ylä- kuin alahuoneessakin.

---

could your question be answered in the affirmative. Incest is common; and no form of vice and sensuality causes surprise or attracts attention.”.

⁹⁷ Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 774, 31. heinäkuu 1885, J.G Hubbard *“16 was a most impressionable age. Between 16 and 17 girls had the constitution of women, and were much more likely to become the prey of men than they were a few years later. If this Bill was to be passed so as to raise the age at all, he certainly thought it ought to raise it to 18. No woman could marry on her own responsibility at 18 or 19. She was obliged to turn to her parents or guardians, and if she could not dispose of herself in honest matrimony at 18, she ought not to be able to dispose of herself in iniquity.”.*

⁹⁸ Parliamentary Debates, alahuone sarja 3, vol. 300, col. 720, 31. heinäkuu 1885. *“He (Mr. Hopwood) could only contradict him with the personal observation that he him-self had made. He saw many young women that he believed were not older than 13, or who, at all events, were debauched as early as 13. He supposed it was not intended that an extra punishment should be inflicted in a case of this sort—because a girl of bad character with whom a person had immoral relations happened to be a year older than the age fixed at present for the protection of young females.”* Heinäkuussa 1885 16 vuoden suojaikäraja ei vielä ollut tullut voimaan, joten tyttö esimerkissä on 14.

Parlamentissa pidetyissä lakikeskusteluissa yksi kysymys nousi selkeästi etualalle: Miten ikäraja tulisi määritellä ja kuka oikeastaan on lapsi? Koska lapsuus oli perinteisesti pitkään ollut kontekstisidonnaista, ikärajakeskusteluissa nousi sekä parlamenteissa, oikeudessa että muussa julkisessa keskustelussa esiin useita näkemyksiä siitä, miten lapsuus tulisi lakiin rajata. Biologia oli yksi perustavanlaatuinen eroavaisuus lapsen ja aikuisen välillä.⁹⁹ Pelkkää sukukypsyyttä ei kuitenkaan enää 1800-luvulla käytetty lapsuuden määrittelemisessä. Ainakin keskiluokka piti nuoruusiän liian aikaisin aloitettua seksuaalista aktiivisuutta haitallisena ja mahdollisesti epäilyttävänä. Myös biologinen puoli oli toki mukana ikärajan nostoon liittyvissä pohdintoissa, mutta sitä ei yksistään käytetty perusteluna kumpaankaan suuntaan.¹⁰⁰ Ikärajakeskustelujen kautta määriteltiin siis samalla uudestaan sosiaalisia ja kulttuurisia lapsuuden piirteitä ja pohjustettiin siirtoa vahvemmin ikään sidottuun lapsuuteen.

Lakiuudistuksen puolestapuhujat niin parlamentissa kuin sen ulkopuolella korostivat keskustelussa lapsuuden ikäsidonnaisuutta, suojelun tarvetta ja tietämättömyyttä sekä teon seurauksia uhritille ja laajemmassa mittakaavassa muulle yhteiskunnalle.¹⁰¹ Ikärajan nostamisen vastustajat painottivat lapsuuden kontekstisidonnaisuutta, oletetun uhrin omaa toimintaa ja moraalitonta persoonaa, biologista sukukypsyyttä ja lisäksi yleisesti ajatusta yksilönvapaudesta.¹⁰² Alaluvun alussa olevissa lainauksissa, jotka ovat samasta alahuoneen istunnosta, näkyvät selkeästi molemmat puolet. Ikärajan nostoa puolustava puheenvuoro korostaa tyttöjen vaikutusalttiutta ja turvatonta asemaa myös vanhemmassa iässä ja biologien murrosiän ohittaneena. Toisessa korotuksen vastustaja keskittyy mahdollisen uhrin (huonoon) moraaliin ja toimintaan.

Keskustelu oli usein hyvin polarisoitunutta. Hieman yksinkertaistaen voi todeta, että ikärajan noston kannattajien esimerkeissä esiintyivät nuoret, oikealta tieltä vääryydellä tai väkivallalla houkuttellut, täydellisesti ajan diskursseihin soveltuvat uhrin, jotka lapsenomaisessa viattomuudessaan olivat tietämättömiä todellisesta uhasta ja sen seurauksista. Myös 13–16 vuotiaat tytöt olivat aina suojelua tarvitsevia lapsia.¹⁰³

---

⁹⁹ Jackson, 2001 s.17; Lancet 25. heinäkuu 1885, s 149; Stead 1885 s.68.

¹⁰⁰ Acton, 1872 s.19; Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 770-771, 31. heinäkuu 1885; Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 721, 31. heinäkuu 1885.

¹⁰¹ ks. esim.: Parliamentary Debates ylähuone, 24. kesäkuu 1884 col.1213; Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3, vol. 299, col. 208, 9. heinäkuu 1885 ;London Daily News 25. tammikuu 1886 s.6; Stead, 1885 s.9.

¹⁰² Parliamentary Debates ylähuone, vol 280 col. 1390, 25. kesäkuu 1883; London Evening Standard, 4. toukokuu. 1894 s.5; Parliamentary Debates ylähuone sarja 3, vol. 296, col. 1441-42, 13. huhtikuu 1885.

¹⁰³ Parliamentary Debates ylähuone, sarja 3, vol. 297, col.946, 28. huhtikuu 1885.

”Mutta neljätoista- ja viisitoistavuotiaina tytöt alkavat saada enemmän vapauksia ilman, että saisivat samalla juurikaan enempää järkeä. He alkavat haluta vaatteita ja asioita, joita rahalla saattoi ostaa, eivätkä ymmärrä sen arvoa, josta he luopuvat saadakseen niitä. Kun tyttö ohittaa kuudentoista vuoden iän hän alkaa viisastua ja hänet on vaikeampaa väärtä prostituutioon.”¹⁰⁴

Samaan aikaan korotusta vastustavien tahojen esimerkeissä keskustelun keskukseen nousi hävytön, varhaiskypsä ja turmeltunut tyttö, joka oli pitkään joko omasta moraalittomuudestaan tai onnetoman ympäristön seurauksena elänyt rappiossa. Tällaisten tyttöjen suojeleminen oli turhaa, koska he olivat käytännössä jo aikuisia, eivätkä sopineet viattoman ja puolustuskyvyttömän lapsen muottiin. Tyttöjen toiminta perustui tietoon ja aktiivisiin, vaikkakin moraalittomiin valintoihin. Suojelu saattoi jopa vaarantaa miehet, sillä se antoi mahdollisuuksia rikolliseen kiristämiseen.

“Jokainen vuosi, jolla suojaikärajaa nostetaan tyttöjen suojelemiseksi, tuhoaa suhteessa väestön moraalista vastuuta. Hän [puhuja] on sitä mieltä, että nuorella iällä väärälle tielle lähteneet tytöt olivat yhtä tietoisia tekojensa seurauksista kuin heitä vanhemmat naiset.”¹⁰⁵

Muutama vuosi ikärajan nostamisen jälkeen käräjäoikeuden tuomari kertoi puolestaan lehdessä, kuinka suurin osa naisten miehiä vastaan tekemistä syytteistä olivat valhetta. Suojaikäraja nosto 16 vuoteen antoi tilaa ”mitä mielikuvituksellisemmille syytteille” ja miehet olivat todellisuudessa niitä, jotka tarvitsivat suojelua juonivilta tytöiltä uuden lain alla.¹⁰⁶

Varhaiskypsyys oli sekä lakikeskusteluissa että esimerkiksi lehdistössä ja oikeudessa esillä keskeisenä teemana lasten seksuaalisesta pahoinpitelystä keskusteltaessa. Viktoriaanisisessa yhteiskunnassa luonnolliseen ylä- ja keskiluokkaiseen lapsuuteen kuului käytännössä täysi viattomuus ja epäseksuaalisuus.¹⁰⁷ Seksuaalinen aktiivisuus nähtiin puolestaan pitkään merkinä kypsydestä ja

---

¹⁰⁴ Stead, 1885 s.49 *“But at fourteen and fifteen they begin to get more liberty without getting much more sense; they begin to want clothes and things which money can buy, and they do not understand the value of what they are parting with in order to get it. After a girl gets past sixteen she gets wiser and more difficult to secure.”*

¹⁰⁵ Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 772-773, 31. heinäkuu 1885. *“[It]would be destroying the moral responsibility of the population in proportion to every year they raised the age of these protected girls. He contended that these girls who went wrong from an early age were just as familiar with the result of their actions as those of an older age.”*

¹⁰⁶ Dundee Courier, 19. helmikuu 1887, s.3.

¹⁰⁷ esim. Acton, 1872 s.17-18.

aikuisen asemaan siirtymisestä yhteiskunnassa. Tämä oli totta erityisesti naisilla, joilla seksuaalinen aktiivisuus ainakin ajatuksen tasolla yhdistyi keski- ja yläluokkien ajatusmaailmassa avioliittoon. Tästä syystä suojaikärajakeskustelussa lapsuuden ja naiseuden välinen rajanveto oli seksuaalisissa kysymyksissä välillä epäselvä.¹⁰⁸ Mitä yhteiskunnassa olisi esimerkiksi tehtävä omasta halustaan seksuaalisesti aktiiviselle teini-ikäiselle? Jos lapsuuden määrittely perustuu ikään, hän on langennut, suojelua kaipaava lapsi. Mutta voiko seksuaalisesta aktiivista nuorta pitää lapsena, jos lapsen tunnusmerkkejä ovat viattomuus ja ajatus täydellisestä seksuaalisesta tietämättömyydestä?

Luonnollisen seksuaalisuuden vastapainona oli ajatus luonnottomasta seksuaalisuudesta, varhaiskypsyydestä, jolloin lapsi tulee liian aikaisin alttiiksi seksuaaliselle toiminnalle. Varhaiskypsyys oli negatiivinen ominaisuus, joka vääristi luonnollista kehitystä ja altisti moraalittomuudelle.¹⁰⁹ Erityisesti alemman luokan lapset koettiin varhaiskypsiksi moraalittoman ympäristönsä varhain turmelemiksi. He saivat omassa elämässään osakseen paljon vähemmän suojelua, olivat aktiivisesti ja itsenäisesti tekemisissä ulkomaailman kanssa ja kävivät hyvin usein töissä.¹¹⁰ Työväenluokan lapset olivat jo valmiiksi huolestuttavalla tavalla mukana aikuisten maailmassa. Ikärajan noston vastustajat katsoivat, että korruptio oli tehnyt alaluokkien lapsista aikuisen kaltaisia.

“Parlamentin jäsenet - - tulkitsevat tilannetta omien perheidensä pohjalta, joita on varovaisesti hoivattu ja suojattu saastumiselta; mutta katutyötöt tulevat erilaisesta luokasta. Heitä eivät ole varovaisen hoivan tulosta; heillä oli tietoa näistä asioista aikaisesta iästä lähtien ja he pystyivät oikein hyvin pitämään huolta itsestään.”¹¹¹

Viattoman keskiluokkaisen lapsen - jonka seksuaalista koskemattomuudesta ei ollut epäselvyyttä - vastakohtana oli alemman työväenluokan villi ja varhaiskypsä lapsi, jolla ei ollut alun perinkään

---

¹⁰⁸ Rousseau, 2007 s. 269–271.

¹⁰⁹ Acton, 1872 s.17-19; Seeking and saving , 1879, s.153; Flegel 2009 s.175-176.

¹¹⁰ ks esim. Flegel 2009 s.93-93, 113-115; Jackson, 2001 s.17,95-97; Parliamentary Papers 1850-1908, 2. helmikuu 1883 osa 13512.

¹¹¹ Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 772-773, 31 heinäkuuta 1885. *“Members - - were judging by their own families, who were carefully nurtured and preserved from contamination; but girls who went upon the streets came from a different class. They were not carefully nurtured; they had a familiarity with these things from an early age, and were quite able to take care of themselves.”*

juuri viattomuutta, jota suojella.¹¹² Tämän takia esimerkiksi 1885 seksuaalilainsäädännössä mainitaan erikseen, että parituksen ja prostituution estoon liittyvät lait eivät koske ”prostituoituja tai tunnetusti moraalittoman luonteen omaavia tyttöjä”¹¹³.

Oikeata lapsuutta ja lapsuuden rajoja määrittelevässä keskustelussa prostituoidut olivatkin erityisen huonossa asemassa. Prostituoitu oli jo määritelmältään ihminen, joka myi seksuaalisia palveluja muille. Jos lapsi vapaaehtoisesti osallistui prostituutioon, silloin ei voinut olla kyseessä seksuaalinen väkivalta. Lapsiprotituution luonne toisaalta lasten seksuaalisena pahoinpitelynä ja toisaalta moraalittomana pidettynä prostituutiona asettaa sen viktoriaanisen yhteiskunnan kontekstissa vaikeasti määriteltävään asemaan.¹¹⁴ Keskeiseksi nousee kysymys suostumuksesta. Kysymys siitä, mikä ikäinen voi suostua seksiin oli lapsuus- ja ikärajakeskusteluissa keskeinen. Ikärajan korotuksen vastustajat tai ainakin ihmiset, jotka eivät halunneet sen koskevan kaikkia tyttöjä, katsoivat yleensä, että ainakaan yli 10–12-vuotiaat prostituoidut eivät voi vedota lapsuuteen ja eivät siis ole tässä mielessä lapsia. Prostituoitu antaa suostumuksen valitsemalla ammattinsa. Usein ikärajan nosto koettiin tässä yhteydessä turhana moraalittoman ja laittoman sekoittamisena.¹¹⁵ Ikärajan noston puolesta kampanjoivat ihmiset ja esimerkiksi useat muut lapsien oikeuksien aktivistit mielsivät lapsuuden ikäsidonnaiseksi. Koska lapsi ei ymmärrä seurauksia, lapsi ei voi koskaan suostua seksiin. Myös vapaaehtoisesti prostituutioon suostuneet lapset ymmärretään tässä suojelun alaisiksi lapsiksi. Ajatus lapsiprotituutiosta seksuaalisena väkivaltana, jolta lapsia tuli suojella, oli vahvasti esillä.¹¹⁶

Sekä politiikassa että järjestöjen ja aktivistien parissa oli siis vallalla myös ajatus kaikista lapsista suojelun arvoisina. Alimpien luokkien huonot olosuhteet olivat hyvin tiedossa ja monet aktivistit korostivat myös laajempaa sosiaalista muutosta esimerkiksi elinoloissa, palkoissa ja koulutuksessa. Työväenluokan lasten osallistuminen ”aikuisten maailmaan” oli olosuhteiden sanelemaan, sillä useasti lapset joko osallistuivat perheen elättämiseen ja arjen askareihin tai jopa elättivät itsenäisesti itsensä. Usein varhaiskypsyydestä ja moraalittomuudesta syytettiin myös ympäristöä ja

---

¹¹² Jackson, 2001 s.17, 96.

¹¹³ Criminal Law Amendment Act 1885, osa 2 ja 3; parlamentti keskustelua asiasta esim Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 775-76, 31. heinäkuu 1885.

¹¹⁴ Walkowitz 1986 s.248-250.

¹¹⁵ Parliamentary Debates ylähuone, sarja 3, vol. 296, col. 1440-1442, 13 huhtikuu 1885; Parliamentary Debates alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 707-708, 31. heinäkuu 1885; Stead 1885 s.11-12.

¹¹⁶ Booth, W. 1890 s.51-53; Stead 1885 s.10; Parliamentary Debates alahuone, sarja 3, vol. 300, col. -718, 31 heinäkuu 1885.

lapset nähtiin olosuhteidensa uhreina, jotka piti pelastaa myös itseltään.¹¹⁷ Lisäksi aktivismireto-riikan ja lobbauksen ulkopuolella oli tiedossa, että osa vanhemmista lapsista suostuu vapaaehtoi-sesti seksiin myös esimerkiksi huvikseen lähellä omaa ikäänsä olevien poikien kanssa. Suojelun kohdalla oli tässä kyse enemmän ymmärtämättömien tyttöjen moraalien suojelusta.¹¹⁸

*“...kunhan tyttö vain oli alaikäinen [alle 16 tässä keskustelussa], vaikka hän olisikin prostituoitu, ainakin he voivat toivoa, ettei hän ole ollut sitä kauan – Hänen mielestään parlamentti voisi ihan yhtä hyvin sallia, että tyttöä tulisi suojella 16 vuoteen asti, vaikka hän olisikin jo jossakin määrin vahingoittanut omaa moraaliaan.”*¹¹⁹

Ikärajakeskustelut keskittyivät lähinnä niin sanotun perinteisen lapsuuden ulkopuoliseen aikaan. Vanhoissa laeissa ja tapalainsäädännössä lapsuuden ikäraja oli noin 10–12 vuoden välillä. 1861 vuoden *Offence Against a Person Act* -asetus asetti ikärajan rikoksesta kymmeneen vuoteen ja rikkomuksesta 12 vuoteen. Tämän jälkeen ikärajat nousivat hiljalleen, ensin rikokseksi 12 vuoteen asti, sitten 13 ja lopuksi vuonna 1885 16 vuoteen.¹²⁰ Perinteisesti noin 10–12 vuoden jälkeen alkoi nuoruus, joka saattoi tilanteesta riippuen olla hyvinkin harmaa alue lapsuuden ja aikuisuuden rajalla. Tämä alaluku on siksi keskittynyt vahvasti noin yli 12 vuotiaisiin tyttöihin. Ikärajakeskustelut eivät koskeneet nuoria lapsia, sillä heillä oli jo ikään liittyvä lain suoja, jota kukaan ei yrittänyt- kään muuttaa. Lisäksi heidät nähtiin kulttuurisesti sekä uuden että vanhan ajattelutavan mukaan lapsina. Esimerkiksi tuomiot seksuaalirikoksista laskivat heti sekä määrältään että kovuudeltaan, kun uhri oli ylittänyt noin 10–12 vuoden iän.¹²¹ Vaikka tiedossa oli, että lapsi saattoi ”langeta” hyvinkin nuorena, sen ei yleensä nähty vaikuttavan uhrin asemaan lapsena.

“Useissa tapauksissa lapset aloittivat moraalittoman elämän aikaisessa seitsemän tai kahdeksan vuoden iässä. Voi vain kuvitella näiden tyttöjen

¹¹⁷ Booth, W. 1890 s.63-66; Mearns&Preston, 1883 s.8-12; Parliamentary Debates alahuone, sarja 3, vol. 299, col. 203-205, 9 heinäkuu 1885; Parliamentary Debates alahuone, sarja 3 vol.278, col 794-795, 20. huhtikuu 1883; York-shire Post, 29 huhtikuu 1885 s.3.

¹¹⁸ esim. Parliamentary Debates ylähuone, sarja 3 vol.289 col.1219, 24. kesäkuu 1884.

¹¹⁹ Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 776, 31 heinäkuuta 1885. “...long as a girl was under that age, even if she were a prostitute, at least they might hope that she had not been a prostitute for a very long time - - He thought Parlia-ment might well allow that there ought to be protection for a girl up to the age of 16, even though she might, to a certain extent, have injured her moral character.”.

¹²⁰ Offences Against the Person Act 1861 jakeet 50 ja 51; Public General Statutes 1875 luku 94, jakeet 3 ja 4; Criminal Law Amendment Act 1880 luku 45, jae 2; Criminal Law Amendment Act 1885 osa 4 ja 5

¹²¹ Jackson 2001 s.91, 179.

uraa [moraalittomuuden parissa] seitsemän tai kahdeksan vuoden iästä 12 vuoden ikään.”¹²²

Hyvin pienet lapset nähtiin yleensä aina automaattisesti ainakin jonkin asteisina ympäristönsä uhreina ja lain suojelua ansaitsevina. Toisinaan myös nuoremman lapsen toiminta saattoi vaikuttaa hänen asemaansa uhrina. Ensinnäkin pieniä lapsia saatettiin epäillä vilpillisyydestä. Tämä liittyy todistajien luotettavuuteen ja käsittelen sitä edempänä. Toiseksi lapsen koettu seksuaalinen varhaiskypsyys saattoi vaikuttaa siihen, miten uhriin suhtauduttiin.

”Seksuaaliseen yhdyntään liittyvien yksityiskohtien tuntemus paljastaa, että asia ei ole tytölle vieras ja paljastui, että hän oli yksi noista varhaiskypsistä lapsista, joiden tiedetään tavoittelevan iltaisin himokkaita toimia.”¹²³

Vaikka tapauksessa yhdeksänvuotiaalla tytöllä oli ruumiillisia jälkiä seksuaalisesta kanssakäymisestä, oikeuslääkäri koki, että lapsen varhaiskypsyys ja aikuismainen tietämys seksuaalisuudesta kertoivat huonosta luonteesta.¹²⁴ Tapausta ei viety eteenpäin, vaikka yhdeksänvuotiaan kohdalla oman suostumus ei yleensä estänyt tuomiota. Meidän aikanamme mahdollisesti toistuvasti seksuaalisesti aktiivinen yhdeksänvuotias herättäisi suurta huolta. 1800-luvulla tilanne saatettiin tulkita myös niin, että lapsi oli joko luonteensa tai ympäristönsä vaikutuksesta luonnottoman varhaiskypsä ja moraalisesti rappioitunut. Tällainen lapsi oli jo poistunut lapsuuden piiristä, eikä ansainnut samaa suojaa viattomien lasten kanssa. Näin nuoren lapsen kohdalla tapaukset, jossa syy lankeaa näin vahvasti lapsen harteille, olivat oman tutkimukseni valossa kuitenkin harvinaisia.

Lapsuuden määrittelyssä nousee siis erityisesti vanhempien tyttöjen kohdalla esiin kysymys siitä, miten lapsuuden rajat muodostetaan ja kuka tarvitsee tai ansaitsee suojelua. Luonnollisen lapsuuden määritelmä oli kapea, joten sitä oli joko määriteltävä uudestaan tai lapsuus oli sidottava lujasti ikään. 12–16-vuotiaiden kohdalla pohdittiin, minkä ikäisenä lapsi on kypsä tekemään omat valintansa ja minkä ikäisenä niiden tekemiseen on oikeus. Nykyään ajatellaan yleensä, että tietyn ikäinen lapsi ei kykene antamaan suostumustaan seksiin. Keskeinen kysymys lainsäädäntöprosessissa

---

¹²² Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 720, 31 heinäkuuta 1885. Hepwood “*In many cases children began a life of immorality at the early age of seven or eight years. Let them imagine the careers of those girls from the age of seven or eight to the age of 12*”.

¹²³ Medical Jurisprudence, 1878 s.93:” *Familiarity with the usual details connected to sexual intercourse showed that she was no stranger to the subject and she turned out to be one of those precocious children who are known to go about at night to solicit libidinous practices*”.

¹²⁴ *ibid.*

oli myös, paitsi ketä halutaan suojella, myös ketä halutaan kontrolloida. Uudet lainsäädännön muutokset ja ikäraja kontrolloisivat vahvasti myös tekijöitä. Aikaisemmat prostituutioon ja lapsiprosituutioon liittyvät lait olivat kontrolloineet eniten prostituoituja esimerkiksi vangitsemisilla ja jättäneet samalla usein asiakkaat syyttämättä. Osa toivoi, että lopullinen lakiuudistus olisi muokattu muotoon, jossa sen kontrolli koskisi vahvemmin tyttöjä. Osa uudistajista taas iloitsi siitä, että lakimuutos keskittyi vihdoinkin seksin oston kitkemiseen eikä naisten kontrolloimiseen.¹²⁵

3.3. ”Langennut lapsi” -puhtaus, likaisuus ja uhrin ongelma

”Kaikista kuvottavimpiinkin tapoihin suhtaudutaan viileällä välinpitämättömyydellä. Lontoon alhaiset osat ovat viemäri, jonne kaikki likainen ja iljettävä kakista maan osista näyttää virtaavan.”¹²⁶

Kuten ”sosiaalinen puhtaus” -termi kertoo, 1800-luvun loppupuolella oltiin erittäin kiinnostuneita puhtauden ja likaisuuden symboliikasta. Yllä oleva kappale kuvaa Lontoon köyhimpien väestöosien elämää ja elinympäristöä, mutta samanlaista kieltä käytettiin myös esimerkiksi niin sanotusta moraalin rappiosta puhuttaessa. Kyseessä ei ole vain kirjallinen tehokeino, vaan tapa ymmärtää moraalialia ja ympäröivää maailmaa. Sosiaalinen puhtaus ja sosiaalinen lika tai vaara sisälsivät oikean liian, rappion ja sairauden, mutta myös moraalin turmeltumisen. Moraalinen lika oli tarttuvaa samalla tavoin kuin fyysinen lika tai sairaus.¹²⁷ Moraalinen rappio saastutti sen lähellä olevia. Nykyään voitaisiin keveämmin puhua, kuinka ”seura tekee kaltaiseksi”, mutta 1800-luvulla huoli yhteiskunnan kokonaisvaltaisesta ja peruuttamattomasta saastumisesta oli todellinen.

Moraalisen rappion ja saastumisen kieli toistui myös lapsen kohdistuvasta seksuaalisesta väkivallasta puhuttaessa. Kieltä käyttivät sekä väkivaltaa kärsineiden lasten kanssa työskentelevät ja heidän etujaan ajavat ihmiset, että esimerkiksi lakimuutosten vastustajat, lehdistö ja oikeuden

---

¹²⁵ Pall Mall Gazette, 15 huhtikuu 1886 s.1.

¹²⁶ Mearns&Preston, 1883, s.13-14 *”The vilest practices are looked upon with the most matter-of-fact indifference. The low parts of London are the sink into which the filthy and abominable from all parts of the country seem to flow”*.

¹²⁷ Jackson, 2001 s.87-88; Koven 2004 s.190-194.

työntekijät. Esimerkiksi lastenkotien ja koulukotien materiaaleissa ollaan huolissaan ”langueneista” ja moraalittomista tytöistä.¹²⁸ Lehdissä puhutaan lapsen ”pilaamisesta”, ”hyveen turmeltumisesta” ja tyttöjen ”selkeätä irstaudesta”.¹²⁹ Parlamentissa väitellään tyttöjen joutumisesta ”moraalisen korruption” kohteeksi, ”pilaantumisesta” ja moraalittomasta elämästä johtuvasta ”täydestä turmeltumisesta”.¹³⁰ Steadin artikkelisarja, jonka koko tarkoitus oli herättää sympatiaa tyttöjä kohtaan, käyttää kieltä kuten ”pilattu”, ”epäpuhdas”, ”vahingoittunut”, ”saastunut” ja ”korruptoitunut”.¹³¹ Arkkidiakoni Bardsley nostaa Liverpoolin kaupungintalolla pidetyssä kokouksessa esille, kuinka:

*”Englannissa ja Lontoossa moraalinen aines on niin korruptoitunutta, niin saastaista, että siitä nousevaa kuvottavaa hajua on mahdotonta ajatella. Oli kauheaa ajatella sitä nuorten lasten määrää, jotka olivat jo korruptoituneita mieleltään ja olivat valmiita tulla korruptoiduksi myös ruumiiltaan.”*¹³²

Lankeamisen ja likaantumisen ympärille rakentuvat keskustelut olivat seksuaalisen pahoinpitelyn uhrien kannalta erittäin ongelmallisia. Erityisen vaikeaan asemaan joutuvat vanhemmat tytöt, ajan lapsikuvaan sopimattomat tytöt ja lapsiprostituoidut. Aineistosta käy ilmi, että vaikka lapsi olisi nähty tapauksessa puhtaasti uhrina, taustalla on vahva pilaantumisen ja turmeltumisen kieli. Viktoriaanisisessa yhteiskunnassa neitsyys oli erityisesti keski- ja yläluokissa tärkeä nuoren, naimattoman naisen arvon määrittäjä.¹³³ Normista poikkeava seksuaalisuus liittyi vahvasti mielikuviin viattomuuden menetyksestä ja saastumisesta. Viktoriaanisisessa yhteiskunnassa oli seksuaalisuuteen liittyen paljon harmaita alueita. Esimerkiksi ”viettelyä” käytetään hyvin erilaisissa yhteyksissä ja sillä viitattiin sekä vapaaehtoiseen seksiin että seksuaaliseen väkivaltaan. Joskus esimerkiksi aikalaisaineistoista on ”viettely” sanaa käytettäessä vaikea päätellä, käytettäänkö termiä samoin kuin

¹²⁸ ”fallen girls” esim. Parliamentary Papers 1850-1908, 6. maaliskuu 1883 osat 15123-15124; West London Observer, 16. helmikuu 1895 s.7.

¹²⁹ esim.: Illustrated Police News 22. tammikuu 1910 s.7 ”bring about the ruin of...”; Liverpool Mercury, 25. heinäkuu 1885 s.8 ”destroys the virtue”; Batley Reporter and Guardian 15. joulukuu 1899 s.16 ”undoubtedly depraved”.

¹³⁰ Parliamentary Debates ylähuone, sarja 3 vol 281 col 398, 5. heinäkuu 1883 ja sarja 3, vol. 297, col. 943, 28. huhtikuu 1885 ”corruption of young girls”, ”defilement of girl”; Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 582, 30. heinäkuu 1885. ”steeped in depravity”.

¹³¹ Stead, 1885 ”ruined”, ”unpure”, ”damaged”, ”tainted”, ”corrupt” ks. esim. ss. 3,34,50.

¹³² Liverpool Mercury 25. heinäkuu 1885 s.8 ”In England and in London itself they had the moral pool so corrupted, so foul that it was impossible to think of the fowls stench that arose from it. It was awful to think of the number of young children who were already corrupted in mind and were ready to be corrupted in body”.

¹³³ Gleadle 2001 s.86; Stead, 1885 s.11.

nykyaikana vai viitataan termillä kontekstissa seksuaaliseen väkivaltaan.¹³⁴ Seksuaalista väkivaltaa ja vapaaehtoista seksuaalista aktiivisuutta ei siis välttämättä aina eroteltu täysin toisistaan. Kumpaankin liittyi viattomuuden menetyksen ja lankeemuksen mielikuvia, vaikka seksuaalinen väkivallan kohdalla usein ymmärrettiin, että teko ei sinänsä ollut uhrin valinta tai syy.¹³⁵

*“Miehen kuvottava intohimo näytti menevän sisään hänen himonsa avutomaan uhriin, ja uhri ei koskaan saanut takaisin hänen sielunsa tahra-
tonta puhtautta.”¹³⁶*

Luonnottomaan seksuaalisuuteen, johon myös seksuaalinen väkivalta luettiin, liittyi vahvasti käsitys moraalisesta liasta ja rappiosta, joka levisi uhriin. Seksuaalinen kanssakäyminen ja muu altistuminen esimerkiksi seksuaaliselle väkivallalle koettiin asiana, joka korruptoi lapsen ja ohjasi hänet hiljalleen moraaliseen rappioon.¹³⁷ Englannin valtionkirkkoon liittyvän *Our waifs and strays*-seuran¹³⁸ tapauksiansioista löytyy mielenkiintoinen esimerkki siitä, miten vaikea ”langenneen” tytön asema oli jopa lastensuojeluorganisaatioissa.

Vuosien 1895–1896 aikana seurasta oltiin kirjeitse yhteydessä seuran paikallisiin perhe- ja koulu-koteihin. Tarkoituksena oli löytää sijoituspaikka 10-vuotiaalle ”M”-tytölle. Tyttö oli alun perin sijoitettu pois pahoinpitelevästä kodista. Tytön käytös oli ollut hyvää ja hän oli ollut pidetty, mutta nyt hänelle täytyi löytyä uusi sijoituspaikka.

“Toivoimme aluksi, että hänet oli poistettu kotoa juuri viime hetkellä, mutta viimeisten kolmen viikon aikana on selvinnyt, että hän oli turmeltu lapsi jo, kun hän tuli ja siksi on mahdotonta antaa hänen jäädä.”¹³⁹

---

¹³⁴ Stead esim. s.81 ja 89. Ensimmäisessä kertomuksessa nuorta naista pidettiin vankina bordellissa ja seksuaalisesti pahoinpideltiin toistuvasti, toisessa isä ”väkivaltaisesti vietteli” alaikäisen tyttärensä. Kummassakin kohdassa puhutaan selvästi seksuaalisesta väkivallasta. vrt. esim. Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 1394, 6. elokuu 1885, jossa viettelyä tarkoitetaan jonkun viekoittelemista ja suostuttelemista seksiin ilman väkivaltaa tai pakkoa.

¹³⁵ Hall, 2000 s.16-18; Fass 2013 s.199.

¹³⁶ Stead, 1885 s.70, “The foul passion from the man seemed to enter into the helpless victim of his lust, and she never again regained her pristine purity of soul”.

¹³⁷ Stead, 1885 s.50,64; Jackson, 2001 s. 88.

¹³⁸ ks. esim: Rudolf, 1922: The First Forty Years.

¹³⁹ Our waifs and strays, virtuaalinen arkisto, tapaus 4470/M, Hakemus Waifs and Strays' yhdistykselle 30 maaliskuuta 1895. ”It was then hoped that she had been brought away just in time, but within the past three weeks it has been discovered that she was a ruined child when she came, and it is therefore impossible to let her remain”.

Seuraavissa kirjeissä selviää, että tytön äiti on ilmeisesti parittanut tyttöä. Tytön hyvä ja lupaava käytös oli saanut työntekijät uskomaan, että tyttö oli ehditty pelastaa ennen kuin hän oli joutunut seksuaalisen väkivallan uhriksi. Tytön luonne oli ollut hyvä ja kaukana ”moraalittomasta lapsesta.” Nyt kuitenkin katsottiin, että tyttö tuli siirtää langenneille tytöille tarkoitettuun yksikköön ja pois muiden, viattomien lasten lähettyviltä.¹⁴⁰ Lastenkodissa toivoa herätti se, että tytön käytös oli ollut hyvää. Eräs vapaaehtoisista totesi, että tyttö vaikutti tietämättömältä häntä kohdanneen pahuuden laadusta.¹⁴¹ Koska viattomuus oli puhtaan ja oikean lapsuuden symboli, tietämättömyys merkitsisi, että tytön mieli ei vielä ollut ehtinyt saastua.

”M”:n lopullisesta kohtalosta ei ole tietoa. Vuoden 1896 toukokuussa lähetetystä kirjeestä käy ilmi, että ”M” on siirretty uuteen sijoituspaikkaan. Aiemmissa kirjeissä kuvatusa hyvästä luonteesta ja käytöksestä ei uudessa kirjeessä ole enää tietoakaan.

”Kuten hänen tapauskertomuksessaan lukee, hänellä on huono tausta & pahempi todellisuudessa kuin paperilta selviää. Hän on hyvin turmeltunut lapsi & eikä viisas valinta asukkaaksi vapaaehtoiseen [lasten] kotiin. - - hän saattaa pärjätä hyvin myöhemmin, mutta on ilmeisesti hyvin ylpeä urastaan & kehuskelee sillä muille lapsille.”¹⁴²

Kirjeessä pohdittiin tytön lähettämistä tiukan kurin koulukotiin, johon tämä paremmin soveltuisi.¹⁴³ Tutkija voi vain miettiä, mitä kirjeiden välisenä aikana on tapahtunut. Hyvätapaiseksi ja ystävälliseksi kuvailtu tyttö oli alle vuodessa muuttunut turmeltuneeksi lapseksi, joka kehuskelee kärsimällään seksuaalisella väkivallalla.

”Lastenkodeissa on tällä hetkellä viisivuotiaita lapsia jotka - vaikka eivät teknisesti ottaen olekaan langenneet - ovat vain vähän parempia kuin epäpuhtaan hengen riivaamat eläimet sillä perinnöllisyyden laki on yhtä kauhEAN todellinen niin bordelleissa kuin muuallakin”¹⁴⁴

---

¹⁴⁰ Our waifs and strays, virtuaalinen arkisto, tapaus 4470/M, Kirje nti Sandersilta 27.3.1895 ja kirje Bathin ennalta-ehkäisevältä lastenkodilta 29.3.1895.

¹⁴¹ Our waifs and strays, virtuaalinen arkisto, tapaus 4470/M, Kirje nti.Sandersille nti. Briscoelta 9.4.1895.

¹⁴² Our waifs and strays, virtuaalinen arkisto, tapaus 4470/M, osa kirjeestä Shrewbury kodista Waifs and strays – järjestölle. ”Her case paper will show that she has a bad record. & a worse one in reality than appears on the paper. She is a very depraved child & hardly a wise inmate for any voluntary Home. - -yet she might do well later. but she is apparently proud of her career & boasts about it to other children.”.

¹⁴³ ibid.

¹⁴⁴ Stead 1885 s.64 ”There are children of five in homes now who, although they have not technically fallen, are little better than animals possessed by an unclean spirit, for the law of heredity is as terribly true in the brothel as elsewhere.”.

Edes aivan pienet lapset eivät välttyneet likaisuuden retoriikalta. Myös lähellä niin sanottua lankeamista oleviin tai ”huonoista moraalisisistä lähtökohdista” - eli esimerkiksi seksityöläisten perheestä - tullessiin tyttöihin suhtauduttiin varovaisesti, koska he olivat olleet lähellä moraalista rappiota ja huono ympäristö oli saattanut vaikuttaa heidän käytökseensä. ”Turmeltuminen” oli alkanut aikaisin ja pahimmassa tapauksessa saattoi muokata lapsen koko tulevaa elämää.¹⁴⁵

”Nämä nuoret tytöt,’ sanoo Rescue Society’n raportti vuodelta 1883, ‘heitä on hankalampi käsitellä kuin naisia, koska heidät tutustutetaan syntiin niin nuorina, että he eivät koskaan saavuta naisille yleensä niin luonnollista häveliäisyyttä.’”¹⁴⁶

Edellä esitetyissä esimerkeissä tilanteita kuvataan usein valitettavina, mutta väistämättöminä tapahtumankulkuina. Seksuaalisen väkivallan aiheuttama rappio oli päässyt leviämään lapseen, ja hänestä oli hiljalleen tulossa turmeltunut. Lastensuojelu haluttiin kehittää juuri tämän turmeltumisen estämiseksi. Usein jo seksuaalista väkivaltaa kohdanneista lapsista puhuttaessa keskustelua värittää alistunut sävy. Lapsia pyrittiin auttamaan, mutta usein sanavalinnoista saa kuvan, että avun nähdään olevan liian myöhässä väkivallan tapahduttua. Langenneille tytöille oli olemassa omia sijoituspaikkoja, sillä pelättiin, että lapsen ”rappioitunut moraalinen” saattoi tartuttaa myös ympärillä olevat lapset. Seksuaalisen pahoinpitelyn uhreja saatettiin pitää moraalisesti vaarallisina.¹⁴⁷ Monet hyväntekeväisyysjärjestöt painottivat, että apu mahdollisimman aikaisin oli tärkeää, sillä aikuisia, jotka olivat lapsesta asti kasvaneet rappion ja moraalittomuuden keskellä, oli vaikea pelastaa.¹⁴⁸ Toisaalta, kuten ”M”n kertomuksesta huomasi, läheskään kaikki paikat eivät ottaneet vastaan tai olleet halukkaista ottamaan ”langenneita lapsia”. Pelko oli, että lapsi saastuttaa kodin muut tytöt ja opettaa heidät paheen tielle.¹⁴⁹

”Joku kutsui häntä demonilapseksi ja se oli soveltuva nimi hänelle. Loukkaantuneena tyttö saattoi kiljua kuin häntä olisi murhattu, vaikka kukaan ei koskenut häneen. Vain katse joltakulta saattoi suututtaa hänet, kukaan ei tuntunut pystyvän rauhoittamaan häntä. Jos mahdollista, hän pakeni muiden luota ja kävi makuulle lähelle isoa resedapenkkiä, laittoi hänen

¹⁴⁵ esim. Booth.W, 1892 s.63.64.

¹⁴⁶ Stead s.70, “These young girls,” says the Report of the Rescue Society for 1883, are more difficult to deal with than women, because they are made familiar with sin while so young that the modesty that is so natural to a woman they never attain.”

¹⁴⁷ Parliamentary Papers 1850-1908 6 maaliskuuta 1883, kohdat 15123-15124; Our waifs and strays: työntekijän ohje, 1904, osa 3. s.7-8 (koskien aviottomia ja ”moraalittomassa ympäristössä” elävien lasten sijoitusta).

¹⁴⁸ Our waifs and strays: vuosiraportti, maaliskuu 1887 s.5-6-; Our waifs and strays: lehti, marraskuu 1886 s.3.

¹⁴⁹ Seeking and saving, 1883 s.5-6; Our waifs and strays: työntekijän ohje, 1904 osa III s.9-11.

päänsä keskelle penkkiä ja rauhoittui. - [kysyin häneltä] 'Miksi juokset aina tähän kulmaukseen, pikkuinen, tekevätkö suloiset resedat sinulle hyvää ja parantavat sinut tuhmuudesta?' 'Paholainen tekee minusta niin pahaa' hän vastasi hetken kuluttua, 'ja uskon, että hyvä tuoksu karkottaa hänet pois' ”¹⁵⁰

Vaikka pienistä, seksuaalista väkivaltaa kokeneista lapsista puhuminen ”saastuneina” ja ”irstaina” tuntuu nykyaikana kauhealta – erityisesti kun puhuja on tekemisissä lastensuojelun kanssa -, on hyvä pitää mielessä, että taustalla oli myös aito pyrkimys auttaa lapsia. Apua annettiin oman aikansa arvojen kontekstissa, mutta pyrkimys oli silti yleensä parantaa lasten oloja. Moraaliseen rappioon vaipumista todella pidettiin erittäin huolehdittavana lapsen kannalta ja sitä yritettiin myös ennaltaehkäistä.¹⁵¹ Likaisuuden ja ”irstauden” symboliikkaa käytettiin usein nimenomaan herättämään järkytystä aikalaisissa, jotta tulevaisuudessa lasten seksuaalinen väkivalta voitaisiin estää ja lapset pelastusivat ”rappiolta”. Sadat organisaatiot, kodit, aktivistit ja kampanjat ympäri Britanniaa todistavat, että ihmiset olivat innokkaita suojelemaan lapsia.¹⁵² Esimerkiksi *Waifs and Strays* -järjestö painotti kodinomaisen hoidon tärkeyttä, jonkinlaista koulutusta, hyvää ravintoa ja jopa hupia.¹⁵³

Nykyajan näkökulmasta on mielestäni melko selvää, että ainakin osa siitä, mikä 1800-luvulla yhdistettiin moraalien rappioon ja ”lapsen mielen likaantumiseen”, liittyy nykyään seksuaalisen väkivallan psyykkisiin vaikutuksiin. Viktoriaanisella ajalla psykologiassa ja lääketieteessä ei vielä ollut moderninkaltaista termistöä tai edes samanlaista ymmärrystä psyykkisistä vammoista ja pitkäkestoisistakin seuraamuksista, joita lapsen kokemalla seksuaalisella väkivallalla voi olla. Oireet ymmärrettiin seksuaalisen väkivallan seuraamuksiksi, mutta ne yhdistettiin teosta seuranneeseen sielun ja moraalien vahingoittumiseen, ennemmin moraaliseen kuin psyykkiseen traumaan. Esimerkiksi ”M” tytön tai vahvasti oireilevan ”demonilapsi” Emilyn kohdalla on nykyään helppo nähdä

---

¹⁵⁰ Stead s.71 *“Some one called her "the Demon Child," and it was an apt name for her. Offended, she would scream as if she was being murdered if no one touched her; only a look from some would set her off: no one seemed able to pacify her; if possible she would get away from everybody and lie down close to a large bed of mignonette, and put her head amongst it and become calm, - - "Why do you always run to this corner, little one; does the sweet mignonette do you good, and cure you of being naughty?" "It's the devil makes me so bad," she answered in a moment, "and I think the nice smell sends him away;"* Kommentti kohdistuu 11 vuotiaaseen Emilyyn, joka oli ilmeisesti toiminut prostituutina jo jonkin aikaa.

¹⁵¹ esim. Booth, W. s.192-193.

¹⁵² esim. Seeking and saving, 1883 s.1-3; Seeking and Saving, 1883 s.13-16; Our waifs and strays: vuosiraportti, maaliskuun 1887 s.7-13; Our waifs and strays: vuosiraportti 1885 s.3-18.

¹⁵³ esim. Our waifs and strays: lehti, marraskuun 1886 s.3 ja helmikuun 1901 s.2; Our waifs and strays: työntekijän ohje, 1904, osa II, s.4-15.

hyvin tyypillisiä tapoja, jolla seksuaaliosta väkivaltaa kokeneet lapset oireilevat. Esimerkiksi aggressiivisuus, vetäytyväisyys ja seksuaalisesti sopimaton käytös ja kielenkäyttö ovat kaikki nykyään hälytysmerkkejä mahdollisesta seksuaalisesta pahoinpitelystä.¹⁵⁴

Likaisuus oli siis pahimmillaan sekä lapsen ympäristössä, kehossa että moraalissa. Eräs tavoista kamppailla likaa vastaan oli poistaa joko ”langennut lapsi” pois omasta ympäristöstään tai, jos mahdollista, sijoittaa lankeamisen riskissä oleva lapsi parempaan moraaliseen ympäristöön. Tätä ei tapahtunut vain seksuaaliseen pahoinpitelyyn liittyvissä tilanteissa, vaan 1800-luvulla valtio alkoi myös yleisesti enenevässä määrin puuttua perheen sisäiseen toimintaan.¹⁵⁵ Myös lainsäädäntö alkoi antaa perheen ulkopuolisille toimijoille paremmat mahdollisuudet puuttua lasten kohteluun. 1800-luvun loppuun mennessä lapsen sai oikeuden päätöksellä ja asiantuntijoiden – poliisi ja lastensuojelun parissa toimivat työntekijät ja järjestöt – suosituksesta esimerkiksi poistaa pahoinpitelystä kodista tai laiminlyövältä huoltajalta.¹⁵⁶ Lisäksi lapsen sai ottaa huostaan, jos hänet nähtiin asuvan tai liikkuvan tunnettujen prostituoitujen kanssa.¹⁵⁷

Waifs and strays- järjestön tapauksista löytyy myös lapsia, joilla yhdeksi syyksi kotoa poistoon ilmoitettiin, että ympäristö oli moraalisesti sopimaton, sanottiin suoraan, että lapset asuivat prostituoitujen kanssa tai bordellissa tai lapsen oma käytös oli sellaista, että lapsella oli riski alkaa prostituoiduksi.¹⁵⁸ Suojelujärjestöt ja jotkut poliitikot pitivät tärkeänä sitä, että lapset saatiin poistettua paitsi laiminlyövästä ja pahoinpitelevästä, myös moraalisesti kyseenalaisesta ympäristöstä.¹⁵⁹ Pelkkä vanhemman prostituutio riitti syyksi poistaa lapsi kodista ilman, että tarvitsisi todistaa lapselle koituvaa erityistä haittaa. Esimerkiksi 12-vuotiaan ”L”n tapauksessa *Waifs and Strays* -seuran arkistossa ilmeisesti ainoa syy tytön kotoa poistoon on äidin bordellitoiminta, johon kuitenkin ”L”n ei mainita osallistuneen.¹⁶⁰ Seksuaalisen väkivallan uhreja saatettiin poistaa kodeistaan myös silloin, kun seksuaalinen väkivalta ei ollut tapahtunut perhepiirissä. Taustalla oli ajatus seksuaalisen väkivallan uhrin likaisuudesta ja eristämisestä, kunnes uhrin rappioituneena pidetty moraalinen oli jälleen saatu nostettua vaaditulle tasolle.¹⁶¹

---

¹⁵⁴ NHS: Spotting signs of child sexual abuse.

¹⁵⁵ esim The London Society for the Protection of Young Females 1839 s.15-16.

¹⁵⁶ Children's Act 1889, pykälä 6.

¹⁵⁷ Industrial School Amendment Act, 1880 luvut 43&44, kappale 15.

¹⁵⁸ Our waifs and strays, virtuaalinen arkisto esim. tapaukset 342/M, 791/L, 941/A, 942/M.

¹⁵⁹ London Daily News, 25. tammikuu 1886 s.6; Leeds Times, 3. joulukuu 1887 s.5; Parliamentary Debates, alahuone vol.300, col.897-902, 3- elokuu 1885 August 1885 Volume.

¹⁶⁰ Our waifs and strays, virtuaalinen arkisto, tapaus 791/L.

¹⁶¹ Jackson, 2001 s.64-65, 68-69.

Vaikka viranomaisten mahdollisuus poistaa lapsi kotoaan on lastensuojelun kannalta tärkeä asia, siihen liittyy myös kontrollin mahdollisuus. Lainsäädäntö antoi mahdollisuuden kontrolloida oletettua moraalista rappiota ja ”lian” leviämistä. Kontrollitoimet ohjautuivat vahvimmin moraalisesti huolestuttavan pidettyyn työväenluokkaan ja sen lapsiin.¹⁶² On katsottu, että lainsäädännön antamia mahdollisuuksia käytettiin osin moraalin, ei hyvinvoinnin, valvontaan. Tiukan keskiluokkaiset moraalikäsitteet ja normit eivät läheskään aina vastanneet työväenluokan elämän realiteetteja ja esimerkiksi lasten suurta itsenäisyyttä ja työssäkäyntiä saatettiin keskiluokan näkökulmasta pitää huolestuttavana. Osa tiukemman kontrollin tukijoista kannatti aktiivisesti jopa mahdollisimman monen lapsen poistamista ”likaisista” ja ”myrkyllisistä” työväen kaupunginosista.¹⁶³ Työväenluokkaan kuuluvat ihmiset saattoivat toisaalta myös itse käyttää lain tarjoamia mahdollisuuksia hyväkseen. Esimerkiksi tapaus ”A”n kohdalla tytön omat vanhemmat olivat ottaneet yhteyttä *Waifs and Strays*-organisaatioon. Vanhemmat olivat huolissaan tytön käytöksestä ja eivät enää pystyneet pitämään häntä turvassa, sillä ”moraaliton mies” oli saanut hänet pauloihinsa.¹⁶⁴

3.4. ”Viettelijät ja vieteltävät” – uhri, syyllinen ja kunniallisuus

”Asianomistaja – 14-vuotias tyttö – oli ‘viheliäinen letukka’, jonka todistusta ei voinut uskoa”¹⁶⁵

”Minun tehtäväni on langettaa teille kauhea tuomio ensinnäkin siksi, että viattomat ja avuttomat tietäisivät, että tämän maan laki on heidän turvapaikkansa ja suojansa pahantekijöitä vastaan; ja toiseksi, että teidän kohdallanne saattaisi iskeä kauhua niihin, jotka haluavat tuhota nuorten ihmisten ruumiit ja sielut.”¹⁶⁶

Tyttöjen asema seksuaalisen pahoinpitelyn uhrina oli monimutkainen. Kuten aiemmissa luvuissa on käyty läpi, seksuaalista väkivaltaa kokenut lapsi oli 1800-luvulla monelta kantilta epävarmassa

---

¹⁶² Walkowitz, 1986 s.250-252; Parliamentary Debates alahuone, sarja 3, vol.300, col. 781, 31. heinäkuu 1885

¹⁶³ Murdoch, 2001 s.151;162-163.

¹⁶⁴ Our waifs and strays, virtuaalinen arkisto, tapaus 8790/A.

¹⁶⁵ Yorkshire Post and Leeds Intelligencer 24. maaliskuu 1890 s.6 *”the prosecutrix – a girl of 14 – was “a wretched little hussy” whose evidence could not be believed”*.

¹⁶⁶ Illustrated Police News 1. huhtikuu 1893 s.2 *”I am bound to pass a terrible sentence upon you in order first, that the innocent and helpless may know that the law of this country is their refuge and protection against evildoers; and secondly, that your fait might strike terror into those who desire to ruin the bodies and souls of young people”*.

asemassa. Suhtautuminen seksuaalisen väkivallan uhriin riippui uhrin iästä, sosiaalisesta asemasta, elämäntavoista, toiminnasta tai oletetusta toiminnasta ja luokasta. Lisäksi uhrin asema oli aina suhteessa oletetun tekijän asemaan. Uhri joutui usein tasapainottelemaan erilaisten sosiaalisten odotusten ja eri luokkien käytösmallien välillä. Viimeisessä tyttöihin liittyvässä luvussa käymme läpi tyttöjen erityisiä asemaa seksuaalisen pahoinpitelyn uhrina.

*“Korkein rikollinen on varakas ja irstas mies. Köyhienkin keskuudessa on tarpeeksi pahoja miehiä, mutta moraalittominkaan köyhyys ei etuoikeutenaan vaadi oikeutta korruptoida ja tuhota rikkaiden tyttäriä.”*¹⁶⁷

*”Tässä kokouksessa ei voida tulla mihinkään tyydyttävään päätökseen työläisten poissaollessa, jotka ovat erittäin kiinnostuneita tästä kysymyksestä. Onhan tullut esiin, että heidän tyttärensä ovat kaikista suuremmassa vaarassa joutua irstaiden rikkaiden uhreiksi.”*¹⁶⁸

1800-luvulla seksuaalisen väkivallan tekijä oli käytännössä ajatuksen tasolla mies ja uhri tyttö tai nainen. Ajatus yläluokan miehistä alaluokan naisten ja tyttöjen julmina ja elostelemina hyväksikäyttäjinä oli narratiivisesti mielenkiintoinen tarina ja sopi poliittiseen retoriikkaan. Se pelasi ajan luokkasuhteilla, vetosi suuriin työväenluokkiin, tuki keskiluokan moraalista asemaa ja loi hyvin selkeän uhri - tekijä -asetelman, joka on helppo hyväksyä ja sisäistää.¹⁶⁹ Syytöksiä paheksuttiin parlamentissa asti ja niiden levittäjiä syytettiin lähes luokkasodan aloittamisesta.¹⁷⁰ Syytöksissä oli jotakin perää sen suhteen, että yläluokan miehet saivat selkeästi harvemmin tuomioita tapauksissa, joissa he olivat syytettynä.¹⁷¹ Narratiivin houkuttelevuuteen liittyi varmasti se, että ihmisten eriarvoinen kohtelu oikeusasteissa oli alaluokkien tiedossa.¹⁷² Alaluvun alun toinen lainaus on suoraan kahdelta työväenluokkaan kuuluvilta mieheltä, jotka Liverpoolin kaupungintalolla järjestetyssä suojaikärajan nostoa koskevassa kokouksessa toivoivat työväenluokan aktiivisempaa mukaan otto

---

¹⁶⁷ Pall Mall Gazette 8 heinäkuu 1885, s.1 *“The supreme criminal is the wealthy and dissolute man. There are bad men enough among the poor. But poverty, no matter how immoral, does not claim as a perquisite the right to corrupt and destroy the daughters of the rich”*.

¹⁶⁸ Liverpool Mercury, 25 heinäkuu 1885 s.8 *“No decision can be satisfactory arrived at this meeting in the absence of workmen who are the most interested in this question, as it has been shown that their daughters are liable to be the victims of the dissolute rich”*

¹⁶⁹ Stead, 1885 s.4,10; Butler, 1874 s.6; Jackson, 2001 s.112.

¹⁷⁰ Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 584-588, 30. heinäkuu 1885.

¹⁷¹ Jackson 2001, Vain hieman yli 30 prosenttia syytteistä päättyi tuomioon verrattuna työväenluokan lähes 80 prosenttiin. s.125.

¹⁷² esim. Pall Mall Gazette 8 heinäkuu 1885, s.1; Illustrated Police News, 24. toukokuu 1890 s.4 (varakas rikollinen ja oikeuden välttely).

kampanjoihin. He olivat ainakin retoriikassa omaksuneet ajatuksen heidän lapsistaan riskiryhmänä ja ylemmän luokan miehistä heidän lapsiensa saalistajina.

”[On olemassa]enimmäkseen 13-16 vuotiasta tyttöistä käytävä kauppa, jossa heidät myyvät rikkaille irstailijoille näiden rikoskumppaneina toimivat viheliäiset naiset. (Häpeä! huutoja yleisöstä). Nämä lapset on usein kidnappattu kadulta, huumattu huumeilla ja turmeltu”¹⁷³

Todellisuudessa kuitenkin suurin osa sekä uhreista että tekijöistä kuului samaan yhteiskuntaluokkaan. Sekä lehdistöstä että oikeusjutuista näkee, että selvässä enemmistössä esiin tulleista tapauksista sekä uhri että tekijä olivat työväenluokkaan kuuluvia.¹⁷⁴ Vaikka retoriikassa prostituutio, tuntemattomat viettelijät ja ihmiskauppa nousivat selkeästi esille, todellisuudessa – kuten myös nykyaikana - seksuaalisen väkivallan uhriksi joutuneet lapset usein tunsivat tekijän tai hän kuului muuten lapsen laajempaan elämänpiiriin. Tekijöiden kirjoon kuului oman perhepiirin jäseniä, naapureita, tuttavvia ja esimerkiksi samalla alueella asuvia ihmisiä. Tilasuutta käytettiin hyväksi silloin, kun lapsi on yksin tai sellainen hankittiin pyytämällä lapselta apua tai esimerkiksi tarjoamalla hänelle makeisia tai palkallisia askareita.¹⁷⁵

“Köyhien tungokseen asti täynnä olevat kodit pakottavat lapset todistamaan kaiken. Seksuaalinen moraali usein menettää merkityksensä heille. Insesti on niin tuttua, että se ei juuri edes herätä huomiota.”¹⁷⁶

Yllä olevassa lainauksessa kuvailtu, ”saalistava ja paheellinen yläluokka” – kertomuksen vastanarratiivi rappioituneesta alaluokasta ei tosin myöskään pidä sellaisenaan paikkaansa. Lapsen kokema seksuaalinen väkivalta tapahtuu usein lähipiirissä ja selkeä enemmistö esiin tulleita tapauksia koskee työväenluokan lapsia. Tämä selittää osaltaan työväenluokkaisten tekijöiden suuren määrän.

---

¹⁷³ Liverpool Mercury, 25. heinäkuu 1885 s.8 *“Trade in little girls mostly between the ages of 13 and 16, who are sold to wealthy debauchers by the vile women who are their accomplices (Shame). Those children are often kidnapped in the streets, put under the influence of a drug and ruined.”*

¹⁷⁴ esim. Leeds Mercury 23. marraskuu 1886 s.7; Leeds Mercury 9. joulukuuta 1899 s.9 ; Leeds Times, 14 joulukuuta 1889 s.3 jne. Yhteenvetouutisointia seksuaalirikoksista käräjiltä, kaikki syytettyt työväenluokan miehiä.

¹⁷⁵ esim. West London Observer, 7. kesäkuu 1890 s.3, syytetty tytön isäpuoli; Illustrated Police News, 24. syyskuu 1870, tuomittu kuului tytön naapurustoon; Illustrated Police News, 11. kesäkuu 1910 s.6 tuomittu tytön eno/setä; Illustrated Police News, 21 lokakuu 1899 s.11, tuomittu naapuri, jolle lapset kävivät tekemässä pieniä askareita.

¹⁷⁶ Booth, W, 1890 s.65 *“The overcrowded homes of the poor compel the children to witness everything. Sexual morality often comes to have no meaning to them. Incest is so familiar as hardly to call for remark.”*

Lisäksi työväenluokan lapsia valvottiin vähemmän ja he olivat aktiivisesti mukana kodin ulkopuo-
leisessa elämässä.¹⁷⁷ Tilanteita, jossa lapsi tapasi miehiä ilman muiden valvontaan oli paljon ver-
rattuna keskiluokan lapseen. Keskiluokan ja yläluokan lapset ovat myös yleisesti lähes kokonaan
poissa tilastoista. Myöskään ylempien luokkien miehiä näkyy harvoin tekijöissä. Koska seksuaa-
linen väkivalta oli selkeä tabu ja vaarallista uhrin maineelle, se luultavasti jäi kodin seinien sisälle.
Vaikka 1800-luvun loppupuolella valtiolla oli mahdollisuus puuttua kodin sisällä tapahtuvaan vä-
kivaltaan, valvonta keskittyi käytännössä ainoastaan alempien luokkien perheisiin.¹⁷⁸ On kuitenkin
vaikea uskoa, että seksuaalista väkivaltaa ei olisi tapahtunut kaikissa luokissa kuten nykyäänkin.

Aivan poissa julkisuudesta ylempiin luokkiin kuuluneet tekijät eivät sentään olleet. Muutamista
lehtijutuista voi päätellä, että tekijä ja mahdollisesti myös uhri ovat kuuluneet keski- tai jopa ylä-
luokkaan. Yleistä tämä ei kuitenkaan ollut. Tuomari toteaa Yorkshiren alueen kevätkäräjillä ole-
vansa tyytyväinen, että joukossa ei ole yhtään yläluokkaista tai oppinutta miestä, joita aiemmilla
käräjillä oli ilmeisesti ollut hänen tuomittavanaan.¹⁷⁹ Kun varakas ja yläluokkainen mies tuomit-
tiin 1886 seksuaalisesta väkivallanteosta ja alaikäisen poistamisesta huoltajan suojeluksesta ilman
lupaa, lehdistö kommentoi:

*”Köyhät rikolliset jäävät kiinni päivittäin, mutta on niin harvinaista, että
rikas mies saadaan kiinni – sillä vauraus voi ostaa sekä salassapitoa että
uhreja -, että tämä tapaus ansaitsee erityismaininnan.”*¹⁸⁰

Keskiluokkaisiakin tekijöitä ja mahdollisesti myös uhreja löytyy muutamia, vaikka myös he ovat
yleisesti hyvin vähän edustettuina keskusteluissa. Seksuaalisesta väkivallanteosta tuomitun ”hyvin
kunniallisen” pianonsoiton opettajan uhri kuului soittotunneista päätellen luultavasti ainakin kek-
siluokkaan.¹⁸¹ Keskiluokkainen pyhäkoulun opettaja pahoinpiteli 12- vuotiasta oppilastaan.¹⁸²
Vuonna 1905 Etelä-Lontoolaisen kirkon pappi oli jäänyt kiinni useaan oman seurakuntansa ala-
ikäisen lapseen kohdistuneesta seksuaalisesta pahoinpitelystä. Näkyvän oikeudenkäynnin seu-
rauksena tekijä sai lopulta tuomion. Tässä tapauksessa erityistä raivoa aiheutti tekijän asema. Pappi
oli aikalaistensa mielestä sekä käyttänyt väärin asemaansa lasten pappina ja tuttuna auktoriteettina

---

¹⁷⁷ D’Cruze, 1998 s. 167-169.

¹⁷⁸ Walkowitz, 1986 s.247-248.

¹⁷⁹ Yorkshire Post 9. huhtikuu 1895 s.8.

¹⁸⁰ Pall Mall Gazette 14. tammikuu 1886 s.14 *“Poor criminals are apprehended daily, but it is so seldom a rich man
can be caught -for wealth can buy secrecy as well as victims – that this case deserves a special mention.”*.

¹⁸¹ Illustrated Police News 20. maaliskuu 1897 s.3.

¹⁸² Staffordshire Sentinel 21. syyskuu 1880 s.3.

että käyttäytynyt pöyristyttävästi ihmiseksi, jonka tehtävä on opastaa muita moraaliseen elämään.¹⁸³

Myös palveluksessa olevat tytöt toivat toisinaan oikeuteen asti kokemaansa seksuaalista väkivaltaa. Näissä tapauksissa syytetty oli henkilö, jolla oli varaa pitää ainakin yhtä palvelustyttöä. Lisäksi tapauksissa uhrin ja syytetyn välillä oli kaiken muun lisäksi myös työnantajan ja työntekijän välinen valtasuhde. Palveluksessa olevat lapset olivat riskialttiissa asemassa, sillä he usein asuivat isäntäperheen luona ja heidän toimeentulonsa riippui isäntäperheen hyvistä suosituksista, joten suoja seksuaalista väkivaltaa vastaan ei juuri ollut.¹⁸⁴ Silloin, kun tapaukset menivät läpi oikeudessa, myös niihin liittyi järkytys ja paheksunta siitä, että emäntä tai isäntä, jonka tehtävä on olla vastuussa erityisesti alaikäisistä, naispuolisista palvelijoistaan, käytti asemaansa väärin ja käytti hyväkseen heikossa asemassa olevaa tyttöä.¹⁸⁵ Valtion ja hyväntekeväisyysjärjestöjen ylläpitämistä lastenkodeista ja koulukodeista lähetettiin paljon tyttöjä palvelukseen. Laitosten perimmäinen tarkoitus oli lähettää niiden huostassa olevat vanhemmat lapset työelämään kerryttämään taitoja ja työkokemusta.¹⁸⁶ Vaikka palveluspaikat tarkistettiin, myös niissä tytöt olivat riskialttiissa asemassa. Esimerkiksi *Waifs and Strays*-organisaation arkistossa perheensä bordellissa siskonsa kanssa asunut tyttö ”M” oli lähetetty palvelukseen. Tyttö lähti lopulta palveluspaikasta, mutta paikan isäntä tuomittiin vain vuotta tai paria myöhemmin seksuaalisesta väkivallanteosta toista alaikäistä palvelustyttöä kohtaan.¹⁸⁷

*”Oikeus ilmoitti vangille, että tämä oli vapautettu syytteistä ilman yhtäkään tahraa kunniassaan”*¹⁸⁸

Yksi syy siihen, miksi keski- ja yläluokkaan kuuluvia tekijöitä näkyy vähemmän oikeudessa, liittyy myös kunniallisuuden käsitykseen. Sekä uhrin että tekijän asema riippui oletetusta kunniallisuudesta tai luonteenlaadusta.¹⁸⁹ Old Bailey’n rikostuomioistuimen julkaistuissa menettelyissä

¹⁸³ South London Press, 15. heinäkuu 1905 s.2 ja 26. heinäkuu 1905.

¹⁸⁴ Higgs 2015 s.45-49 ;Gleadle 2001 s.104-106.

¹⁸⁵ Illustrated Police News, 28. toukokuu 1892 s.3; Illustrated Police News, 1. huhtikuu 1893 s.2; Staffordshire Sentinel, 1. marraskuu 1878 s.3.

¹⁸⁶ Our waifs and strays: työntekijän ohje, 1904, osa II s.8-9

¹⁸⁷ Our waifs and strays, virtuaalinen arkisto, tapaus 942/M.

¹⁸⁸ Old Bailey Proceedings Online, huhtikuu 1891 Alfred Trent (t18910727-633) *“The COURT informed the prisoner that he was discharged without a stain on his character.”*

¹⁸⁹ ”character”, Suomessa käänös riippuu kontekstista. Viktoriaanisella ajalla viitattiin luonteenlaatuun, kunniallisuuteen ja persoonan (moraaliseen) ”vahvuuteen”.

sekä ajan lehdistössä mainitaan useamman kerran mainintoja syytetyn hyvästä – ja toisinaan huonosta – luonteenlaadusta.¹⁹⁰ Luonteenlaatu ei liittynyt vain siihen, oliko henkilöllä esimerkiksi aiempia tuomioita. Luonteenlaatuun tai ”kunniallisuuteen” sisältyivät esimerkiksi luokka ja moraalinen toiminta luokkaan soveltuvalla tavalla, sukupuoli ja siihen liitetty hyveet kuten rehellisyys tai itsehillintä, varallisuus, oman yhteisön mielipide ja aviosääty. Luonteenlaatu merkitsi sekä uhrin että syytetyn kohdalla, mutta uhrin kohdalla painopiste oli vahvemmin seksuaalimoraalissa.¹⁹¹ Hyvä ”luonteenlaatu” kuultiin syytetyn luonnetodistajilta ja, vaikka se ei aina estänyt tuomiota, se saattoi alentaa sitä.¹⁹²

Naiset eivät olleet esillä julkisissa keskusteluissa tai oikeudessa seksuaalisen väkivallan tekijöinä, mutta toisinaan heitä syytettiin joko parituksesta tai muuten väkivallanteossa avustamisesta. Naisien osallistuminen lasten seksuaaliseen väkivaltaan ja lapsiprostituutioon herätti vihaa ja järkytystä. Ajatus äidistä uhraamassa lapsensa moraalisen tuhon tielle oli erityisesti keski- ja yläluokan ajatusmaailmassa pysäyttävä, sillä nainen paitsi osallistui törkeään rikokseen, myös toimi kaikkia luonnollisia naiseuteen liitettyjä hyveitä vastaan.¹⁹³ Tapauksessa, jossa pariskunta tuomittiin 13-vuotiaan palvelustytön raiskauksesta, tuomari totesi:

*”Sinä, naisvanki, jonka olisi pitänyt olla tytön suojelija himoa ja intohimoja vastaan, myös oman miehesi kohdalla, osallistuit tekoon ja pitelit tyttöä alhaalla.”*¹⁹⁴

Seksuaalisen väkivallan kohdalla myös uhrin luonteenlaatu ja kunniallisuus vaikuttivat sekä oikeuslaitoksen päätöksiin että laajemmin tyttöjen asemaan seksuaalisen väkivallan uhreina. Kuten aiemmassa luvussa todettiin, seksuaalisen väkivallan uhri oli monella tapaa moraalisesti harmaalla alueella. Seksuaalisen väkivallan uhriksi joutuminen oli jo tahrinut tytön kunniaa ja uhrin asema riippui vahvasti siitä, miten hän käyttäytyi ja mikä oli hänen asemansa ja maineensa yhteisössä. Kuten lapsuuden määrittelyn kohdalla, tytön ikä vaikutti tytön asemaan seksuaalisen väkivallan

---

¹⁹⁰ Old Bailey Proceedings Online: esim. tammikuu 1886 George Henry Corringe (t18860111-221); helmikuu 1864 John Warman (t18640201-271), helmikuu 1892 David Weston (t18920208-285).

¹⁹¹ Jackson, 2001 s.125-130; Fass 2013 esim.s.165;233-234.

¹⁹² Old Bailey Proceedings Online esim. tammikuu 1886 Francis Grew (t18860111-145) todettiin syälliseksi, mutta tuomio lyheni; maaliskuu 1898 Charles Cramer (t18980328-287) tuomio lyhyt rikosnimikkeeseen; huhtikuu 1897 Sidney Arthur Slade (t18970405-315); Eastern Morning News, 11 syyskuu 1889 s.2; Batley Reporter and Guardian, 15 joulukuu 1899 s.16.

¹⁹³ Booth, W, 1890 s.47; Dundee Courier, 10.huhtikuu 1886 s.3; Illustrated Police News 22.tammikuu 1910 s.7; Old Bailey Proceedings Online: toukokuu 1895 Elizabeth Dallman (t18950520-478); heinäkuu 1900 Maria Forbes (t19000723-514).

¹⁹⁴ Illustrated Police News 1. huhtikuu 1893 s.2 *You, the female prisoner, who ought to have been the protector of that girl against the lust and passion, even of your own husband, ministered to it and held the girl down”.*

uhrina. Tuomioiden määrä laski työtön iän noustessa.¹⁹⁵ Ikä ei kuitenkaan ollut ainoa uhrin asemaan vaikuttava tekijä. Tärkeintä erityisesti oikeudessa oli uskottavuus.

Lapsen tausta sekä käytös oikeudessa ja sen ulkopuolella vaikuttivat uhrin asemaan ja uskottavuuteen. Kuten edellisessä luvussa todettiin, seksuaalisesti aktiivista tai muuten lapsuuden kuvastoon sopimatonta lasta pidettiin epäilyttävänä ja epäluotettavana. Tapauksissa, jossa mahdollisen uhrin käytös oli huonoa, alaluokkaista tai jos uhrin taustalta löytyi muuten moraalittomana pidettyä käytöstä – esimerkiksi seksuaalista aktiivisuutta, sopimatonta ajanvietettä, liiallista itsenäisyyttä, huonoa työmoraalia – uhrin uskottavuus laski. Oikeudessa asianajajat ja lehdistö kiinnittivät huomiota myös uhrin esiintymiseen. Seksuaalista väkivaltaa kokeneen tytön asema oli hankala. Oikeudessa piti olla niin selkeä, että todistusta pidettiin uskottavana ja sitä voitiin käyttää, mutta niin siveellinen, että lapsen luonteenlaadusta ei saanut väärä kuvaa. Liian varhaiskypsä, käytökseltään villi tai liikaa seksuaalista tietämystä osoittava lapsi heikensi asemaansa uhrina.¹⁹⁶ Myös uhreilla oli toisinaan luonnetodistajia, jolloin heidän avullaan yritettiin selvittää uhrin moraalia ja rehellisyyttä.¹⁹⁷

Seksuaaliseen väkivaltaan liittyvissä syytöksissä tilanne oli usein sana sanaa vastaan, joten uskottavuus oli tärkeää. Esimerkkitapauksena 1900-luvun alussa tapahtunut seksuaalinen väkivallanteko. Oikeudessa vastakkain oli alueen pappi ja kolme tyttöä iiltään 11-13-välillä, jotka syyttivät häntä seksuaalisesta pahoinpitelystä. Tapauksessa näkyvät hyvin ne moninaiset tavat, joilla uhrien ja syytetyn luonnetta ja kunniallisuutta punnittiin oikeustapauksissa. Pappi on ensinnäkin hyvässä asemassa oleva mies, keskiluokkainen, arvostetussa ammatissa ja merkittävässä roolissa yhteisössään. Hänen kunniallisuutensa ja uskottavuutensa tukeutuvat sosiaaliseen asemaan ja aikaisemman kunnialliseen luonteeseen. Tyttöjen taustoista emme tiedä juuri mitään, paitsi että he eivät oletettavasti olleet aivan alimmasta luokasta, vaan kuuluvat ylempään työväenluokkaan tai alemman keskiluokkaan. Tytöt saivat lehdistöltä ja tuomarilta kiitosta esiintymisestään oikeudessa. 12-vuotias Elsie oli ”älykäs tyttö”, joka todisti ”selkeästi ja rauhallisesti”. Oikeudenkäynnin loppuun saaminen nojasi tuomarin mukaan vahvasti juuri lasten hyviin todistuksiin. Lasten kuulustelu oli sallittua silloin, kun heidät kutsuttiin todistamaan. Papin puolustusasianajaja yritti saada tytöt kiinni valehtelusta tai muuten moraalittomasta luonteesta. Tytöiltä kysyttiin, juoksentelevatko he ulkona yöaikaan – vaikka itse tapaus ei ollut sattunut yöllä -ja onko heitä usein rangaistu valehte-

---

¹⁹⁵ Jackson 2001 s. 90-91.

¹⁹⁶ Jackson 2001s.106; Medical Jurisprudence, 1878 s.93; Yorkshire Evening Post, 5. joulukuu 1899 s.3.

¹⁹⁷ Eastern Morning News, 11 syyskuu 1889 s.2 ”truthful character” ”her moral character was – very good”.

lusta. Myös tyttöjen tapa puhua seksuaalirikoksesta oli tasapainossa uskottavan ja silti lapsenomaisen viattoman välillä. Lapset osoittivat, että ovat ymmärtäneet teon luonteen, mutta eivät olisi halunneet kertoa siitä kenellekään sen kuvottavuuden takia. Myös tyttöjen vanhempien toiminta on linjassa sen kanssa, jolla tavoin kunniallisten vanhempien odotettiin toimivan. Vanhemmat ottivat yhteyttä poliisiin ja haastoivat papin toiminnan myös suoraan tälle. Papin yritykset syyttää vanhempia kiristyksestä ja juonittelusta eivät onnistuneet. Vanhemmat olivat kunniallisia ja vihjaukset mahdolliseen kiristykseen eivät olleet uskottavia. Ainoa mahdollisuus papilla oli tukeutua todistajiin ja oman luonteensa kunniallisuuteen. Hänen kannaltaan valitettavaa oli, että hänen maineensa ei yhteisössä vastannut hänen esittämänsä kuvaa. Todistajana toiminut paikallinen poliisi totesi, että papilla oli ollut huono ja moraaliton maine alueella pitkään ja seurakunta on tämän takia jatkautunut. Pappi tuomittiin seksuaalisesta väkivallanteosta. Lasten vahvat todistukset ja ajan lapsikuvaan sopiva toiminta oikeudessa sekä toisaalta jo aiemmat tahrat papin omassa kunniallisuudessa vaikuttivat kaikki tuomion saantiin. Papin sosiaalinen asema, joka muuten olisi voinut auttaa häntä samankaltaisessa tilanteessa, itse asiassa laittoi hänet huonompaan asemaan. Kuten tuomari huomautti, hän oli pettänyt ja käyttänyt hyväksi omaa rooliaan yhteisön moraalin vartijana ja opettajana.¹⁹⁸

Vuoden 1885 uusi suojaikärajalainsäädäntö antoi muiden muutosten lisäksi myös pienelle lapselle mahdollisuuden todistaa oikeudessa ilman, että lapsen oli mentävä valalle.¹⁹⁹ Valan alla todistaminen oli keskeinen osa oikeusjärjestelmää, joka pohjautui ainakin aatteen tasolla todistajan ymmärrykselle totuudesta ja hänen vannomansa (uskonnollisen) valan filosofis-teologisesta merkityksestä. Aiemmin pienet lapset olivat olleet ongelma. Jos lapsi oli niin nuori, että voitiin katoa, että tämä ei ymmärtänyt valaa, ei lapsen todistusta voinut käyttää oikeudessa. Tämä aiheutti luonnollisesti ongelmia tuomioiden saamisessa tapauksissa, joissa lapsen todistus olisi ollut tärkeässä asemassa. Lapsen kokema seksuaalinen väkivalta kuului vahvasti tähän kategoriaan.²⁰⁰ Uuden lain myötä pientä lasta saatettiin kuulla ja jopa kuulustella oikeudessa. Tämän jälkeen oli tuomarin ja valamiesten tehtävä pohtia, oliko lapsen todistus uskottava.²⁰¹ Uusi laki aiheutti keskustelua parlamentissa ja lehdistössä. Toisaalta nähtiin hyvänä, että lapsia saatettiin vihdoinkin kuulla tärkeissä tapauksissa. Esimerkiksi parlamentissa oltiin sitä mieltä, että lapsi ymmärtää hyvinkin pienestä totuuden ja valheen eron, vaikka monimutkaisempi ”valalla olo” olisikin lapselle liian vaikea konsepti. Toisaalta lain vastustajat nostivat esille todistajan uskottavuuden. Lapsia oli heistä turhan

---

¹⁹⁸ South London Press 15. heinäkuu 1905 s.2 ja 26. heinäkuu s.5.

¹⁹⁹ Criminal Law Amendment Act 1885, osa 4.; Gloucestershire Chronicle 30. marraskuu 1889 s.6.

²⁰⁰ Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 756-757, 31. heinäkuu 1885.

²⁰¹ Parliamentary Debates, alahuone sarja 3, vol. 300, col. 754, 31. heinäkuu 1885.

helppo ohjailla sanomaan asioita, joita ei tapahtunut.²⁰² Liian aikuismaisesti pienen lapsen ei kannattanutkaan oikeudessa esiintyä, sillä se lisäsi epäilystä siitä, että lasta olisi ohjailtu sanomaan todistuksensa.²⁰³ Ohjailu tunnuttiin yhdistävän aina valheeseen. Nykyään nousee mieleen myös esimerkiksi mahdollisuus, että pienen lapsen kanssa on käyty läpi hänen kertomustaan oikeutta varten, jotta tilanne olisi lapselle turvallisempi ja kertomus hyödyllinen.

Oikeuslääketiede alkoi 1800-luvulla olla tärkeässä asemassa mahdollista seksuaalirikosta tutkittaessa. 1800-luvun kuluessa lääkärit alkoivat olla yksimielisiä siitä, että seksuaalinen väkivalta ja erityisesti raiskaus jättivät selkeitä fyysisiä jälkiä lapsen kehoon, mutta immenkalvo ei välttämättä vahingoittunut seksuaalisen väkivallan yhteydessä.²⁰⁴ Lääkäreiden suhtautuminen muihin seksuaalisen väkivallan merkkeihin kuitenkin vaihteli. A.S.Taylor, joka oli yksi keskeisen 1800-luvun oikeuslääketieteellisen teoksen tekijöistä, totesi, että lääkärin tärkein tehtävä oikeudessa oli nimenomaan väärin syytösten kitkeminen.²⁰⁵ Lapsen kehon fyysisistä seksuaalisen väkivallan jäljistä oli paljon väittelyä 1800-luvun oikeuslääketieteen piirissä. Seksuaalisen väkivallan ja sen seurausten kuten sukupuolitautien sijaan erityisesti alaluokkien tyttöjen kohdalla syyksi erilaisiin ruuhkeisiin, tulehduksiin ja eritteisiin esitettiin lapsen likaisia elinoloja ja huonoa hygieniaa.²⁰⁶ Lääketiede korosti melko vahvasti työläislapsen kehon ja ympäristön likaisuutta ja varotti väärin syytösten mahdollisuudesta sen pohjalta.

Lääkärit olivat usein haluttomia toteamaan oikeudessa, että suoranainen raiskaus oli tapahtunut. Raiskauksesta saatavat tuomiot olivat rankkoja ja yleensä lääkärit varoivat suoraa todistusta siitä, että lapsi oli täysin varmasti raiskattu.²⁰⁷ Myös yleisesti oikeudessa tuntui olevan tyypillistä, että syyte laski astetta lievempään rikokseen. Esimerkiksi Old Bailey'n arkistoista näkee selkeästi, että isossa osaa tapauksista syyte on laskenut raiskauksesta tai sukupuoliyhteydestä alaikäisen kanssa esimerkiksi seksuaaliseen väkivallantekoon tai raiskauksen yritykseen.²⁰⁸

---

²⁰² Parliamentary Debates, alahuone sarja 3, vol. 300, col. 757-762, 31. heinäkuu 1885; Staffordshire Sentinel, 16. joulukuuta 1889 s.3.

²⁰³ Devizes and Wiltshire Gazette, 4. syyskuuta 1890 s.3.

²⁰⁴ Casper, 1864 s.278-288; Medical Jurisprudence, 1844 s.575 (A.S. Taylor) (Johann Casper oli saksalainen lääkäri, patologi, kriminologi, professori ja kirjailija; Alfred Taylor oli englantilainen toksikologi ja oikeuslääketieteilijä ks. esim. Oxford 2004).

²⁰⁵ Medical Jurisprudence, 1844 s.574 (A.S. Taylor).

²⁰⁶ Medical Jurisprudence, 1886 s.698-699 (Churchill); Medical Jurisprudence, 1844 s. 576-577 (A.S. Taylor).

²⁰⁷ Lancet, nro 1021, 25 maaliskuuta 1843, s.933; Leeds Times, 12. marraskuuta 1881 s.2; Bristol Mercury 30. marraskuuta 1889 s.18, Parliamentary Debates alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 690-693, 31 heinäkuuta 1885.

²⁰⁸ Old Bailey Proceedings Online "guilty -> lesser offence" esim. toukokuu 1871 William Green (t18710501-398); huhtikuu 1871 Archibald Bowen (t18710403-338); huhtikuu 1894 Thomas Dean (t18940430-444); toukokuu 1897 Arthur Cumberland (t18970503-368).

Marraskuussa nuori lääkäriopiskelija kävi 14.vuotiaan tytön kimppuun sairaalassa, jonne hän oli tullut tutkimukseen. Tytön mukaan lääkäriopiskelija oli pyytänyt häntä mukaan toiseen huoneeseen tutkimusten takia ja käynyt siellä tytön kimppuun tämän vastusteluista huolimatta. Myöhemmin lääkärissä todettiin, että tytön ruumiissa oli merkkejä seksuaalisesta väkivallasta. Tyttö ei myöhemmin onnistunut tunnistamaan tekijää ulkonäöltä ja kävi ilmi, että hän oli jo itseasiassa lähtenyt pakosalle sairaalasta. Lääkäriopiskelijan kollegat huutelivat tytölle tämän tullessa ulos sairaalasta tunnistamasta tekijää.²⁰⁹ Ympäristön mielipide vanhempien seksuaalista väkivaltaa kokeneiden lasten kohdalla saattoi muuttua helposti. Jopa edellisenkaltaisen, melko selkeän tapauksen kohdalla lehdistö onnistui muuttamaan mieltään alle kahdessa viikossa. Syytteen tehneestä työstä puhuttiin ensi alkuun kohteliaasti. Joulukuun alussa sama lehti uutisoi tapauksesta. Sen lisäksi mainittiin toinen tapaus, jossa oletettu tekijä oli töissä apteekissa. Lehden mukaan lääkäriopiskelijan luonne oli ollut aina kaiken epäilyksen ulkopuolella. Vaikka tytön kehossa oli oikeuslääkärin mukaan ollut selviä merkkejä väkivallasta, lehti muistuttaa, että on täysin mahdollista, että molemmat syytteet ovat muutaman ”korruptoituneen pikkutytön” valheita.²¹⁰

Edellisestä tapauksesta näkee, kuinka nopeasti ja helposti ympäristön mielipide saattoi muuttua seksuaalisen väkivallan uhrin kohdalla. Jos 1800-luvun lopulla oli ”moraalinen paniikki” lasten seksuaalisesta pahoinpitelystä, vähintään samalaisena paniikkina voi pitää pelkoa vääristä syytöksistä. Lapsen seksuaalisen pahoinpitelyn kohdalla taustalla tuntui jatkuvasti olevan huoli siitä, että syytökset olivat vääriä ja niiden takia kunniallinen miehen maine tahriutuisi turhaan.²¹¹

*”Helposti kiihtyvä äiti kuulustelee lastaan. Uhkausten, johdattelevien kysymysten ja vihjaillun avulla pelästynyt lapsi tunnustaa jonkun perättömän ja absurdin tarinan, joka vahvistaa äidin äidinvaistoon pohjautuvan teorian vaivan alkuperästä.”*²¹²

Yksi huoli oli, että pienen lapsen vanhemmat – erityisesti äidit – huolissaan ja hysteerisinä johdatelivat erityisesti pieniä lapsia väärin todistuksiin. Koska pieni lapsi saattoi 1800-luvun lopulla todistaa oikeudessa, tuomarit kehottivat kovin sanoin varovaisuuteen pienten lasten kertomusten kanssa. Lasten kuulusteluun tai kohteluun oikeudessa ei ollut yhtenevää ohjeistusta. Pienten lasten

---

²⁰⁹ Illustrated Police News 29. marraskuu 1890 s.3.

²¹⁰ Illustrated Police News 6.joulukuu.2020 s.3.

²¹¹ Bristol Mercury 30. marraskuu 1889 s.18.

²¹² Medical Times and Gazette vol 18 s.384, 1859 ”An exitable mother will, by treaths and by suggestive and leading questions, get the frightened child to own to some groundless and absurd tale, in confirmation of her maternal theory of the origin of the malady”.

erityisasemaan todistajina ei tunnustettu samalla tavalla kuin nykyään, mutta yleinen ajatus lasten muistin heikommasta kapasiteetista ja ohjailtavuudesta oli jo muodostunut.

“Jos tällaisesta menettelystä tulisi laki, hyvässä asemassa olevilla nuorukaisilla ja pojilla ei olisi käytännössä mitään suojaa. Oli tapauksia, joissa tytöt olivat syvästi turmeltuneita jo 13-16 vuoden ikäisenä. Hän [puhuja] uskoi, että jos lakimuutoksen annettaisiin mennä läpi, nuoret miehet ja jopa pojat olivat suuressa vaarassa tulla petetyiksi ”juonittelevien olentojen” toimesta, joiden ainoa päämäärä oli kiristys.”²¹³

Pahin huoli eivät kuitenkaan olleet pienet lapset ja tilanteita väärin tulkitsevat äidit. Keski- ja yläluokan keskuudessa esiin nousi jatkuvasti pelko, että viattomat miehet joutuvat kiristyksen, koston tai yksinomaan ilkeämielisten naisten uhreiksi.²¹⁴ Erityisesti vanhempien tyttöjen kohdalla pelkona oli, että ”moraalisesti rappioituneet” tytöt valehtelivat oikeudessa. Näissä ajatuksissa miehet ja erityisesti pojat olivat itse asiassa uhreja, jotka kaipasivat suojelua. Parlamentissa ja lehdistössä jotkin aikalaismomentit esimerkiksi katsoivat, että pojilla ei ikärajan korottamisen jälkeen ole minkäänlaista suojaa ja he jäävät täysin tyttöjen armoille. Kohta kunnialliset taloudet eivät uskaltaisi enää edes palkata alle 16-vuotiasta palvelustyttöä, koska se avaisi mahdollisuuden väärille syytöksille.²¹⁵ Keskustelussa näkyivät selvästi luokkakysymykset. Valehteleva tyttö oli nimenomaan työväenluokan varhaiskypsä, rahanahne ja paheellinen tyttö, jonka moraali oli jo aikoja sitten mennyt.²¹⁶ Väärin syytösten uhrina oleva poika oli taas kunnollinen ja tyttöön verraten viaton. Joskus viitattiin myös pojan olevan ylempää luokkaa tai ainakin ”paremmasta perheestä”. Parlamentin keskusteluissa nostettiin esiin parlamentin jäsenten omat ”viattoman nuoruuden” haitat ja heidän omien lapsiensä mahdollinen turvallisuus tulevien syytösten edessä.

“Löytyikö yhtään komitean jäsentä, jotka olivat valmiita sanomaan, että kenet tahansa hänen pojistaan tai sukulaisistaan tulisi tuoda oikeuden eteen tähän lakiin nojaten, koska hänet viekoiteltiin tai hurmattiin tai hui-

---

²¹³ Parliamentary Debates ylähuone, sarja 3, vol. 300, col. 582-583, 30 July 1885, “If such a measure became law there would practically be no protection for youths and the sons of persons of position. There were cases in which girls were steeped in depravity at the ages of 13 to 16 years; and he believed that if the Bill were allowed to pass there would be great danger of young men and even boys being betrayed by designing creatures, whose object was to levy “black mail.”.

²¹⁴ Parliamentary Debates alahuone, sarja 3, vol. 299, col. 199-200, 9 July 1885; Pall Mall Gazette 29. toukokuu 1886 s.14.

²¹⁵ Parliamentary Debates ylähuone, sarja 3 vol 300 col.1481, 7. elokuu 1885.

²¹⁶ esim. Parliamentary Debates alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 777, 31 July 1885.

*jattiin katunaisen toimesta, joka sattuu olemaan alle 16-vuotias? Hän [puhujaja] uskoi, että tämän naurettavuus oli niin itsestään selvää, että hän saattoi luottaa laajaan tukeen asiasta.”.*²¹⁷

Gynekologi ja kirurgi Lawson Tait kirjoitti 1890-luvulla, kuinka lähes kaikki lasten kokemaa seksuaalista väkivaltaa on valhetta. Hän hyökkäsi hyvin voimakkain sanakääntein erityisesti hieman vanhempia lasten seksuaalisen pahoinpitelyn uhreja vastaan. Tytöt olivat ”epärehellisiä”, ”ahneita”, ”irstaita”, ”hysterisiä” ja ”korruptoituneita” ”letukoita”, joiden motiivi syytöksille oli kosto tai kiritys. Tait katsoi, että miehille ei tässä tilanteessa jää minkäänlaista turvaa kiristykseltä ja kaikki valta tilanteessa oli epäilyttävällä ja moraalittomalla tytöllä.²¹⁸ Tait oli mielipiteissään äärimmäinen, mutta myös muu ajan oikeuslääketiede toi jatkuvasti esille väärin syytösten mahdollisuutta. Tytön oman valheellisuuden lisäksi syyttävä sormi osoitti tytön ”ahneisiin” ja ”keinoiteleviin” vanhempiin, erityisesti äiteihin. Huolena oli, että vartalon fyysiset merkit oli tehty tahallaan tuomion saamiseksi.²¹⁹ Tässä kohtaa on hyvä korostaa, että äidin tekemiä fyysisiä ”vääriä todisteita” ei pidetty omana aikanaan seksuaalisena väkivaltana, vaikka niihin olisi liittynyt esimerkiksi sukuelinten penetraatiota. Naisten rikollisuus liittyi joko avunantoon tai väärennykseen. Tait oli väärässä sanoessaan, että mitään suojaa kiristystä tai vääriä syytöksiä varten ei ollut. Oikeuslaitos ja yhteiskunta suhtautui erittäin tuomitsevasti miehen kunniallisuutta loukkaaviin syytöksiin. Tähän liittyvistä rikoksista oltiin oikeudessa ja saatiin mahdollisesti jopa vuosien tuomioita.²²⁰

Tyttöjen kokeman seksuaalisen väkivallan määrää vähäteltiin. Näissä keskusteluissa uhrin ja tekijän roolit kääntyivät ylösalaisin. Tyttö toimi viettelijänä ja poika vieteltävänä. Varhaiskypsänä pidetyn työväenluokkaisen tytön sanaa pidettiin epäilyttävänä, kun se syytti erityisesti itseään ylemmässä asemassa olevia miehiä. Myös joitakin vastakkaisia mielipiteitä nousi esiin. Esimerkiksi

---

²¹⁷ Parliamentary Debates alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 775-776, 778, 31 July 1885 “*Was there any Member of the Committee who was prepared to say that any son or relative of his should be brought under this law because he was inveigled, or enticed, or decoyed by a woman who was a woman of the town, because she happened to be under the age of 16 years? He thought the absurdity of this was so self-evident that he counted on a very considerable amount of support*”.

²¹⁸ London Evening Standard, 4. toukokuu 1894 s.5.

²¹⁹ Husband, 1883 s.115; Parliamentary Debates alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 582-583, 30 heinäkuu 1885.

²²⁰ Old Bailey Proceedings Online esim. toukokuu 1880 Mary Ann Roberts (t18800524-549); heinäkuu 1866 Ellen Allen (t18660709-621).

parlamentissa muutama jäsen totesi, että muutamat mahdolliset väärät syytökset jäävät tärkeydessä jalkoihin lastensuojelulle.²²¹

Suojaikärajan nosto 16 vuoteen toi oikeuteen myös tapauksia, joissa mahdollisesti näkyivät luokkien väliset seksuaalimoraalin erot. 16 vuoden ikäraja tytöillä tarkoitti, että alle 16-vuotias poika²²² voitiin tuomita periaatteessa saman ikäiseen tyttöön kohdistuvasta seksuaalisesta väkivallanteosta, joskin tuomiot olivat yleensä pienempiä.²²³ Joissain tapauksissa tämä nosti esiin mielenkiintoisen moraalisen kysymyksen kontrollista ja suojelusta. Oliko osassa oikeuteen tulleista tapauksissa kyse nuoresta pariskunnasta? Esimerkiksi Walesissa oikeuteen tulleessa syytteessä 14-vuotias tyttö oli raskaana 17-vuotiaalle pojalle. Paikallinen NSPCC oli vienyt asian oikeuteen, mutta ei ilmeisesti tytön pyynnöstä vaan lainsäädännön pohjalta. Tyttö ja poika olivat olleet ”moraalittomassa suhteessa” jo kaksi vuotta ja NSPCC totesi, että tämänkaltaiset suhteet olivat alueella yleisiä. Keski-luokan seksuaalimoraalin näkökulmasta suhde oli ainakin sopimaton ja rappioon johtava, mutta oliko kyseessä seksuaalinen pahoinpitely? Lapset olivat iältään lähellä toisiaan, olleet jonkinlaisessa suhteessa kaksi vuotta ja ilmeisesti heidän yhteisössään tämänkaltaiset suhteet olivat yleisiä.²²⁴

Jos rangaistus tuli vain iän pohjalta, onko mahdollista, että osa lapsista oli suhteissa, jotka olivat heidän oman yhteisönsä näkökulmasta hyväksyttäviä. Seurustelu ja seksuaalikulttuuri oli työväenluokan keskuudessa vapaampaa ja kumpaakin sukupuolta olevien nuorten ”keskinäinen seksuaalinen moraalittomuus” oli tiedossa.²²⁵ Parlamentin keskusteluissa menivät ristiin seksuaalinen väkivalta, prostituutio ja moraalittomuus. Osa oli halukas suojelemaan alle 16-vuotiaita kaikelta seksuaalisuudelta, myös mahdollisilta ”houkutuksilta” ja tyttöjen omalta toiminnalta.²²⁶ Osa ehdotti, että tällaisissa tapauksissa sekä tyttö että poika olivat syyllisiä ja myös tytön kuuluisi saada jonkinlainen tuomio.²²⁷ Tässä kohdassa tosin ei enää voi väittää, että rangaistaan rikoksesta eikä ”moraalittomuudesta.” Tällä ajattelumallilla seksuaalinen kanssakäyminen nuorten välillä oli joko

---

²²¹ esim. Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3, vol. 299, col. 208, 9 heinäkuu 1885; Parliamentary Debates ylähuone, sarja 3, vol. 297, col. 945, 28. huhtikuu 1885.

²²² Lain mukaan alle 14 vuotias ei voinut olla raiskaaja esim. Husband, 1883 s.115. Poikien suojikäraja oli vuoden 1880 lain mukaan 13-vuotta. Poikia ei mainittu erikseen 1885 laissa.

²²³ alaikäiset voitiin esimerkiksi määrätä koulukoteihin (Industrial School Act 1857 / Youthful Offenders Act 1854) tai piiskattavaksi, jos tämän haluaa nähdä pienempänä tuomiona (Criminal Law Amendment Act 1885 kohta 4); Leeds Mercury, 9. joulukuu 1899 s.9.

²²⁴ Cardiff Times, 24. elokuu 1889 s.3.

²²⁵ Commissioners for the Housing of the Working Classes, 1885 s.541; Gleadle 2001 s. 41-45, 130-131.

²²⁶ Parliamentary Debates, alahuone, vol 278, col 794, 20 huhtikuu 1883 ”omien lasten suojelu – työväenluokan jättäminen kiusauksille”; Parliamentary Debates ylähuone, sarja 3 vol.289 col.1219, 24. kesäkuu 1884 .

²²⁷ Parliamentary Debates alahuone, series 3, vol. 300, col. 1390-1394, 6. elokuu 1885; Illustrated Police News 21. syyskuu 1893 s.2.

seksuaalinen pahoinpitely, jossa toinen oli syyllinen, tai vapaaehtoista, jolloin kummatkin olivat syyllisiä. Osa taas katsoi, että lain ei ainakaan vanhempien tyttöjen kohdalla pitäisi koskea omasta halusta tehtyä moraalittomuutta, vaan keskittyä pahoinpitelyn uhreihin.²²⁸ Tällaiset tapaukset olivat toki harvinaisia, sillä ne eivät tietenkään yleensä tulleet oikeuteen asti. Voidaan kuitenkin pohdita sitä, loiko suojelun tarve tässä kohtaa uhreja, joita ei omassa elämänpiirissään mielletty uhreiksi.

Seksityöntekijät ja ihmiskaupan uhrit olivat paradoksaalisessa asemassa seksuaalisen väkivallan uhreina. Keskustelu siitä, ansaitseeko lapsiprostituoitu lain suojelua, käsiteltiin jo aiemmin tässä pääluvussa. Lapsiprostituoitu oli teorian tasolla täydellinen uhri, johon saattoi vedota keskusteluissa. Lapsiprostituoitu kuvattiin lähes aina ihmiskaupan uhrina, jolloin kyseessä oli väkisin viety viattomuus ja kauhea rikos.²²⁹ Käytännössä uhri - syyllinen -asetelma oli vahvasti prostituoitua vastaan. Vaikka ikärajalainsäädännöt koskivat lopulta osin myös seksityötä, prostituutio ymmärrettiin ennen kaikkea kaupankäyntinä. Jos seksistä oli saatu millään tavalla maksuksi miellettyä korvaus, oli esimerkiksi tuomion saaminen lähes mahdotonta. Prostituoitua miellettiin naisina, jotka olivat seksuaalisesti saatavilla ja joiden seksuaalisuuteen miehillä näin oli oikeutus. Maksun tuoma oikeutus ei aina koskenut vain etukäteen sovittua maksullista seksiä. Joissain tapauksissa myös uhrin jälkeenpäin seksuaalisesta väkivallasta saama korvaus katsottiin osoitukseksi, että seksistä oli ikään kuin maksettu. Myös lasten kohdalla tällaisen maksun saaminen toisinaan heikensi uhrin asemaa, vaikka tyttö olisikin ollut alaikäinen ja maksu esimerkiksi tavaraa tai makeisia.²³⁰

Keskustelu lasten seksuaalisesta pahoinpitelystä rakentui vahvasti prostituution ympärille. Syyksi aiemmassa tutkimuksessa on esitetty, että prostituutio oli helppo alusta puhua lasten seksuaalisesta pahoinpitelystä yleensä. Lasten seksuaalinen pahoinpitelyn olemassaolo prostituution ulkopuolella tunnistettiin, mutta lapsiprostituution kautta lasten seksuaaliseen pahoinpitelyyn voitiin ottaa kantaa tuomatta keskustelua liian lähellä kodin piiriä. Lapsiprostituution narratiivi oli mahdollista erotella selkeästi viattomaan uhriin ja tuntemattomaan, kasvottomaan rikolliseen.²³¹

---

²²⁸ Parliamentary Debates ylähuone, series 3, vol. 297, col. 947, 28 huhtikuuta 1885; Parliamentary Debates alahuone, series 3, vol. 300, col. 769-770, 31 heinäkuuta 1885.

²²⁹ esim. *London committee for suppressing the traffic in British girls*, 1881 s.13-14,18-19; Stead 1885 s. 9-10.

²³⁰ D'Cruze, 1998 s. 134-135; Leeds Mercury 18. joulukuuta 1860 s.4.

²³¹ Jackson, 2001 s.16,43-45.

4. Näkymättömät pojat

4.1. Miehen mittaa: viktoriaanisista maskuliinisuuksista

“Miehen ruumis on annettu hänelle harjoitettavaksi ja tahdolleen alistettavaksi ja sitten, jotta sitä käytettäisiin heikkojen suojeluun, oikeudenmukaisten tarkoitusten edistämiseen ja sen maailman hallitsemiseen, jonka Jumala on ihmisten lapsille antanut.”²³²

Naiset eivät olleet ainoita, jotka saivat ohjeistusta siitä, kuinka käyttäytyä kunkin ajan tai yhteisön sopivaksi katsomalla tavalla. Yhteisöissä, joissa sukupuoliroolit ovat ainakin laajemmalla yhteiskunnallisella tasolla melko tiukat, julkiseen ”oikean” maskuliinisuuden tai feminiinisyiden muottiin mahtuminen on tärkeää omalle sosiaaliselle asemalle. Kirjailija ja tuomari Thomas Hughes’n yllä olevassa tekstissä kuvataan niin sanottuun kristilliseen maskuliinisuuteen kuuluvia positiivisia piirteitä. Kunnan mies oli oikeudenmukainen ja ylevä, hänellä oli itsekuria ja päämääriä ja hän oli mielellään kristitty. Samat näkemykset toistuvat myös muualla. ”Kunnan englantilaismies” on reilu, rohkea, päämäärätietoinen, oikeudenmukainen ja yritteliäs, hänellä on vahvat periaatteet ja luja itsehillintä. Englantilaismies nauttii ruumiinharjoituksista, kulttuurista ja koulutuksesta, mutta ei mistään liiallisuuksiin.²³³

Tässä luvussa tarkastelen viktoriaanisen yhteiskunnan maskuliinisuuksia ja sitä, miten mieheyttä rakennettiin aatteen tasolla. Vahvasti sukupuolittuneessa yhteiskunnassa lapset ovat aina olemassa sekä lapsina että tulevana miehinä tai naisina. Tutkittaessa poikien seksuaalista pahoinpitelyä on siksi tärkeää ensin tarkastella niitä maskuliinisuuden malleja, joiden varaan poikien kasvatus ja heidän kohtaamansa yhteiskunnalliset odotukset rakentuivat. Kuten jo johdannossa viittasin, 1800-luvulla pojat jäivät seksuaalisesta pahoinpitelystä keskustellessa marginaaliin. Osin tämä johtui

---

²³² Hughes, 1880 s.40: “Man’s body is given him to be trained and bought into subjection, and then used for protection of the weak, the advancement of all righteous causes, and the subduing of the Earth which God has given to the children of men” (Thomas Hughes oli englantilainen kirjailija, tuomari ja poliitikko. Hän kirjoitti pojille suunnattuja kirjoja, joissa taustalla oli vahva kristillis-urheilullinen maskuliinisuuden sanoma. Lisäksi hän mm. kampanjoi työläismiesten koulutuksen puolesta ks. esim Oxford 2004).

²³³ esim.: Smiles, 1873 s.44-46, 248-249; Hughes, 1880, s.35,196, 213-214, 297-299; Liverpool Mercury 25. heinäkuu 1885 s.8 (Samuel Smiles oli skottilainen kirjailija ja erityisesti nuorempana uudistusmiehenä aktiivinen. Hänen kirjansa yhdistävät uskontoa, liberalismia, keskiluokkaista työmoraaalia ja käytöskulttuuria sekä individualismia ks. esim, Oxford 2004).

juuri ajan maskuliinisuus -käsityksistä ja siitä, että julkinen keskustelu keskittyi vahvasti feminiiniseksi miellettyjen piirteiden ympärille.

Tässä tarkastelen lähinnä keskiluokan maskuliinisuuksia. Ensinnäkin keskiluokan ideat miehuudesta olivat jo 1800-luvun puolivälin paikkeilla laajimmin esillä julkisissa keskusteluissa. Toiseksi miehuuskäsitykset olivat sekä luokkariippuvaisia että luokkarajat ylittäviä. Vaikka luokkarakenteet ja ryhmien erilaiset sosiaalis-taloudelliset olot toki vaikuttivat siihen, millaiseksi kunkin ryhmän oikeana pitämä miehuus muodostui, eri ryhmien maskuliinisuuksilla oli myös yhteisiä, yhteiskunnalliset rajat ylittäviä piirteitä.²³⁴ Osin tämä on ollut alitajuista identiteetin muokkautumista kulttuurin muutosten mukana, mutta osin erilaiset keskiluokkaiset hyväntekeväisyysjärjestöt – erityisesti sosiaalisen puhtauden järjestöt – ja myös esimerkiksi työväenkulttuurin erilaiset organisaatiot ovat kampanjoineet uudenlaisen maskuliinisuuden puolesta.²³⁵

Miehuus rakentuu yhteiskunnassa aina suhteessa sekä itseensä että muuhun. Niin kuin identiteetit yleensä, myös viktoriaaninen miehisuus rakentuu hyvin vahvasti sille, mitä sen ulkopuolelle jää. Mielestäni tämä näkyy erityisen vahvasti niissä identiteeteissä, joihin sisältyy mahdollisuus valankäyttöön, sillä tätä ominaisuutta halutaan yleensä suojella. Kuten naiseuden ja seksuaalimoraliin kohdalla, myös maskuliinisuutta rakennettiin yhteiskunnassa useasti vastakkainasettelujen kautta omaksumalla ja performoimalla miehuuteen liittyviä maskuliinisia piirteitä. Yksi tällainen vastakkaisasettelu on Toshin mukaan naiseus ja mieheys. 1800-luvun kuluessa kaksisukupuolimalli alkoi Toshin mukaan selkeästi dominoida tapaa ymmärtää sukupuolta. Vanhemmassa, vaihtoehtoisessa sukupuolimallissa sukupuolikäsitys oli hieman lineaarisempi. Olemassa oli Toshin mukaan teoriassa vain yksi sukupuoli, josta mies oli naista kehittyneempi malli. 1700-luvulta eteenpäin malli, jossa biologisia sukupuolia oli kaksi, alkoi hallita keskustelua. Nämä kaksi sukupuolta olivat toisistaan biologisesti täysin erilliset, toistensa vastakohdat ja toisiaan täydentävät. Näin miehen ”luonnolliset” henkiset piirteet ja ominaisuudet määrittyivät vastakohtana naisten ”luonnollisille” ominaisuuksille. Miehisuus oli aktiivista naisen passiivisuutta vastaan, miehisiä ominaisuuksia olivat rationaalisuus ja itsehillintä naisten emotionaalisuuden vastapainona.²³⁶ Tämä vastakkainasettelu määritti vahvasti viktoriaanista maskuliinisuutta, jossa itsehillinnän, urheuden ja rationaalisuuden merkitys mieskuvassa lisääntyi koko 1800-luvun.

---

²³⁴ Tosh, 2005 s.94-95.

²³⁵ Hopkins, 1883 esim. s. 99-101, 169-171; Koven 2004, s.229-230.

²³⁶ Tosh, 2005 s.68-70, 92; Rose 2003 s.134-142 työväenluokan maskuliinisuudet rakentuivat myös naisten ja miesten roolien kautta, mutta painoutuivat 1800-luvun lopulla enemmän palkkatyöhön..

Waifs and Strays' Society -seuran tapausarkistosta, parlamenttien pöytäkirjoista ja lehdistöstä löytyy myös muunlaisia maskuliinisuuden kuvauksia. Juoppo ja kunnoton, synnissä elävä isä on menettänyt lapsensa lastensuojelulle, koska ei ole hoitanut perustehtäviään vanhempana.²³⁷ Alhaisen luonteen omaava isä on laiminlyönyt lapsiaan ja altistanut heidät moraalittomalle ympäristölle.²³⁸ Westminsterin arkkipiispa kauhisteli, kuinka aivan hyvin toimeentulevat ja ulkoisesti kunnialliset miehet saattoivat olla suljettujen ovien takana raakalaismaisia lapsilleen.²³⁹ Manchesterin piispa pohtii lehtikolumnissa suojaikärajan nostoa ja paheksuu nuoria tyttöjä jahtaavien miesten kristityn uskon puutetta, irstautta ja julmuutta.²⁴⁰ Viktoriaaninen maskuliinisuus peilautui myös suhteessa muihin miehiin. Vastakkain olivat moraaliton, hillitön ja mahdollisesti väkivaltainen huono mies ja herrasmies.

*“Lempeä luonne on todella herrasmiehen todellisen luonteen paras testi. Muiden tunteiden huomioon ottamien ja itsetunnon kunnioittamien, olivatpa nämä häntä alempiarvoisia, hänestä riippuvaisia tai hänen vertaisiaan, leviää todellisen herramiehen koko käytöksestä. - - Hän pidättäytyy niiden ihmisten heikkouksista, epäonnistumisista ja erheistä, joiden onnistumiset elämässä eivät ole olleet hänen onnistumistensa vertaisia. Hän on armollinen jopa pedolleen. Hän ei rehentele varallisuudellaan, voimallaan tai taidoillaan. Hän ei ylpisty menestyksestä eikä masennu liikaa epäonnistumisista. Hän ei tyrkytä mielipiteitään muille, mutta kertoo mielipiteensä vapaasti, kun tilaisuus sitä vaatii.”*²⁴¹

Maskuliinisuudella oli useita sosiaalisia merkityksiä, mutta julkista keskustelua hallitsevat luokat saattoivat helpommin edistää omien maskuliinisten ideoidensa leviämistä yhteiskunnassa. Vikto-

²³⁷ Our waifs and strays, virtuaalinen arkisto tapaus 941/A 13v ja 942/M 8v.

²³⁸ Our waifs and strays, virtuaalinen arkisto tapaus 3574/S 10v.

²³⁹ The child of the English savage, 1888 s.15-16 (kirjoittajista Benjamin Waugh oli entinen pappi, sosiaalisten uudistusten ajaja, kirjailija ja työskenteli lastensuojelun parissa. Henry Manning oli Westminsterin arkkipiispa ja sosiaalinen uudistaja, jota kiinnostivat erityisesti köyhien ja työväenluokan olot ks. Flegel 2009 s.19-24, 31-34; Oxford 2004).

²⁴⁰ Manchester Evening News, 20. heinäkuu 1885 s.2.

²⁴¹ Smiles, 1873 s.421 “Gentleness is indeed the best test of gentlemanliness. A consideration for the feelings of others, for his inferiors and dependants as well as his equals, and respect for their self-respect, will pervade the true gentleman’s whole conduct. “ --- He will be forbearant of the weaknesses, the failings, and the errors, of those whose advantages in life have not been equal to his own. He will be merciful even to his beast. He will not boast of his wealth, or his strength, or his gifts. He will not be puffed up by success, or unduly depressed by failure. He will not obtrude his views on others, but speak his mind freely when occasion calls for it”.

riaanisilla maskuliinisuuksilla oli siis myös oma sisäinen hierarkiansa, jossa pyrittiin marginalisoimaan tiettyjä piirteitä ja korostamaan toisia. Suunnilleen yhtenevän, keski- ja yläluokkaisen maskuliinisuuden ylläpito tuki osaltaan miehille suotuisia valtajärjestelmiä, mutta sulki samalla ulos muut maskuliiniset identiteetit.²⁴² Alemmat luokat saattoivat keskiluokan mielestä lipsahtaa vääränlaisen miehisyyden puolelle. Alaluokkiin yhdistettiin usein juuri hillittömyys, itsekurin puute, eläimellisyys, väkivaltaisuus ja seksuaalinen moraalittomuus.²⁴³ Kuten toisessa luvussa kerroin, luokkien väliset jännitteet ja huoli hallitsemattomasta alaluokasta oli keskeinen osa 1800-luvun yhteiskunnallista keskustelua. Canterburyn arkkipiispa kritisoi ajatusmaailmaa ylähuoneessa käydyn suojaikärajan korottamiskeskustelun yhteydessä:

*”Lontoossa ihmiset puhuivat joskus kuin köyhät olisivat taipuvaisia saastuttamaan ja korruptoimaan rikkaat; mutta on olemassa kymmeniä tuhansia köyhiä ihmisiä, jotka ovat niin puhtaita ja hyviä kuin vain voi olla ja vartioivat perheensä kunniaa yhtä kateellisesti kuin kuka tahansa arvon lordeista ja he ovat hyvin innokkaita todistamaan arvon lordien toimivan oikeudenmukaisesti tässä asiassa.”*²⁴⁴

Toisaalta sekä keskiluokka että alaluokat suhtautuivat epäillen myös tietäytyyliseen yläluokkaiseen maskuliinisuuteen. Ylempien luokkien ainakin oletettu tuhlaillevaisuus, rappio ja moraalisen selkärangan puute nousi 1800-luvulla aina toisinaan moraalisen närkästyksen aiheeksi, erityisesti, jos taustalla oli jokin skandaali. Esimerkiksi Steadin artikkelisarja ammentaa juuri tästä luokkakeskustelusta. Viattomat työväenluokan tytöt kuvataan yläluokan rappioituneiden elostelijoiden passiivisina uhreina.²⁴⁵ Narratiivi osasi pelata jo olemassa olevilla peloilla ja yläluokkaiseen maskuliinisuuteen suuntautuvalla epäilyksellä. Parlamentin jäsen Charles Hopwood valitti alahuoneen istunnossa tämänkaltaisen narratiivin käytöstä. Hän paheksuu ”huono-osaisia demokraatteja”, jotka ”panettelevat ja herjaavat halpamaisesti yhteiskunnan ylempiä asteita”.²⁴⁶

---

²⁴² Tosh, 2005 s.41-44.

²⁴³ D’Cruze, 1998 s.17-18.

²⁴⁴ Parliamentary Debates ylähuone, sarja 3, Vol. 289, col.1219, 24. kesäkuu 1884. ”In London, people sometimes talked as if the poor were bent on polluting and corrupting the rich; but there were tens of thousands of poor people who were as pure and good as they could be, and as jealous for the honour of their families as any of their Lordships, and they were very anxious to see their Lordships do justice in this matter” Kyseinen asia oli suojaikärajan nostaminen 16 vuoteen..

²⁴⁵ Stead, 1885 s.4 ” If the daughters of the people must be served up as dainty morsels to minister to the passions of the rich, let them at least attain an age when they can understand the nature of the sacrifice which they are asked to make.”.

²⁴⁶ Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3 Vol. 300, col. 587-588, 30 heinäkuu 1885: “ill-conditioned Democrat than to cast foul slanders and aspersions on the higher orders of society”.

Viktoriaanista maskuliinisuuksia käsitellessä on tärkeä ottaa huomioon 1800-luvun aikana tapahtunut muutos. 1800-luvun alkupuolen tunteikkaampi, uskontoon nojaava ja perhevelvollisuuksia korostava maskuliinisuus muuttui hiljalleen kohti itsekuria, militaarisia hyveitä, ruumiinkuntoa sekä rehtiä urheiluhenkeä painottavaa maskuliinisuutta. Kristillinen maskuliinisuus oli mukana kummassakin liikkeessä itsekurin ja moraalisen puhtauden tavoittelun kautta.²⁴⁷ Yhtenä syynä muutokseen voi nähdä vastareaktion naisten oikeuksia ajavalle liikkeelle ja ”uudelle naiselle”. 1800-luvun puolivälini jälkeen naiset saivat laillisia oikeuksia ja siirtyivät lisäksi yhä enenevässä määrin työelämään kilpailemaan miesten kanssa samoista työpaikoista. Aggressiivisempi maskuliinisuus saattoi olla tapa luoda vahvempaa eroa naisten ja miesten välille. Perhekeskeisyys ja kollektiivinen identiteetti saivat lisäksi kilpailijakseen yksilöllisyyden vahvemmat ihanteet. Myös nationalismilla, eugeniikan nousulla ja maidenvälisten kilpailun kasvulla oli varmasti vaikutusta maskuliinisten ihanteiden kovenemiseen ja sotilaallisuuden ihanteen uuteen nousuun.²⁴⁸ Muutosta ei kuitenkaan kannata liioitella. Yhteiskunnassa on aina päällekkäin useampaa arvomaailmaa, joten voidaan puhua ainoastaan yleisistä, hitaista muutoksista.²⁴⁹ Erityisesti työväenluokan keskuudessa oli vielä 1800-luvun lopulla aktiivisia ryhmiä, jotka ajoivat kristillisen maskuliinisuuden arvoja, tosin eivät aina välttämättä erityisen hurskasta kristillisyyttä.²⁵⁰ Sosiaalinen uudistaja ja menestyvä kauppias Thomas Matheson toteaa Liverpoolin kaupungintalolle kertyneessä kokouksessa tehdyssä artikkelissa näin:

”Hän toivoisi, että miehet omaksuisivat ritarillisuuteen perustuvan ajattelutavan, vaikka eivät voisi omaksua korkeampaa kristillistä periaatetta ja muistaisivat, että heidän osansa on kunnioittaa, arvostaa ja suojella maamme neitseellisyttä ja neitoja (aploodeja yleisöstä).”²⁵¹

Työ ja työteliäisyys saivat uuden, merkittävän aseman maskuliinisuuden määrittäjinä. Alempien luokkien kohdalla maskuliinisuus ja identiteetti oli aina ollut sidottu työntekoon jo senkin takia, että se oli elämisen perusehto. Kyky tehdä työtä ja elättää perheensä oli työväenluokan piirissä keskeinen ”miehekkään” miehen malli.²⁵² 1800-luvun kuluessa työstä tuli itsessään tärkeä osa kes-

²⁴⁷ Tosh, 2005 s. 39-41; Jackson, 2001 s.116.

²⁴⁸ Tosh, 2005 s.20-22, 98, 115-117.

²⁴⁹ Heathorn, 2005 s.3-4.

²⁵⁰ ks. esim Hopkins, 1883.

²⁵¹ Liverpool Mercury, 25. heinäkuu 1885 s.8 *“He should like the men to take up the thought on the grounds of chivalry, if they cannot on the higher ground of Christian principle, and to remember that their part was to honour, cherish and protect the maidenhood of our country (applause)”*.

²⁵² Heathorn, 2005, s.2; Rose 2003 s.127-130, 148-151.

kiluokan miehen identiteettiä. Töissä maskuliinisuudessa painottuivat ahkeruus, vastuun ottaminen, omavaraisuus ja yritteliäisyys. Lisäksi erityisesti työväenluokassa fyysiset taidot ja vahvuus olivat tärkeä osa miehuutta.²⁵³

*“Yksi Englannin kansan huomattavimmista pirteistä on heidän yritteliäs henkensä, joka seisoo merkittävänä ja erottuvana läpi heidän menneen historiansa. Se on tämä Englannin yhteinen henki, joka on valanut perustukset ja rakentanut niille imperiumin taloudellisen mahdin.”*²⁵⁴

Kuten lainauksesta voi päätellä, työ ei ollut ainakaan keskiluokalle jotakin, jota tehdään puhtaasti päivittäisen leivän eteen, vaan siihen liittyi syvempää arvoa. Työ ja yrittäjäyys olivat sidoksissa kansakunnan menestykseen ja yritteliäisyyteen. Työn avulla oli mahdollista jättää jälkensä historiaan. Keskiluokan maskuliiniseen identiteettiin kuului työn lisäksi myös vapaa-ajan toiminta, kuten yhdistystoiminta, harrastuneisuus ja urheilu.²⁵⁵

4.2. Homoseksuaalisuus ja laki

*”Kuka tahansa mies, joka julkisesti tai yksityisesti syyllistyy tai on osallisena törkeään siveettömyyteen kenenkään miehen kanssa tai parittaa tai on osallisena kenenkään miehen paritukseen, on syyllinen rikkeeseen. Tästä syylliseksi todettuna hänet voidaan oikeuden harkinnan perusteella tuomita korkeintaan kahdeksi vuodeksi vankeuteen joko pakkotyövelvoitteella tai ilman.”*²⁵⁶

Jotta voisimme ymmärtää paremmin poikien marginaalista asemaa seksuaalisen pahoinpitelyn uhreina, täytyy samalla käsitellä ainakin päällisin puolin myös 1800-luvun brittiläisen yhteiskunnan

---

²⁵³ Rose 2003 s.132-134; Tosh, 2005 s. 35-39, 95-96, 104-105.

²⁵⁴ Smiles, 1873 s.44: “One of the most strongly-marked features of the English people is their spirit of industry, standing out prominent and distinct in their past history, and as strikingly characteristic of them now as at any former period. It is this spirit, displayed by the commons of England, which has laid the foundations and built up the industrial greatness of the empire”.

²⁵⁵ Tosh, 2005 s. 39-41; Jackson, 2001 s. 111-112.

²⁵⁶ Criminal Law Amendment Act 1885, osa 1, jae 11. “Any male person who, in public or private, commits, or is a party to the commission of, or procures or attempts to procure the commission by any male person of, any act of gross indecency with another male person, shall be guilty of a misdemeanor, and being convicted thereof shall be liable at the discretion of the court to be imprisoned for any term not exceeding two years, with or without hard labour”.

suhtautumista homoseksuaalisuuteen.²⁵⁷ Miesten välinen penetroiva seksi ja sen yrittäminen²⁵⁸ olivat 1800-luvun Iso-Britanniassa laitonta. Laki antoi mahdollisuuden kuolemantuomion langettamiseen aina 1861 vuoteen asti, jonka jälkeen suurin mahdollinen tuomio lyheni vankeudeksi.²⁵⁹ Vuoden 1885 Criminal Law Amendment lakiin, jonka tehtäväksi oli määritelty erityisesti naisten ja tyttöjen suojele sekä prostituution hillitseminen, lisättiin luvun alussa ollut lakipätkä. Laissa kriminalisoitiin laajemmin kaikki miesten välinen seksuaalinen kanssakäyminen ja sen yrittäminen. Rikokseksi tulkittavien tekojen määrä lisääntyi. Lisäys meni läpi parlamentissa ilman suurempaa kommenttia.²⁶⁰ Nykyajan länsimaisesta arvomaailmasta katsottuna on merkittävää, että vaikka lakikeskustelun yhteydessä käytiin kiivasta keskustelua yksilönvapaudesta ja esimerkiksi teini-ikäisten oikeudesta toimia prostituoituna, kukaan ei nostanut esille samoja kysymyksiä sellaisen lakipykälän kohdalla, joka käytännössä teki kahden suostuvan, aikuisen ihmisen kaiken seksuaalisen kanssakäymisen laittomaksi.

Tämän selittää yksinkertaisesti se, että yleisellä tasolla suhtautuminen homoseksuaalisuuteen ja kaikesta siihen viittaavaan oli 1800-luvulla tuomitsevaa.²⁶¹ Hieman yksikertaistaen, kun aiempina vuosisatoina ”sodomia” oli määritelty tiettyjä syntisiä ja laittomia seksiaakteja, se alkoi hiljalleen määrittää koko ihmisen ”luonnotonta” seksuaalisuutta ja osin myös persoonallisuuden piirteitä. Samaa sukupuolta olevien ihmisten välinen seksiakti laajeni ”synnistä” identiteetiksi.²⁶² Kuten naisten seksuaalimoraalista puhuttaessa todettiin, myöhäsviktoriaanisen yhteiskunnan moraalitieteellisessä kentässä jako ”luonnottoman” ja ”luonnollisen” välillä alkoi hiljalleen olla tapa hahmottaa yhteiskuntaa. Tässä jaottelussa homoseksuaalisuus nähtiin yleensä toimintana, joka loukkasi luontoa, Jumalaa ja yhteisön moraalista vastaan. Lähetymistavassa uusi ”luonnollisen ja oikean” korostaminen yhdistyi kristiiliseen ajatukseen synnistä. Viktoriaanisessa yhteiskunnassa moraalisesti rappeutunut yksilö, eritoten luonnottomana pidettyyn seksuaalisuuteen yhdistettynä, ”likasi” myös muut ympäriltään. Homoseksuaalisuuteen liittyvä rikos oli paitsi luonnon myös häpeällinen.²⁶³

---

²⁵⁷ Termi homoseksuaalisuus ei ollut vielä aikalaisterminä yleisesti käytössä, mutta käytän sitä selkeyden vuoksi tässä työssä viittamaan miesten välisiin seksuaalisiin ja romanttisiin suhteisiin.

²⁵⁸ conspiracy/attempt to commit sodomy/buggery; esim. Staffordshire Sentinel, 30 syyskuu 1880 s.3.

²⁵⁹ Cocks & Cook, 2007 s.107-112; Kaplan, 2005 s.175.

²⁶⁰ Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3, vol. 300, col. 1397-1399, 6. elokuu 1885.

²⁶¹ Cocks & Cook, 2007 s.131-134; Kaplan, 2005 s.166-223.

²⁶² Upchurch 2009 s.46-48; Cocks & Cook, 2007 s.77-84; Homoseksuaalista identiteettiä, sen syntyä ja siihen liittyvää yhteisöllisyyttä ja yhteisöä on tutkittu paljon. Tässä tutkimuksessa aiheeseen ei sen syvemmin ehdi keskittyä, mutta ks. esim.: Kaplan: *Sodom on the Thames* (2005), Mills: *Seeing Sodomy in the Middle Ages* (2015); Loughlin: *Same-sex desire in early modern England, 1550-1735 : an anthology of literary texts and contexts* (2017).

²⁶³ Jackson, 2001, s.88.

*“Arvoisa tuomari kutsui [syytetyn] astumaan eteenpäin. ---[tuomari] sanoi häpeävänsä häntä sydämensä pohjasta, sillä hän oli tarpeeksi vanha tietämään ja käyttäytymään paremmin, kuin hän oli tehnyt. Hän oli tuonut loputonta häväistyästä vanhempiensa ylle syyllistymällä näin hirvittävään ja likaiseen rikokseen.”*²⁶⁴

Negatiivinen suhtautuminen homoseksuaalisuuteen oli totta yleisemmällä, yhteiskunnallisella tasolla. Se ei tarkoita, etteikö eriäviä mielipiteitä olisi löytynyt. Meillä ei esimerkiksi ole tarkkaa tietoa työväenluokan suhtautumisesta homoseksuaalisuuteen omassa yhteisössään. Kirjailija, lääkäri ja edistysajattelija Havelock Ellis kirjoitti omana aikanaan, että suhtautuminen homoseksuaalisuuteen oli sallivampaa alemmissa luokissa. Hän kuitenkin liittää eugenikkona tämän suvaitsevaisuuden osin työväenluokan ”primitiivisempään” luonteeseen eli hänen tutkimustaan kannattaa lukea hieman kriittisesti.²⁶⁵ Ellis oli kuitenkin myös ensimmäisiä sexologeja, jotka tutkivat homoseksuaalisuutta tieteellisesti ”taudin” ja ”synnin” konseptien ulkopuolella. Tällainen ajattelutapa ei kerro ainakaan hyväksyvämmästä suhtautumisesta. Myös osa muista ajan radikaaleista ajattelijoina paheksui ainakin homoseksuaalisuuden kriminalisointia aikuisten välillä. Julkinen vastustus oli kuitenkin melko vähäistä. Esimerkiksi kirjailija ja aktivisti G.B. Shaw kirjoitti asiasta kirjeen, jota lehdet eivät kuitenkaan suostuneet julkaisemaan. Vaikka kirje oli vahvasti ja ajalleen rohkeasti homoseksuaalisuuden dekriminisoinnin puolesta, myös siinä homouteen viitattiin ”inhottavana ja naurettavana”.²⁶⁶

Nykyaikana voi olla vaikea käsittää, miksi homoseksuaalisuudesta puhutaan lapsen seksuaalisen pahoinpitelyn yhteydessä. Nykytutkimuksessa aikuisten välinen seksuaalisuus erotetaan yleensä pedofiliasta omaksi osa-alueekseen, mutta 1800-luvulla homoseksuaalisuus ja poikien seksuaalinen pahoinpitely nivoutuvat julkisessa keskustelussa ja ihmisten mielissä yhteen. Tämä näkyy esimerkiksi oikeudenkäynneissä, mutta myös lehdistön tavassa puhua lapsen seksuaalisesta pahoin-

---

²⁶⁴ Bucks Herald, 4. helmikuu 1899 s.6 *“His lordship called [the accused] to stand forth. - - said that he was heartily ashamed of him, for he was old enough to know better than to act as he had done. He had brought everlasting disgrace upon his parents by committing such an abominable and dirty offence.”* Tuomionimike oli törkeä siveettömyys.

²⁶⁵ Ellis 1906: s.13-16; Upchurch 2009 s.32 maaseudun työväenluokasta (Havelock Ellis oli brittiläinen lääkäri, sosiaalinen uudistaja, seksuaalisuuden tutkija ja eugeniikan kannattaja. Hän oli ensimmäisiä ”moderneja” seksuaalisuuden tutkijoita ks.esim. Cocks&Cook 2007 s, 135-136; Clark 2008 s.152-156).

²⁶⁶ Shaw 1889 (Shaw oli poliittinen aktivisti, näytelmäkirjailija ja kriitikko. Hän osallistui laajasti yhteiskunnalliseen keskusteluun ja on kirjoittanut merkittäviä brittiläisiä näytelmiä ks. esim. Oxford 2004) .

pitelystä, jossa uhrit olivat poikia. Poikiin seksuaalisen pahoinpitelyn uhreina palataan luvun viimeisessä alaluvussa, mutta tiivistetysti homoseksuaalisuus ja poikien seksuaalinen pahoinpitely nivoutuivat 1800-luvun ajatusmalleissa yhteen pääsääntöisesti kolmella tavalla.

Ensinnäkin lainsäädännöllisesti niihin suhtauduttiin usein samalla tavalla. Alaikäisiin kohdistuva seksuaalilainsäädäntö koski selkeästi enemmän tyttöjä. Poikien kohdalla ikä toki vaikutti tuomioon, mutta itse tuomio annettiin erityisesti 1800-luvun loppupuolella usein liittyen homoseksuaalisuuden kieltävään lainsäädäntöön.²⁶⁷ Tämän takia tuomiot saattoivat poikien kohdalla olla pidempiä. Ellei kyseessä ollut selkeästi todistettu raiskaus, seksuaalisesta väkivallanteosta lasta kohtaan sai muutamasta kuukaudesta muutamaan vuoteen vankeutta. Homoseksuaalisesta seksistä saattoi myös kahden aikuisen miehen välillä saada jopa kymmenen vuotta vankeutta.²⁶⁸ Toiseksi homoseksuaalisuuden laittomuus laittoi erityisesti vanhemmat uhrit laillisesti harmaalle alueelle. Oli aina mahdollisuus, että heidän katsottiin antaneen suostumuksensa tekoon, jolloin he olivat myös vaarassa joutua syytteeseen. Cocksin mukaan suostumuksen ja seksuaalisen väkivallanteon rajat olivat näissä tapauksissa toisinaan häilyviä.²⁶⁹ Seksuaalisen pahoinpitelyn uhrin oma maskuliinisuus ja seksuaalisuus saattoivat siis joutua kyseenalaiseksi.

Kolmanneksi sekä homoseksuaalisuus että lasten seksuaalinen pahoinpitely nähtiin ajan moraalisäilytyksen mukaan luonnottomina. Lapsen seksuaalisen pahoinpitelyn kohdalla luonnottomuus syntyi lapsen iästä ja homoseksuaalisessa seksissä taas osallistujien sukupuolesta. Ajan logiikan mukaan poikalapsen seksuaalinen pahoinpitely oli kaksin verroin luonnottomaa, sillä siinä täytyivät kummatkin edellä mainitut luonnottomuuden asteen.²⁷⁰ Esimerkiksi lehdistössä harvojen esiin nousseiden oikeusjuttujen yhteydessä diskurssi keskittyi yleensä vahvemmin ”viettelijän” ja nuoren uhrin suhteeseen, jossa vanhempi vietteli uhrin luonnottomille teille.²⁷¹ Mielenkiintoista on, että 1800-luvun näkemyksissä homoseksuaalinen identiteetti on yleensä luonnoton, mutta (tyttö)

---

²⁶⁷ Old Bailey Proceedings Online esim. helmikuu 1891 Edward Burgess (t18910209-184) gross indecency, poika alle 13; tammikuu 1890 Henry Henckeroth (t18900113-149) gross indecency, poika kymmenvuotias; Portsmouth Evening News 4. syyskuu 1893 s.3 ja Aberdeen Evening Express, 2. heinäkuu 1888. Kummassakin tuomitu törkeästä siveettömyydestä, joka on tehty rikosnimikkeeksi nimenomaan miesten välisen seksin kieltämiseksi, vaikka kummassakin tapauksessa lapset olivat alle seksin suojaikärajan.

²⁶⁸ Illustrated Police News 15. heinäkuu 1893 s.3, Yleisempi tuomio 1800-luvun loppupuolella oli kuitenkin törkeästä siveettömyydestä saatu kaksi vuotta, joka perustui Criminal Law Amendment Act 1885 kohtaan 11.

²⁶⁹ Cocks 2013 s.28-30, 34-36, Old Bailey Proceedings Online heinäkuu 1882 William Hoare (t18820731-766) 11-vuotias syytteessä samaan aikaan 18-vuotiaan ”kanssarikollisen” kanssa, vaikka on selkeästi laillisesti alaikäinen.

²⁷⁰ Jackson, 2001 s.101-102.

²⁷¹ Leeds Mercury 3. huhtikuu 1865 s.4.

lapsen seksuaalinen pahoinpitely on tekona luonnoton iän takia. En ainakaan omassa tutkimuksessani löytänyt aikalaismainintaa seksuaalisesta suuntautumisesta, jonka ymmärrettäisiin kohdistuvan vain lapseen.

4.3. ”Oikea mies” –Pojat ja ”uhriuden ongelma”

*”Jo hyvin aikaisessa iässä poikien ja tyttöjen vapaa-ajan viettotavat eroavat toisistaan. Poika mieltyy riehakkaampaan huviin ja vanhempien poikien seuraan yksinkertaisesti siksi, että he ovat rajumpia tai – pojan mielestä – miehekkäämpiä leikkitovereita. Tyttöjen hiljaisempia leikkejä halveksutaan...”*²⁷²

1800-luvulla lapsuus oli vahvasti sukupuolittunutta. Pienet lapset olivat yleensä oma, yhtenäinen kategoriansa, mutta lapsuuskäsitykset alkoivat eriytyä, mitä vanhemmaksi lapset kasvoivat. Oikeanlaista maskuliinisuutta ja siihen kuuluvia piirteitä alettiin omaksua jo nuorena. Maskuliinisuus saavutettiin toiminnan kautta ja myös vääränlaisen maskuliinisuuden omaksuminen oli mahdollista. Poikien maailma erosi tytöistä leikeissä, tunneilmaisussa, tulevaisuuden näkymissä, soveltuvassa käytöksessä ja viimeistään koulutuksen kohdalla.²⁷³ Vaikka täysin mustavalkoinen sukupuolten erottelu, jossa tytöt ja pojat pysyvät vahvasti omalla tontillaan on liioittelua, 1800-luvun loppupuolelle mennessä mielestäni nimenomaan tyttöjen kasvatusta oli vapautunut suhteessa perinteisesti maskuliinisena pidettyihin piirteisiin, mutta poikien kasvatukseen ei ollut tullut feminiinisenä pidettyjä piirteitä.²⁷⁴

Poikailästä puhuttaessa on tehtävä selkeä ero luokkien välille. Alaluokkien lapsuuteen kuului sukupuolesta riippumatta työntekoa. Paremmiin toimeentulevissa työläisperheissä lapset saattoivat ainoastaan osallistua askareisiin tai esimerkiksi auttaa vanhempiansa töissä, mutta isossa osassa perheitä lapset olivat töissä kodin ulkopuolella. 1800-luvun loppupuolella koulunkäynti sekä edulliset viihte- ja harrastusmahdollisuudet lisääntyivät ja työnteko väheni, jolloin alaluokan ja keskiluokan lapsuudet alkoivat lähestyä toisiaan.²⁷⁵ Myös alaluokkien pojat kasvoivat kodin ulkopuoliseen elämään, mutta heidän kohdallaan tämä tapahtui työelämään siirtymisen kautta jo paljon

---

²⁷² Acton, 1872 s.17-18 “At a very early age the pastimes of the girls and boys diverge. The boy takes to more boisterous amusements and affects the society of boys older than himself, simply because they make rougher or, in his opinion, manlier play-fellows. The quieter games of girls are despised...”.

²⁷³ Fass, 2013 s.165, s.233-234; Tosh, 2005 s.31-32.

²⁷⁴ ks. esim. Mitchell 1995, jossa puhutaan tyttöjen elämäntapojen laajenemisesta suhteessa työhön, harrastuksiin, koulutukseen, vapaa-ajan viettoon ja julkiseen elämään 1800-1900 -lukujen taitteessa .

²⁷⁵ Hopkins, E.1994 s.220-251.

aiemmin kuin ylemmillä luokilla. Erityisesti pojilla siirtyminen työelämään ja siirtyminen työelämän sisällä lapsen työtehtävistä aikuisen miehen työhön olivat tärkeä osan pojan kasvamista mieheksi. Työssä pojat omaksuivat oman yhteisönsä miehiltä vaaditun yhteiskunnallisen roolin ja taidot.²⁷⁶

Keski- ja yläluokkainen poikuuteen kuului keskeisenä piirteenä koulutus, vapaa-ajan harrasteet ja valmistautuminen tulevaa elämää ja uraa varten. Poikia kasvatettiin ja sosialisointiin aktiivisesti ennen kaikkea toimintaan ja elämään kodin ulkopuolella. Poikalapsi eli siis samaan aikaan sekä kodin piirissä että sen ulkopuolella koulun ja vapaa-ajan harrasteiden kautta. Keski- ja ylempien luokkien lapsuuteen liittyi myös sopivan tunneilmaisun harjoittelu. Tunneilmaisu oli sukupuolitettua. Poikien kannustettiin aktiivisuuteen, urheuteen, kilpailuhenkisyyteen ja ”reilun pelin” henkeen.²⁷⁷ Erityisesti 1800-luvun loppupuolen tiukempirajaiseen ja jäyhempään miehuuskäsitykseen kuuluivat myös vihan ja aggression oikea kanavointi sekä ennen kaikkea vahva itsekontrolli. Eri-laiset harrastus – ja urheiluseurat alkoivat yleistyä vuosisadan loppuun mennessä. Näissä painotettiin paitsi toveruutta ja ulkoilua myös fyysistä kuntoa, vastuuntuntoa, hierarkiaa ja militarismia. Poikia pyrittiin näin kasvattamaan hyviksi kansalaisiksi imperiumin hallintaa varten. Myös kouluilla oli tärkeä merkitys keski- ja yläluokan poikien sosialisoinnissa.²⁷⁸

1800-luvun lopun pojille suunnatut aikakauslehdet antavat hyvän kuvan oman aikansa maskuliinista ihanteista. Esimerkiksi kristillisiin ja maskuliinisiin arvoihin pohjaava *The Boy's Own Paper*, jota oli alettu julkaista 1870-luvulla päämääränä luoda nuoria kiinnostava ja korkealaatuinen nuortenlehti, tuo hyvin esille, millaisiin arvoihin nuorten miesten haluttiin kasvavan.²⁷⁹ Lehti koostuu urheilusta, seikkailukertomuksista, rakentamiseen ja harrastuksiin liittyvistä artikkeleista ja lukijoiden tuottamasta sisällöstä. Lehdissä toistuva selkeästi tietyt teemat. Niissä korostetaan rohkeutta, seikkailuhenkisyyttä, tervehenkistä asennetta ja urheilua, moraalista selkärankaa ja kristillisiin arvoihin perustuvaa moraalialia. Lisäksi niissä toistuu kansalaisuuteen, imperiumin hallintaan, militarismiin ja löyhästi rotuun liittyvät teemat.²⁸⁰ On selvää, että lehden toivottiin kasvattavan tulevista pojista suoraselkäisiä, omanarvontuntoisia ja rohkeita kansalaisia ja imperiumin hallitsijoita.

---

²⁷⁶ Rose 2003 s. 129-130.

²⁷⁷ Fass, 2013 s.165, 233-234.

²⁷⁸ Tosh, 2005 s.136-138; Fass, 2013 s. 422-425; Acton 1872 s. esim.s.41-43, s.49-50, 61707.

²⁷⁹ ks. Penner 2014.

²⁸⁰ esim. *Boy's Own Paper*, 1879 s. urheiluhenkisyys s.1-3, militarismi, laivasto, rohkeus, itsekuri, työteliäisyys, imperiumin puolesta työskentely s.9-11 ja 113-116, historian ja kansallinen identiteetti s.30, moraalinen rohkeus ja kristilliset arvot s.192, militarismi, rohkeus, itsekuri ja kylmähermoisuus s.345-347. Lehdet koostuvat lähinnä seikkaliluon liittyvistä matkakertomuksista, jatkokertomuksista, urheilusta ja historiallisista tapahtumista.

1800-luvulla ajan lapsuuden mallien, seksuaalikäsitysten ja maskuliinisuuksien suhde selittää poikien monimutkaista asemaa seksuaaliseen väkivaltaan liittyvässä uhrikeskustelussa. Koska oikea miehuus oli saavutettava piirre, pojista kasvoi miehiä vain, jos he omaksuivat miehuuteen kuuluvat piirteet osaksi omaa identiteettiään.²⁸¹ Lisäksi heidän täytyi kontrolloida omia sisäisiä feminiiniseksi miellettyjä piirteitään ja tasapainotella feminiinisen perhe-elämän ja maskuliinisen julkisen elämän välillä.²⁸² Seksuaalisen pahoinpitelyn kohdalla tämä asetti pojat vaikeaan asemaan. Seksuaalisen pahoinpitelyn kuvasto rakentui julkisuudessa vahvasti naiselliseksi miellettyjen piirteiden ympärille. Tyttö oli passiivinen, suojelua tarvitseva uhri. Keskustelussa puhuttiin viattomuudesta, viettelystä ja puhtaudesta. Toisaalta seksuaalisen väkivallan yhteydessä esiin nousi myös turmelumisen, lian ja lankeemuksen retoriikka, moraalinen korruptio, jotka yhdistyivät keskusteluissa vahvasti naisen neitsyyteen liittyviin käsityksiin.²⁸³ Seksuaalisen väkivallan uhriksi joutuvat pojat kärsivät eräänlaisesta kaksinkertaisesta hiljaisuudesta. Sekä seksuaalisesta pahoinpitelystä että miesten välisestä seksistä puhuttiin kiertoilmaisuin ja vältellen. Uhrilla ei aina ollut edes sanastoa, jota käyttää pahoinpitelystä puhuttaessa, vaikka saman aikakauden aikuinen olisi luultavasti osannut tulkita koodatun kielenkäytön.²⁸⁴

Poikia ei julkisessa keskustelussa voitu nostaa viattomiksi uhreiksi samalla tavalla kuin tyttöjä. Uhriajatteluun liittyi vahvasti neitsyyden suojelemisen ajatus, jota ei voinut yletää poikalapsiin. Vaikka ajan moraaliset käsitykset painottivat jonkin verran myös miesten seksuaalisen puhtauden tärkeyttä, mies ei seksuaalisessa mielessä voinut naisen tavoin olla ”likainen”. Toisin kuin tyttöjen, poikien maine yhteisössä ei ollut kiinni seksuaalisesta aktiivisuudesta. He eivät voineet tyttöjen tavoin moraalisesti ”langeta” ja siksi heihin oli turha ulottaa saman kaltaista vahvaa puhtauden suojelua.²⁸⁵ ”Oikea”, julkisuudessa esillä oleva seksuaalisen väkivallan uhri oli tyttö. Miehet ja pojat nousivat keskusteluissa esiin joko viettelijöinä, väärin syytösten kohteina tai viattomien tyttöjen aktiivisina puolustajina.

Seksuaalisen väkivallan uhrina oleminen laittoi erityisesti vanhemman pojan ajatuksen tasolla passiiviseen asemaan. Poikiin liitetty maskuliiniset piirteet eivät sopineet ajatukseen oikeasta uhrista. Jos uhrikertomusta taas pyrittiin esimerkiksi lehdistössä luomaan pojan ympärille, täytyi pikkulapsen iän ohittanut poika kuvata piirtein, jotka viittasivat ajan sukupuolittuneessa lapsiajattelussa

---

²⁸¹ Tosh, 2005 s.34-36.

²⁸² Tosh, 2005 s.70-71.

²⁸³ Jackson, 2001 s.58; Gorham, 1978 s.356.ä

²⁸⁴ Cocks & Cook, 2007 s. 112-115; Jackson, 2001 s.55-56

²⁸⁵ Flegel 2009 s.166-167; Butler 1871 s.91-92; Booth W.1890 s.52

enemmän tyttöön ja eivät siksi ehkä olisi herättäneet yleisössä samanlaista vastakaikua. Seksuaalisen väkivallan uhriksi joutuminen saattoi laittaa uhrin oman maskuliinisuuden kyseenalaiseen asemaan ja jopa herättää pohdintoja uhrin seksuaalisuudesta. Vielä nykyaikanakin syitä siihen, miksi pojat eivät kerro kohtaamastaan seksuaalisesta väkivallasta ovat esimerkiksi tunteet oman maskuliinisen identiteetin järkkymisestä, häpeä ja syyllisyys sekä huoli omasta seksuaalisesta identiteetistä.²⁸⁶

4.4. Viettely, viattomuus ja prostituutio – uhrin asema

”Ne ovat rikoksia, joista lainsäädäntö asiankuuluvasti rankaisee hyvin raskaasti, koska niiden tarkoitus on halventaa ja korruptoida poikien mielet ja jos sen olisi sallittu jatkua, se saattaisi johtaa heidät tapoihin, jotka ovat yhtä huonoja, kuin joille sinä olet antanut periksi.”²⁸⁷

Skotlannissa neljän ja kahdeksan vuoden välillä olevien lasten seksuaalisesta pahoinpitelystä tuomittu syytetty sai kovat nuhteet tuomarin edessä ennen tuomion täyttöönsä panoa. Erityisesti pahennusta tuomarin mielestä herättää ei lasten nuoruus, vaan sukupuoli. Kaikki uhrit olivat poikia.²⁸⁸ Vaikka poikien seksuaalinen pahoinpitely jäi marginaaleihin suhteessa tyttöjen pahoinpitelyyn, se ei ollut täysin näkymättömissä julkisuudessa. Poikien ei yleensä ajateltu olevan seksuaalisessa vaarassa kotinsa ulkopuolella tai sen sisällä. Esimerkiksi lehdistön ja oikeustapauksien kautta oli kuitenkin tiedossa, että myös pojat saattoivat olla seksuaalisen väkivallan uhreja. Samoin kuin tytöillä, poikien asema seksuaalisen väkivallan uhreina oli monimutkainen, mutta syyt olivat erilaiset. Tytöillä keskustelu liittyi seksuaalimoraaliin, lankeamiseen ja siveyteen. Koskia pojilla ei sinänsä nähty samalla tavalla olevan mahdollisuutta ”langeta”, keskustelu liittyi yleensä enemmän itse aktin ”luonnottomuuteen” ja sen seurauksena tapahtuvaan mahdolliseen maskuliinisen identiteetin korruptioon.²⁸⁹

---

²⁸⁶ Rape, Abuse & Incest National Network: Sexual Assault of Men and Boys.

²⁸⁷ Aberdeen Press and Journal 3. heinäkuu 1888 s.2 *“They are offences which the magistrature very properly punishes with very great severity because the effect of them is to debase and corrupt the minds of boys when they come up a bit and if it were continued it might end in their leading to habits as bad as those to which you have give way.”*

²⁸⁸ *ibid.*

²⁸⁹ sekä lehdistössä että oikeudessa tuotiin usein esille, että teko on itsessään vastemielinen ja saattaa myös houkuttaa uhrin syvemmälle niin sanottuun moraalittomaan elämään.

Kaikki 1800-luvun suojaikärajakeskustelut liittyivät käytännössä tyttöihin, joiden moraalinen suojeleminen oli keskeinen osa kampanjoita. Poikia ei edes mainita 1885 lainsäädännössä paitsi mahdollisina tekijöinä. Poikien kohdalla suojaikärajasta ei tunnut olevan varmoja edes parlamentissa.²⁹⁰ Suojaikäraja oli kuitenkin tapaoikeuden pohjalta 14 vuotta aina vuoteen 1880 asti, jolloin mainittiin, että poika ei voi suostua seksiin alle 13-vuotiaana.²⁹¹ Poikien kohdalla suojaikäraja ei siis ainakaan nimellisesti noussut 1885 luvun lainsäädännön mukana vaan pysyi 13 vuodessa. Silloin, kun väkivallan tekijä oli mies, erityisesti lapsiin kohdistuvasta lainsäädännöstä ei välttämättä olisi ollut lisähyötyä uhrille, sillä homoseksuaalinen seksi oli iästä riippumatta aina laitonta. Yli 13 mutta alle 16-vuotiaille pojille ei kuitenkaan tarjottu laillista, lapsuuteen liittyvää turvaa samoin kuin tytöille. Tällöin poika saattoi – ainakin teoriassa – suostua seksiin yli 13-vuotiaana. Lisäksi poika saatettiin mahdollisesti myös laittaa syytteeseen seksistä toisen miehen kanssa. Jos uhri ei voinut antaa suostumustaan iän vuoksi, oli syy käytännössä tekijän. Yli 13-vuotiaan pojan kohdalla pojan täytyi todistaa, että kyseessä oli selkeä seksuaalinen väkivalta muunkin kuin iän perusteella. Esimerkiksi rikostuomioistuimen tiedonannoista huomaa, että syytetyn penkillä on ollut myös alle 16-vuotiaita poikia.²⁹²

Myös poikien kohdalla suhtautuminen seksuaalisen väkivallan uhriin riippui uhrin iästä, sosiaalisesta asemasta, elämäntavoista, toiminnasta tai oletetusta toiminnasta ja luokasta. Se erosi tytöistä kuitenkin siinä, että siihen liittyvät diskurssit eivät keskittyneet juuri ollenkaan seksuaalimoraaliin. Koska poikien kohdalla painotus seksuaalisessa pahoinpitelyssä ei ollut uhrin seksuaalisessa toimijuudessa, poikia harvoin syytettiin tyttöjen tavoin yrityksestä vietellä tai turmella pahoinpitelijänsä. Pojilla uhrikuvaston luonnissa keskeistä olivat sen sijaan rehellisyys ja uskottavuus. Koska rikolliskäsityksen olivat sukupuolittuneet, poikien kohdalla huoli kohdistui seksuaalisen epäsiiveellisuuden sijaan materiaan liittyvään epärehellisyyteen, kuten pyrkimykseen kiristää väitetyltä tekijältä rahaa tai mahdollisiin ryöstöyrityksiin. Pojilla moraalinen kunnia liittyi miehisiin rehellisyyden ja kunniallisen kansalaisuuden arvoista kiinni pitämiseen.²⁹³ Oikeuteen tuli myös tapauk-

---

²⁹⁰ Parliamentary Debates ylähuone, sarja 3, vol. 296, col. 1441-42, 13 huhtikuu 1885. Milltownin jaarli puhuu 14 vuodesta, mutta ikäraja on ollut Iso-Britanniassa 13 jos viiden vuoden ajan.

²⁹¹ Criminal Law Amendment Act 1880, luku 45 osa 2: *“It shall be no defense to a charge or indictment for an indecent assault on a young person under the age of thirteen to prove that he or she consented to the act of indecency”*.

²⁹² Old Bailey Proceedings Online esim.syyskuu 1888 Fredrick Harrision 13 vuotta ja Charles Chase 18 vuotta (t18880917-807) saivat saman tuomion, eikä missään välissä epäilty lapsen seksuaalista pahoinpitelyä; tammikuu 1899 George Smith 38 vuotta ja Walter Hunt 14 vuotta (t18990109-134) saivat saman tuomion; toukokuu 1891 William Shoolbread 47 vuotta ja James Horne 14 vuotta (t18910525-466) olivat kummatkin syytettynä samalla rikosnimikkeellä, mutta oikeudessa syyte ei mennyt läpi.

²⁹³ Jackson, 2001, s. 103-104.

sia, joissa tuomio oli annettu kiristyksestä tai väärän valan vannomisesta. Vaikka julkista keskustelua asiasta ei tyttöjen tapaan ollut, myös poikien kohdalla nähtiin mahdollisena, että poika yrittäisi käyttää syytöksiä seksuaalisesta pahoinpitelystä tai yleensä seksuaalisesta kanssakäymisestä kiristykseen.²⁹⁴

Epäily oli vahvasti luokkasidonnaista. Suuressa osassa poikien seksuaaliseen pahoinpitelyyn liittyvistä tapauksista uhri oli työväenluokkainen. Kuten jo aiemmin työssä olen todennut, keski- ja yläluokissa asui epäluottamus työväenluokkaa ja sen varhaiskypsiä lapsia kohtaan. Siinä, missä työväenluokan tyttö muuttui helposti seksuaalisen väkivallan uhrista ”turmeltuneeksi letukaksi”, työväenluokan poika saattoi samassa tilanteessa saada otsaansa nuorisorikollisen leiman. Poikien seksuaalinen pahoinpitely oli kahden moraalittomuuden risteyksessä. Se oli luonnotonta sekä uhrin sukupuolen että uhrin iän pokilla takia. Siksi poikien kohdalla lain tarjoama suoja vaikuttaa tilastollisesti olleen hieman parempi silloin, kun he olivat noin alle 12 vuoden ikäisiä. Tämä kuitenkin muuttui pojan kasvaessa. Samoin kuin tytöillä, vanhempien poikien kohdalla motiiveihin seksuaalisen väkivallan syytösten takana saatettiin suhtautua epäillen. Niin kuin tyttöjenkin kohdalla, teini-ikäisen pojan sana ei ollut enää yhtä uskottava kuin lapsen.²⁹⁵ Myöhäisviktorianisella ajalla oikeuden toimihenkilöiden ja valamiesten tuntui olevan vaikea käsittää, kuinka yli 12-vuotiaasta pystyisi pakottamaan seksuaaliseen kanssakäymiseen. Ilmeisesti seksuaalirikosten kohdalla oletus oli, että hyväksikäyttö olisi aina suora hyökkäys ja uhri reagoisi tähän hyökkäykseen taistelemalla vastaan.

Poikienkin kohdalla on vaikea uskoa, että lasten seksuaalinen pahoinpitely olisi ollut yksistään alaluokan lasten kohtaama ongelma. Keski- ja yläluokissa tieto seksuaalisesta väkivallasta pidettiin kenties tiukemmin perhepiirissä esimerkiksi perheen kunnian tai perheen yksityisyyden suojelun takia.²⁹⁶ Työväenluokka eli ahtaammissa yhteisöissä ja oli tiukemman valvonnan kohde, joten on uskottavaa, että tapahtumat tulivat herkemmin esille. Ylemmillä luokilla oli keinoja ja sosiaalisia verkostoja, jotka ainakin tiettyyn pisteeseen asti suojasivat heitä ulkopuolisilta toimijoilta.²⁹⁷ Keskiluokan -ja yläluokan maailmaan keskeisesti kuuluvista tiloista poikien seksuaalinen pahoinpitely oli esimerkiksi kouluympäristössä ilmeisesti melko yleistä. Sisäoppilaitoksissa lapset olivat poissa perheidensä luota ja niissä vallitsi tiukka kuri, hierarkia ja homogeenisuuden vaatimus. Kaikki tämä on otollista maastoa seksuaaliselle väkivallalle. Kysymys lasten seksuaalisesta

---

²⁹⁴ Old Bailey Proceedings Online esim. elokuu 1886 Joseph Cull (t18860803-803); huhtikuu 1894 Arthur Canning (t18940430-424); syyskuu 1866 Horatio Cracknell, Robert Walker (t18660917-830); Kaplan 2005 s.210, 232-234.

²⁹⁵ Jackson, 2001 s.103-104.

²⁹⁶ Upchurch 2009 s.47-48.

²⁹⁷ Upchurch 2009 s.25-26.

pahoinpitelystä koulu -ja harrastusympäristössä oli kuitenkin monin tavoin ongelmallinen keskiluokalle. Ensinnäkin lasten seksuaalisen pahoinpitelyn uhreista puhuttaessa puhuttiin yleensä aina alaluokasta.²⁹⁸ Seksuaalinen pahoinpitely kouluympäristössä nosti kuitenkin keski- ja yläluokan omat lapset ja toiminnan tilat hyväksikäyttökeskustelun keskiöön. Koulu oli pojille tärkeä mieheksi kasvamisen ympäristö, jossa opiskelua ja verkostoitumista lähes vaadittiin menestymisen saavuttamiseksi. Seksuaalisen toiminnan esiin tuominen tuhoaisi homososiaalisen koulu- tai harrastusympäristön maineen ja samalla sen jäsenten maineen. Siksi poikien seksuaalista pahoinpitelyä pyrittiin usein joko kokonaan kieltämään tai ainakin peittelemään.²⁹⁹

Keskiluokan pojat nousivat kuitenkin toisinaan esiin seksuaalisen väkivallan uhrina eri rikostapausten yhteydessä. Vuoden 1888 keväällä monissa lehdissä uutisoitiin kahdesta papista, jotka olivat syytteessä uskonnollisen poikakoulunsa oppilaidensa seksuaalisesta pahoinpitelystä. Aina-kin yksi pojista oli 14-vuotias. Pahoinpitelyssä yhdistyi jälleen järkytys rikoksen luonteesta, poikien iästä ja tekijöiden asemasta. Miehet olivat koulun pappeina ja opettajina vastuussa sekä poikien maallisesta sivistyksestä että hengellisestä kasvatuksesta. Lehdistössä myös tuotiin esille, kuinka tekijät olivat luvanneet lahjoja pojille, mikäli nämä suostuisivat tekoihin eivätkä kertoisi kenellekään. Tehty rikos oli aikalaisten mielestä selkeästi vakava, sillä miehet tuomittiin toinen kymmenen vuoden ajaksi vankeuteen ja toinen elinkautiseen.³⁰⁰ Voi olla, että heidät tuomittiin miesten välisen seksin kieltävän lainsäädännön alla, sillä lasten seksuaalisesta pahoinpitelystä sai yleensä vain muutamien vuosien tuomion.

Seksuaalisesti pahoinpidellyn pojan asema oli oikeuslääketieteellisesti hankala. Manner-Euroopassa oli jo julkaistu lääketieteellisiä teoksia, jossa tutkittiin tarkemmin myös poikia seksuaalisen pahoinpitelyn uhreina. Nämä eivät -ilmeisesti aiheen tabuluonteen takia – olleet kuitenkin yleisesti levinneet Britanniaan.³⁰¹ Oikeuslääketieteessä annettiin varovaisia ohjeita miesten välisen penetroivan seksin jälkien tunnistamiseksi, mutta todetaan samalla, että ei voida olla varmoja, onko seksi ollut vapaaehtoista, raiskaus tai onko kyseessä kenties prostituutio.³⁰² Britanniassa käytettiin myös melko paljon saksalaisen lääkäri Casperin oikeuslääketieteellistä oppikirjaa. Kirja sisältää muuten ajalle tavanomaista pohdintaa vartalon merkeistä, mutta erikoisen teoksesta tekee

---

²⁹⁸ Jackson, 2001 s.112.

²⁹⁹ Schaverien, 2015, s.216-217, 219-221.

³⁰⁰ Staffordshire Chronicle, 5. toukokuu 1888 s.7; Dundee Courier – 1. toukokuu 1888 s.2.

³⁰¹ esim. Casper, 1864, jossa käsitellään myös poikia; ranskalainen lääkäri Auguste Ambroise Tardieu teki 1800-luvulla tutkimusta lasten seksuaalisesta pahoinpitelystä, jossa oli mukana myös poikia.

³⁰² Medical Jurisprudence, 1886 s.718-719.

se, että siinä nostetaan esille myös naiset seksuaalisen väkivallan tekijöinä. Casper kuvaa esimerkiksi tilannetta, jossa yhdeksänvuotiaan pojan äiti kosketteli poikaa seksuaalisesti. Casper nostaa esille, että näissä tilanteissa lapsen kehoon ei jää jälkiä, mutta kyseessä on silti selkeä seksuaalinen väkivalta.³⁰³

*”Näin ollen mikään sukupuoli ei ole turvallinen eikä mikään ikä turvaa
raiskaukselta”³⁰⁴*

Britanniassa keskusteluissa seksuaalisen väkivallan tekijä oli aina mies. Naiset saattoivat olla mukana avustamassa, mutta heidän ei katsottu osallistuvan konkreettisesti seksuaaliseen puoleen teosta. Britannian lainsäädännössä vielä tänä päivänäkin vaikeuksia hahmottaa naista raiskauksen tekijänä.³⁰⁵

*”Kaikkien maailmaa tuntevien ihmisten mielestä olisi epätodennäköistä,
että hänen näköisenänsä ja ikäisensä poika itsenäisesti vajoaisi sellaisiin
rappion syvyyksiin, joihin sinä yritit häntä johtaa, ilman, että vanhempi
mies olisi sitä hänelle ehdottanut.”³⁰⁶*

Poikien seksuaalisen pahoinpitelyn kohdalla nousee esille tyttöjä homogeenisemin ajatus vanhemmasta – ja paremmassa yhteiskunnallisessa asemassa olevasta – miehestä nuoremman korruptoijana. Vaikka samaa keskustelua käytiin myös seksuaalista väkivaltaa kokeneiden tyttöjen kohdalla, pojat erosivat keskustelussa tytöistä. Poikia ei syytetty vanhempien miesten viettelystä vaan korkeintaan rahanahneudesta. Poikien kohdalla oltiin myös seksuaalimoraalin likaantumisen ja siiveyden menetyksen sijaan huolissaan siitä, että pojat houkutellaan luonteen alennustilaan ja luonnottomuuteen. Oikeudessa ja lehdistössä vanhempi ja oletetusti kokeneempi osapuoli kuvattiin usein luonnottomalle tielle poikia houkuttelevana saalistajana.³⁰⁷ Ajatus oli, että homoseksuaalisuus oli jotakin, joka levisi sosiaalisesti. Vanhemmat ja kokeneemmat miehet esittelivät paheen nuoremmille, jotka saattoivat sen jälkeen hiljalleen vajota ”turmioon.”³⁰⁸

---

³⁰³ Casper, 1864 s.282-283.

³⁰⁴ Casper, 1864 s.283 “As thus no sex is safe, so neither is any age secure from rape”.

³⁰⁵ Raiskauksen virallinen määritelmä on: ‘penetration with a penis of the vagina, anus or mouth of another person without their consent’.

³⁰⁶ Leeds Mercury 3. huhtikuu 1865 s.4 “Whilst a boy of his age and his appearance, in the judgement of anybody accustomed to the world was unlikely to descent to the depth of degradation in which you sought to lead him, without having such a course suggested to him by an older and a worse person, the man who was wicked enough to do so could not have been one to whom such practices were before unknown.

³⁰⁷ Buckingham Advertiser and Free Press, 30 kesäkuu 1900 s.7; Evening Star, 26 tammikuu 1888 s.2.

³⁰⁸ Upchurch 2009 s.196.

Edes todistus hyvästä aiemmasta luonteesta ei syylliseksi todettua välttämättä auttanut, koska poikien seksuaalisella pahoinpitelijällä ei lähtökohtaisesti voi olla hyvää luonteenlaatua.³⁰⁹ Lainauksen esimerkkitapauksessa kyseessä on opettaja ja pappi, joka on pahoinpidellyt yhtä oppilaistaan. Tuomarin mukaan pappi on syyllinen paitsi seksuaaliseen pahoinpitelyyn, myös luonnottomien toimien opettamiseen pojalle, joka muutoin ei olisi niitä oppinut ja syntiin Jumalaa vastaan. Sama suhtautumistapa oli sekä pienten että vanhempien lasten kohdalla. Pienet lapset olivat puhtaasti uhreja, mutta myös tapauksissa, joissa poika oli antanut suostumuksen seksiin ja oli yli 13-vuotias, vanhempi tekijä sai yleensä isomman tuomion.³¹⁰ Nuorison viettelijä oli suurempi syyllinen kuin itse nuori. Erot kuitenkin yleensä katosivat, kun kummatkin miehistä olivat teini-iän ylittäneitä.

“Ne jotka viettelevät nuorukaisia ja nuorukaiset, jotka ovat tarpeeksi surkeita suostumaan senkaltaiseen viettelyyn, joutuvat kärsimään kummatkin heitä vastaan julistetun kirouksen tuonpuoleisessa, eivät täällä, elleivät he katumalla väärintekojaan saavuta kaikkivaltiaan Jumalan armoa.”³¹¹

“Ei ole mitään epäilystä siitä, että viimevuosina eräs rikos – en aio antaa sille nimeä – rehoittaa enemmän kuin koskaan ennen.”³¹²

Näin totesi puheessaan alahuoneen istunnossa Henry Labouchere, liberaalien parlamenttiedustaja, joka oli järkyttynyt paneutuessaan erääseen 1889 vuoden suurista prostituutioskandaaleista, jossa tällä kertaa kaikki asianomaiset olivat miehiä. Välttelevä kieli kertoo hyvin ajan asenteista homoseksuaalisuutta ja miesten prostituutiota kohtaan. Kaikki salissa tietävät selkeästi puheenaiheena olevan skandaalin, mutta varsinaiseen syytteeseen viitataan vertauksin. 1889 poliisi otti kiinni sähköitä kuljettavan lähettipojan, jolla oli mukanaan epäilyttävän paljon rahaa. Kuulusteluissa kävi ilmi, että poika oli tienannut rahat prostituutiolla yksityisessä bordellissa. Tutkinta johti Lontoossa Cleveland Streetillä sijaitsevaan bordelliin, joka työllisti prostituoituina useita nuoria miehiä ja erityisesti nuoria sähkölähettejä. Tutkinnan päätteeksi prostituutiosta ja parituksesta annettiin muutamia pienehköjä tuomioita talossa töitä tehneille prostituoiduille. Lehdistö kiinnostui

³⁰⁹ Buckingham Advertiser and Free Press, 30 kesäkuu 1900 s.7; Aberdeen Press and Journal 3. heinäkuu 1888 s.2.

³¹⁰ Old Bailey Proceedings Online esim.:toukokuu 1892, Thomas Simmons 33 vuotias/ 5 vuotta vankeutta ja Walter Beasley 15 vuotta/ 6kk vankeutta (t18920523-576); lokakuu 1898 Arthur Smith 28 vuotta/9kk vankeutta ja Walter White 19 vuotta/ 6kk vankeutta (t18981024-689); kesäkuu 1893 Henry Crispe 63 vuotta/22kk vankeutta ja Benjamin Smith 17 vuotta/ ei tuomiota (t18930626-583); tammikuu 1889 Pierre Frouger 56 vuotta/2 vuotta vankeutta työvelvoitteella (aiempia tuomioita samasta) ja Henry Lifford 19 vuotta/ vapautettu isän valvonnan alle (t18870110-177).

³¹¹ Leeds Mercury 3. huhtikuu 1865 s.4 *“Those who seduce youth and the youth who are miserable enough to consent to such seduction, alike must suffer the curse pronounced against them hereafter, not here, unless by repentance of their misdeeds they can obtain mercy of almighty God”.*

³¹² Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3 vol 341, col 1534, 28. helmikuu 1890 *“There is no doubt that of late years a certain offence—I will not give it a name—has become more rife than it ever was before”.*

asiasta, kun alkoi vaikuttaa, että pikkuisten tuomioiden taustalla oli jotakin suurempaa. Kävi ilmi, että skandaalissa oli nimetty bordellin asiakkaiksi useita merkittäviä yläluokkaan kuuluvia henkilöitä, ja että skandaali saattoi mahdollisesti jatkua aina kuningattaren perheen kotioville asti.³¹³

Miesten prostituutio ei ollut etenkin isoissa kaupungeissa mitenkään ennenkuulumatonta. Bordelleja suljettiin ja yksittäisiä prostituoituja pidätettiin silloin tällöin. Poliisi oli tietoinen myös nuorista miesprostituoiduista, mutta lapsiprostituutioon liittyvässä julkisessa keskustelussa prostituoitu oli nuori tyttö. Cleveland Streetin skandaali ei siis sinänsä liity lasten seksuaaliseen pahoinpitelyyn laillisessa mielessä, mutta se olisi mahdollisesti liittynyt, jos prostituoidut olisivat olleet tyttöjä. Nuorin skandaalin yhteydessä kiinni saaduista pojista oli – hieman lähteestä riippuen – 14-15 vuotias. Oikeudessa heidän asemansa oli kuitenkin syytetyn penkissä, sillä syytteet liittyivät miesten väliseen seksiin, eivät lasten seksuaaliseen pahoinpitelyyn tai alaikäisiin sekaantumiseen. Skandaali kuvaa myös hyvin ajan luokkasuhteita ja suhtautumista miesten väliseen seksiin ja miesprostituutuihin. Poliisi melko selvästi jätti tutkimatta aatelisten mahdollisen osallisuuden skandaaliin ja sen seurauksena juttu kuivui kokoon.³¹⁴ Tästä seurasi, että jopa parlamentissa asti osa edustajista paheksui sitä, että yläluokan osuus skandaalista lakaistiin maton alle.

*”Tämän maan työpajoissa yleinen puheenaihe tähän tapaukseen liittyen on, että lakia ei käytetä tasapuolisesti rikkaan miehen ja köyhän miehen välillä, että oikeutta ei oikeudenmukaisesti jaeta ihmisen ja ihmisen kesken, riippumatta luokasta ja sosiaalisesta asemasta ja näin suurta vahinkoa on tehty valitulla toimintasuunnalla.”*³¹⁵

Skandaalista käytetty kieli lähestyy melkein samaa kerronnan tapaa, kuin tyttöjen prostituutioon liittyvät kampanjat 1880-luvun alussa. Yläluokkaiset, moraalittomat ja kurjat ”olennot” olivat käyttäneet ja pahoinpidelleet viattomia poikia oman himonsa sammuttamiseen. Pojat on houkuteltu taloon, heidät on ”viety vanhemmiltaan” ja ojennettu muille” kuvottavaan tarkoitukseen.”³¹⁶ Ilmaisussa korostetaan selvästi asetelmaa, jossa viattomat ja nuoret pojat ovat moraalittomien miesten uhreja. Vaikka kaikki oikeudellinen toiminta skandaalin ympärillä liittyi miesten välisen seksin

---

³¹³ esim. Kaplan 2005 s.166-223.

³¹⁴ Cocks & Cook, 2007 s.131-134; Kaplan, 2005 s.166-223.

³¹⁵ Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3 vol 341, col 1546, 28. helmikuu 1890 *“It is the common talk in the workshops of this country respecting the case that the law is not fairly administered as between the rich man and the poor man, that justice is not fairly meted out between man and man, regardless of rank and social position, and thus great harm has been done by the course which has been adopted”*.

³¹⁶ Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3 vol 341, col 1538-1539, 28. helmikuu 1890.

kriminalisoiviin lakeihin, julkisessa keskustelussa korostettiin myös poikien nuoruutta ja hyväksikäyttö – hyväksikäyttäjät asetelmaa asiakkaiden ja prostituoitujen välillä.³¹⁷

Tapauksessa ihmisiä kiinnosti myös luokkakysymys. Seksuaaliseen pahoinpitelyyn ja prostituutioon oli pitkään liittynyt ajatus alempien luokkien hyväksikäytöstä. Lehdistössä erityisesti poikien kohdalla esiin nostettiin tapauksia, joissa epäiltiin keski- ja yläluokan tekijöitä. Vaikka laki kohteli paremmin ylemmän luokan epäiltyjä, suurta yleisöä ilmeisesti kiinnostivat tapaukset, joissa päätapauksen lisäksi erityistä painoarvoa toi luokan tuoma lisäjännitys.³¹⁸ Cleveland Streetin tapauksessa lehdistössä syytettiin julkisesti sekä nimeltä että nimettömästi aateliston jäseniä. Lisäpainoa luokkakysymys sai, kun kävi ilmi, että epäiltyjä oli mahdollisesti varoitettu etukäteen ja heille oli annettu mahdollisuus esimerkiksi lähteä maasta.³¹⁹

Prostituution kohdalla raja seksuaalisen pahoinpitelyn ja vapaaehtoisen homoseksuaalisen aktin välillä oli hyvin häilyvä. Nuorista miesprostituoiduista ja heidän suojelustaan ei kuitenkaan käyty julkista kampanjaa. *London Committee for the Exposure and suppression of the traffic in English girls* ehdotti, että prostituutiota ja erityisesti nuorten prostituutiota tiukemmin valvovan lain pitäisi koskea myös poikia. Sanamuodosta ja kontekstista ei kuitenkaan saa selvää siitä, pidetäänkö miehiä tässä myös prostituoituina vai yritetäänkö lailla puuttua seksiä ostavien miesten toimintaan.³²⁰ Lehdistössä poikalasten seksuaaliseen pahoinpitelyyn liittyvät asiat ovat esillä rikosuutisissa, mutta (nuorten) miesten prostituutio oli 1800-luvun arvojen mukaan varmasti vaikeampi käsitellä. Prostituutioon liittyi mahdollisuus vapaaehtoisuudesta eli se nosti miesten välisen seksin ja homoseksuaalisuuden esille julkiseen keskusteluun eri tavoin kuin lasten seksuaalinen pahoinpitely.

---

³¹⁷ esim. Reynold's Newspaper 28. ja 29. syyskuu 1889 s.12-13 "rikolliset ja poikauhrit"; The Star 25. marraskuu 1889 s.4.

³¹⁸ Cocks 2013 s.26-27.

³¹⁹ Parliamentary Debates, alahuone, sarja 3 vol 341, col 1538-1550, 28. helmikuu 1890; Reynold's Newspaper 28. ja 29. syyskuu 1889 s.12-13 "toinen laki rikkaille ja köyhille", "herttuan poika syytettynä"; Truth 14 marraskuu 1889, etusivu; Truth 23. tammikuu 1890 s.13; Pall Mall Gazette 9. tammikuu 1890 s.5.

³²⁰ Committee for suppressing the traffic in girls, 1881 s.16.

5. Johtopäätökset

“Lisäksi tavoittelen lisää rajoituksia vanhempien oikeuksiin suhteessa heidän lapsiinsa. Tarkoiton samankaltaisia rajoituksia, kuin jolla on jo rajoitettu lasten altistamista harmille, joilla on langetettu rangaistuksia lapsenmurhasta ja julmuudesta lasta kohtaan sekä lakeja, joilla on valvottu pakollista koulukäyntiä. Englannissa on organisaatioita, jotka valvovat lasten kohtelua kotona ja estävät lapsiin kohdistuvia julmuuksia. Velvollisuutensa unohtavista äideistä voidaan tehdä ilmoitus ja heitä voidaan rangaista vankeudella; laiminlyövät isät voidaan pakottaa taloudellisesta huolehtimaan lapsistaan.”³²¹

1900-lukuun viitataan toisinaan lapsen vuosisatana. Nimi on ilmeisesti saanut alkunsa ruotsalaisen opettajan, pedagogin, kirjailijan ja suffragetin Ellen Keyn³²² kirjasta, jonka käännökset saivat 1900-luvun alkuvuosina osakseen paljon huomiota ja kannatusta sekä Euroopassa että aina Yhdysvalloissa asti. Keyn ajatus oli, että 1900-luku tulisi olemaan vuosisata, jolla aikuiset – vanhemmat, kasvattajat, opettajat ja lainsäätäjät – keskittyisivät uudella tavalla lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, koulutukseen ja kehitykseen. Keskeistä uudella vuosisadalla tulisi olemaan paitsi lasten lähipiirin, myös valtion lisääntyvä rooli lasten suojelijana ja kasvattajana.³²³ Ennustus on monelta osin toteutunut. 1900-luvun aikana lastensuojelu ja lasten oikeudet ovat erityisesti länsimaissa todella kehittyneet suurilla harppauksilla sekä eri maiden sisällä³²⁴ että kansainvälisesti eri sopimusten ja yhteisten päämäärien kautta³²⁵. Lisäksi lasten hyvinvoinnista huolehtiminen nähdään nykyään melko universaalisti ainakin osin valtion velvollisuutena.

”Lapsen vuosisadan” perusta luotiin kuitenkin selkeästi jo aiemmin. Ajatus lapsien oikeuksista ja hyvinvoinnista yhtenä tulevan vuosisadan keskeisistä tavoitteista on voinut kehittyä vain, koska sen taustalla on 1800-luvun aikana tapahtunut kehitys niin lasten suojelun kuin lasten oikeuksienkin saralla. Kuten luvun alussa olevasta lainauksesta huomaa, 1800- ja 1900 -lukujen vaihteissa

---

³²¹ Key, 1909 s.317 *“Further, I look for increasing limitations of the right of parents over children. Such limitations I mean as those which have forbidden the exposure of children, have imposed penalties for child murder, for cruelty towards children, and the laws which have enforced obligatory attendance at school. In England there are organisations which investigate the treatment of children at home and which prevent cruelties against them. Mothers who forget their duties can be reported and punished with imprisonment; neglectful fathers can be made to support their children”*.

³²² Ellen Key ks. esim.: Hällström&Hedda&Tiziana, 2016.

³²³ Key, 1909 esim. s.317-319.

³²⁴ Britanniassa ks. esim.: Crane, 2018.-

³²⁵ esim. Unicef: Child's Rights

Britanniassa oli jo vakiintunut ja kansainvälisesti tiedetty, modernin kaltainen lastensuojelulainsäädäntö, jonka avulla pyrittiin estämään lapsiin kohdistuva väkivalta. Lastensuojelu ja modernin lapsuuden mallit kehittyivät 1800-luvulla sekä Länsi-Euroopassa että Yhdysvalloissa. 1800-luvulla tapahtuneilla yhteiskunnallisilla ja aatteellisilla muutoksilla oli suuri merkitys modernin lastensuojelun syntyyn. Keskeisinä lastensuojelun syntyyn vaikuttuneina tekijöinä ovat olleet keskiluokaisen lapsuuskäsityksen normalisoituminen ”oikean lapsuuden” määritelmäksi, nationalismin ja aktiiviseen kansalaisuuteen liittyvien ideologioiden nousu sekä erilaiset kolmannen sektorin toimijoiden ja aktiivisten poliitikoiden ajamat sosiaaliseen ja moraaliseen muutokseen tähtäävät liikkeet. Näiden pohjalta on muodostunut ajatus lapsuudesta universaalina, ikään liittyvänä ilmiönä, joka vaati erityissuojelua yhteiskunnassa.

Britanniassa 1900-luvulle tultaessa lastensuojelu oli vakiintunut valtion ja sen valtuuttamien kolmannen sektorin toimijoiden vastuualueeksi. 1800-luvun kuluessa lähinnä keskiluokasta, mutta osin myös työväenluokan piiristä noussut aktivismi ja myötämieliset poliitikot olivat - osin erillisillä kampanjoilla ja osin yhdistämällä voimansa - saaneet vuosisadan loppuun mennessä luotua erillisen, selkeästi lapsiin liittyvän lainsäädännön verkoton. Vuonna 1908 säädetyssä lasten aktiivisessa yhdistettiin lopulta saman lain alle sekä lasten muu pahoinpitely että lasten seksuaalinen pahoinpitely.³²⁶ Lastensuojelun toteutus myös ammattimaistui. Sosiaalityöhön liittyvät tehtävät ja niitä osin hoitaneet kolmannen sektorin toimijat siirtyivät vahvemmin valtion valvontaan ja niihin liittyvä koulutus parani. Lasten suojelussa oli siirrytty vanhemmista ja yhteisöstä laajempaan, valtion kontrolloimaan järjestelmään, jossa lapsi oli jo ikänsä perusteella oikeutettu erityiseen suojeluun.

Oma tutkimukseni käsitteli monipuolisten aikalaislähteiden pohjalta tarkemmin lasten seksuaalista pahoinpitelyä, joka aikalaieskustelussa liitettiin sekä lastensuojeluun että prostituutioon liittyviin lainsäädäntöihin ja kysymyksiin. Tutkimuksen perusteella on helppo havaita, että 1800-luvun aikana tapahtunut lapsuuskuvan muutos muokkasi ja kasvatti yhteiskunnallista keskustelua lasten seksuaalisesta pahoinpitelystä. Voidaan jopa kysyä, olisiko keskustelua tai lakimuutoksia syntynyt ollenkaan, jos keskiluokainen, lapsuuden ideaali ei olisi laajemmin yleistynyt yhteiskunnalliseksi lapsuuden ideaaliksi 1800-luvun kuluessa. Lasten seksuaalisen pahoinpitelyn ympärille muodostunut yhteiskunnallinen keskustelu nojasi hyvin vahvasti luonnollisen, pitkän lapsuuden ajatukseen, joka puolestaan juonsi juurensa nimenomaan keskiluokkaisesta lapsuusajattelusta. Lapset olivat automaattisesti viattomia ja haavoittuvassa asemassa, joten heitä tuli suojella. Lapsen oma

---

³²⁶ Children Act , 1908

toiminta ei tehnyt lapsesta vähemmän lasta, vaan liian aikuisena pidetty toiminta oli osoitus ympäröivän maailman turmelevasta vaikutuksesta. Lapsia tuli suojata aikuisen seksuaalisuuden moraalisesti rappeuttavalta ja ruumiillisesti vaaralliselta vaikutukselta paljon pidempään kuin vanha lainsäädäntö antoi mahdollisuuden. Lasten seksuaalisen pahoinpitelyn vastustamisen ympärille rakentuvat kampanjat keskittyivät erityisesti lakimuutoksiin, suojaikärajan nostamiseen ja suojaverkoston- esim. lastenkodit, sijaishkodit, koulukodit - kehittämiseen pahoinpitelyn uhreille.

Ajatus kaikkien lasten yhtäläisestä asemasta seksuaalisen väkivallan viattomina uhreina ja lastensuojelun kohteina voi kuulostaa liian utopistiselta, koska se oli sitä. Käytännössä lapsen asemaan seksuaalisen väkivallan uhrina sekä oikeudessa että teoreettisemmalla tasolla julkisessa keskustelussa vaikuttivat monet asiat. Aiemmassa tutkimuksessa on tuotu esiin, kuinka keskiluokkainen lapsuuskäsitys sulki suppeudessaan ulos monia lapsia. Koska lapsuuteen liitettiin voimakkaasti määrätyn laisia piirteitä ja käyttäytymismalleja, esimerkiksi monet työväenluokan lapset eivät mahtuneet lapsuusajattelun muottiin. Nämä lapset jäivät usein marginaaliseen ja haavoittuvaan asemaan, ja heidän kohdallaan lapsuuden määrittäminen pysyi pitkään ainakin osin kontekstisidonnaisena ikäsidonnaisuuden sijaan. Lisäksi lasten sopimattomana nähty käytös tulkittiin helposti laiminlyönniksi ja lasten perheisiin kohdistui siksi yhteiskunnan taholta painetta ja jopa kontrollitoimia.

Tutkimuksen perusteella olen nostanut esiin kolme selkeää kategoriaa, jotka vaikuttivat lapsen asemaan seksuaalisen väkivallan uhrina. Näiden kategorioiden vaikutus on selkeästi näkyvillä ajan julkisissa keskusteluissa ja oikeuskäytännöissä sekä tietoisesti esiin tuotuna tai osana ajan laajempaa, tiedostamatonta normistoa. Ensinnäkin voidaan todeta, että lapsen asemaan seksuaalisen pahoinpitelyn uhrina vaikutti vahvasti ikä. Kuten tutkimuksessa on jo aiemmin todettu, lapsuus ei sinänsä ollut mikään 1800-luvun keksintö vaan se on pitkään nähty aikuisesta eriävänä elämänvaiheena.³²⁷ Tämä koski kuitenkin ainoastaan pieniä lapsia. Mitä vanhemmaksi lapset varttuivat, sitä vahvemmin lapsuuden kontekstisidonnaisuus alkoi näkyä.

Ennen vuotta 1875 yli 12-vuotiaita koski sama seksuaalilainsäädäntö kuin aikuisia eikä esimerkiksi 13 vuotiaan kanssa seksin harrastamisen kohdalla voi laillisessa mielessä puhua lapsen seksuaalisesta pahoinpitelystä. Ikäkysymys on erityisen tärkeä lapsen seksuaalista pahoinpitelyä kä-

---

³²⁷ Se, missä määrin ja mihin asti lapsuus on nähty aikuisuudesta eroavana ikä kautena, on historian tutkimuksen piirissä aktiivinen akateemisen keskustelun aihe. Nykytutkimus on kuitenkin yleislinjaisesti yhtä mieltä siitä, että ainakin pienet lapset ovat olleet oma erillinen ryhmänsä. Lasten aikainen työssäkäynti ja osallistuminen yhteisön toimintaan ei poista historiallisia lähteitä leluista, leikeistä, opetuksesta ja erillislaeista eikä tarkoita, että lapset olisi nähty aikuisina.

sitellessä. 1800-luvun puolivälistä alkaen aktivistit kampanjoivat aktiivisesti suojaikärajan korottamisen puolesta. Vaikka ikäraja lopulta nousi 16 vuoteen vuonna 1885, se ei suoraan muuttanut vanhoja ajatusmalleja. Seksuaalinen kanssakäyminen pienten lasten kanssa oli yleisesti paheksuttavaa, mutta noin 10-12 vuodesta alkaen mielipiteet alkoivat muuttua moniäänisemmiksi. Vanhemmilla lapsilla muun muassa käytös, luokka ja seksuaaliseen pahoinpitelyyn johtanut tilanne vaikuttivat siihen, miten uhriin suhtauduttiin. Tuomioiden määrä ja kovuus keskimäärin laskivat lapsen iän kasvaessa. Suurin osa lapsen seksuaaliseen pahoinpitelyyn liittyvistä kampanjoista keskittyikin juuri tähän ”harmaalla alueella” olevaan ryhmään, jotka pyrittiin saamaan sekä laissa että ihmisten mielissä lapsuuden ja sitä kautta myös lastensuojelun piiriin. Ikä vaikutti lapsen uskottavuuteen todistajana. Pieni lapsi ei saanut osoittaa liian hyvää tietämystä seksistä eikä vaikuttaa liian itsevarmalta. Lisäksi kovin nuori todistaja ei yksinään riittänyt tuomioon. Toisaalta liian vanhaan uhriin saatettiin suhtautua epäillen, sillä hän saattoi olla jo liian korruptoitunut ollakseen luotettava todistaja.

Iän lisäksi lapsen asemaan seksuaalisen väkivallan uhrina vaikuttivat sekä lapsen että väkivallantekijän luokka ja sosiaalinen asema yhteisössä. Vaikka lainsäädännössä puhuttiin yleisesti lapsuuden suojelusta, esiin tulleissa - tai nostetuissa - seksuaaliseen pahoinpitelyyn liittyvissä tapauksissa suurin osa sekä uhreista että tekijöistä kuului työväenluokkaan. Vaikka nykyään tiedetään, että lasten kokema seksuaalinen väkivalta leikkaa läpi kaikkien yhteiskuntaryhmien, 1800-luvulla keskiluokan ja yläluokan piirissä tehty seksuaalinen pahoinpitely jäi lähes täysin pimentoon. Esimerkiksi aiemmassa kappaleessa mainitut ikäkysymykset koskivat lähinnä vain työväenluokkaa. Keskiluokkaiset lapset ja erityisesti tytöt nähtiin 1800-luvun puolivälissä selkeästi lapsina vielä 13-14 vuotiaina.

Yhteiskuntaluokka ja sosiaalinen asema vaikuttivat sekä uhrin että tekijän uskottavuuteen oikeudessa ja aikalaisyhteisönsä silmissä. Työväenluokan lapsia pidettiin huolestuttavan varhaiskypsinä ja osin epäluotettavina todistajina, joiden käytös ei aina sopinut oikeanlaiseen lapsuuden muottiin. Työväenluokkaisia vanhempia saatettiin niin ikään pitää epäluotettavina, laiminlyövinä ja jopa todisteita oman edun nimissä väärentävinä. Tällöin uhrin ja tekijän asetelmat kääntyivät diskursseissa ympäri. Nyt uhri oli hyvämaineinen mies, jonka maineen ja elämän moraaliton tyttö tai hänen vanhempansa olivat päättäneet tuhota, joko kiristyssyistä tai esimerkiksi kostoksi. Lapsiprostituoidut, joiden ympärille julkista diskurssia rakennettiin, olivat luonnollisesti aina alemmista luokista. Toisaalta julkisessa keskustelussa tämän rinnalle nousi myös ajatus yläluokkaisesta, moraalittomasta viettelijästä. Alempien luokkien hyväksikäyttö ja turmeleminen oli teemana keskei-

nen sekä lasten seksuaalisesta pahoinpitelystä että laajemmin prostituutiosta puhuttaessa. Tuomioissa tätä asetelmaa ei juurikaan näy. Suurin osa tapauksista, joissa uhri ja tekijä ovat selkeästi eri yhteiskuntaluokkaa, näyttävät muun tutkimuksen valossa liittyvän työntekijä- työnantaja suhteisiin. Käytännössä tapauksissa, joissa tekijä oli keski – tai yläluokkaa, tuomioiden määrä oli pieni. Mahdollisen uhrin ja mahdollisen tekijän asema riippuu kummankin oletetusta kunniallisuudesta ja uskottavuudesta.

Lopuksi lapsen asemaan seksuaalisen pahoinpitelyn uhrina vaikutti lapsen sukupuoli. Julkisessa keskustelussa seksuaalisen pahoinpitelyn uhrina oli käytännössä lähes aina tyttö. Keskustelut ”viattomuudesta” ja ”passiivisesta uhrista” rakennettiin vahvasti feminiinisen kuvaston ympärille. Lisäksi seksuaaliseen väkivaltaa liittyvässä kielessä viettelyn ja väkivallan termistöt ovat käytössä lähekkäin. Vietelty ja ”pilattu” uhri voi olla ainoastaan tyttö, koska ajan seksuaalimoraaliin liittyvä kuvasto ei antanut hahmottaa poikaa viettelyyn, neitsyyteen ja turmellukseen liittyvän narratiivin keskellä. Tytön asema seksuaalisen väkivallan uhrina oli vaikea. Toisaalta tytöt herättivät sääliä, mutta toisaalta taas heihin liittyi vahvasti ”pilaantumiseen” ja ”likaisuuteen” liittyvä kielenkäyttö. Viktoriaanisessa ajatusmaailmassa moraalittomuus levisi moraalisesti epäilyttävistä tai langenneista henkilöistä ympäristöönsä tartuntataudin tapaan. Siksi esimerkiksi monet lastenkodit eivät ottaneet vastaan ”langenneita tyttöjä” – vaikka kyseessä olisi ollut raiskaustapaus -, jotta nämä eivät turmelisi muita kodin lapsia.

Seksuaalimoraalista oli muussa yhteiskunnassa noustu keskustelemaan myös miesten kohdalla, mutta miesten kokemasta seksuaalisesta väkivallasta ei juuri puhuttu julkisesti. ”Uhrin” asemaan liitettävät ajatusmallit eivät soveltuneet kuvaamaan nuoria miehiä tai teini-ikäisiä poikia. Jopa lainsäädännössä mainitaan lähes yksinomaan tytöt ja nuoret naiset. Ainoa poikkeus olivat nuoret poikalapset. Kuten tytöillä, myös pojilla nuori ikä muutti tilannetta. Lapset nähtiin kategorisesti omana ryhmänään ja heihin liitettiin paljon feminiinisiä piirteitä. Siinä, missä mies ei voinut olla avuton uhri, lapsi sopi uhriuden kuvastoon hyvin. Miesten välinen seksuaalisuus oli kuitenkin kaikissa muodoissaan tabu, joten myös nämä tapaukset ovat jääneet melkoisesti marginaaliin. Yksisyys alhaisiin ilmoituslukuihin on varmasti häpeä. Lisäksi hieman vanhemmilla pojilla ilmoittaminen saattoi laittaa heidät itsensäkin arveluttavaan tilanteeseen. Homoseksuaalisuus oli rikos ja tapauksesta riippuen myös uhri saattoi olla laillisesti harmaalla alueella, jos esimerkiksi oikeudessa alettiin epäillä prostituutiota. Toisaalta harvoissa lähteisiin jääneissä tapauksissa tekijä on saanut isojakin tuomioita, koska homoseksuaalisuuteen liittyvä lainsäädäntö on ankarampi. Tekijä ei ollut vain satuttanut lasta tai nuorta seksuaalisesti vaan mahdollisesti myös turmellut tämän ”luonnot-

tomalla seksuaalisuudella” paljon pidempikestoisesti. Kun seksuaaliseen pahoinpitelyyn liittyvässä lainsäädännössä puhutaan pojista ”uhreina”, silloin keskustellaan lähes sataprosenttisesti pojista kiristuksen tai väärän valan uhreina. Näissä tapauksissa puhutaan siis siitä mahdollisuudesta, että alaikäinen tyttö viettelisi tarkoituksellisesti ja valheellisesti viattoman pojan kiristystä varten.

Aikaisempi tutkimus on osoittanut, että lapsuuden konseptien muutos ja ikäsidonnaisuuden vahvistuminen mahdollisti lapsuuskäsityksen laajenemisen ja sitä kautta loi pohjan modernille lapsen seksuaaliseen väkivaltaan liittyvälle ymmärrykselle ja lainsäädännölle. Joitakin samoja rakenteita on edelleen näkyvissä myös moderneissa asenteissa. Lisäksi modernin lastensuojelun juuret ovat saman aikakauden toimijoissa ja lakimuutoksissa. Lapsuuskäsitystä luotiin kuitenkin 1800-luvulla diskurssien kautta, jotka eivät ottaneet tarpeeksi huomioon sosio-ekonomisten erojen todellista vaikutusta. Tällöin paljon lapsia jäi lainsäädännössä ja aiheeseen liittyvissä keskusteluissa epävarmaan asemaan tai kokonaan ulkopuolelle. Tämä alkoi kuitenkin hieman hävitä aivan vuosisadan loppumetreillä. Keskustelu keskittyi vahvasti luonnollinen – luonnoton -jaottelun ympärille ja siihen liittyi sekä halua auttaa että tarvetta kontrolloida. Jo aikalaistoimijat kiistelivät siitä, kuinka paljon moraalialueita voi tai saa säädellä laeilla. Vaikka 1800-luvulla tapahtui paljon muutoksia, ne olivat käytännössä hitaita ja erityisesti arvomaailman muutos vaati aikaa.

Lapsien kokema seksuaalinen väkivalta on historiantutkimuksen näkökulmasta mielenkiintoinen, mutta hankala aihe. Siihen liittyvät ajatusmallit ovat toisaalta hyvin vieraita ja toisaalta taas tuttuja. Esimerkiksi uhrin asemasta ja uskottavuudesta käydään edelleen keskustelua seksuaalisten pahoinpitelytapauksien yhteydessä. Uhrien asemaan vaikuttavat myös edelleen samankaltaiset sukupuoleen, seksuaaliseen käytökseen, luokkaan ja ikään liittyvät stereotyyppit ja käytösoletukset.

1800-luvun Iso-Britanniaan liittyen aihetta on tutkittu jonkin verran, mutta aihe on myös laaja ja siihen liittyy paljon lieveilmiöitä, kuten lainsäädäntöä, lääketieteen kehitystä, poliisilaitoksen ja sosiaalitoimen asemaa, koulu- ja lastenkotijärjestelmän syntyä ja muutoksia sekä kirjava joukko erilaisia kolmannen sektorin toimijoita. Lisäksi keskiössä ovat itse lapset ja heidän yhteisönsä, lähdeaineistoista kaikkein tärkein ja valitettavasti usein kaikkein hiljaisin. Jatkotutkimuksen paikkoja olisi erityisesti keskustelussa syrjään jäävien ryhmien kohdalla. Pojista on edelleen tehty liian vähän tutkimusta. Työväenluokan lapset ovat selkeästi eniten esillä aikalaiskeskusteluissa ja sitä kautta myös tutkimuksessa eli keski- ja yläluokan lapsien kokemasta seksuaalisesta pahoinpitelystä tehdyille tutkimukselle on myös tarvetta. Valitettavasti aineistojen hankinta on luultavasti näiden tutkimusaiheiden kohdalla hyvin työläistä. Lisäksi tutkimusta voisi tehdä myös seksuaalisen väkivallan tekijöistä. Tekijän yhteiskuntaluokan ja ”kunniallisuuden” vaikutuksista esimerkiksi

tuomioihin on tehty tutkimusta, mutta olisi mielenkiintoista saada laajemmin tietoa siitä, kuinka tekijöihin suhtauduttiin heidän omassa yhteisössään. Myös tapauksista, joissa sekä tekijä että oletettu uhri olivat alaikäisiä, mutta iällisesti lähellä toisiaan, olisi mielenkiintoista saada tutkimusta. Tutkimus voisi auttaa selvittämään eroja ylempien luokkien dominoivan julkisen keskustelun ja toisaalta työväenluokan seksuaali- ja seurustelukulttuurin välillä.

Lähdeluettelo

Alkuperäislähteet:

Painetut lähteet:

Acton, William (1872). *Functions and Disorders of the Reproductive Organs in youth in adult age and in advanced life*

Archbishop of Westminster & Waugh, B (1888): *The Child of the English savage*

Booth, Charles (1892): *Life and Labour of the People in London – Streets and population Classified*

Booth, William (1890): *In Darkest England and the Way Out*

Butler, Josephine (1868): *The Education and Employment of Women*

Butler, Josephine (1871): *The Constitution Violated: An Essay*

Butler, Josephine (1874): *Some Thoughts on the present aspect of the Crusade against the State Regulation of Vice*

Casper, Johann (1864): *A Handbook of the Practice of Forensic Medicine*

Ellis, Havelock (1903): *Studies in the Psychology of Sex. Vol 2 Sexual Inversion.*

Hopkins, Ellice (1883): *Work Among Working Men*

Hughes, Thomas (1880): *True Manliness*

Key, Ellen (1909): *The Century of the Child (alkuperäisteos Barnets århundrade 1900)*

Mearns, Andrew & Preston, William C (1883): *The Bitter Cry of Outcast London*

Ogston, Francis (1878): *Lectures on Medical Jurisprudence*

Rudolf, Edward (1922): *The First Forty Years*

Shaw, G.B (1889): *Letter on the Cleveland Street scandal* (<http://www.bbk.ac.uk/deviance/sexual-ity/shaw/18-7-1%20shaw.htm>)

Smiles, S (1873): *Self-Help*

Stead, William (1885): *The Maiden tribute of Modern Babylon* (käytetty kirjaksi koottua versiota
Stead, W.T: The Maiden Tribute of Modern Babylon (2013))

Taylor, A.S. (1844, 1886): *Medical Jurisprudence*

Aikakausijulkaistu ja järjestöjen julkaisut:

The Boy's Own Paper (1879): kokoelmanide, vol.1

Fourth Report of the London Society for the Protection of Young Females and Prevention of Juvenile Prostitution (1838)

The Lancet, 25/1885

The Lancet 3/1843

Medical Times and Gazette 18/1859

Report of the London Committee for the Exposure and suppression of the traffic in English girls for purposes of continental prostitution (1881)

The Reformatory and refuge journal: Seeking and saving (1879); *Reformatory and Refuge Union*

Seeking and Saving: A Monthly Journal of Home Mission and Penitentiary work vol.III (kokoelmajulkaisu) 1883

Iso-Britannian parlamentin aineisto

Parlamenttien pöytäkirjat (Hansard) sarja 3:

Osat (sisältävät kummankin huoneen istunnot):

278-281   4/1883-7/1883

289   6/1884-7/1884

296-300   3/1885-8/1885

341   2/1890-3/1890

(<https://api.parliament.uk/historic-hansard/volumes/3/index.html> vierailtu 11/2020)

Old Bailey'n rikostuomioistuimen julkaistut tiedonannot:

Haettu oikeudenkäyntejä aihesanoilla väliltä 1860-1900

Old Bailey Proceedings Online (www.oldbaileyonline.org)

Sanomalehdet:

Käytetty British Newspaper Archives paikallislehtiä välillä 1860-1910 aihesanoilla (<https://www.britishnewspaperarchive.co.uk/>). Pyritty ottamaan suurilevikkisiä lehtiä ympäri Brittein saarta.

Aberdeen Press and Journal

Batley Reporter and Guardian

Bristol Mercury

Buckingham Advertiser and Free Press

Bucks Herald

Cardiff Times

Devizes and Wiltshire Gazette

Dundee Courier

Gloucestershire Chronicle

Eastern Morning News

Evening Star

Hampstead and Highgate Express

Illustrated Police News

Leeds Mercury

Leeds Times

Liverpool Mercury

London Daily News

London Evening Standard

Manchester Evening News

Morning Post

Pall Mall Gazette

Reynold's Newspaper

South London press

Staffordshire Chronicle

Staffordshire Sentinel

The Star

Truth

West London Observer

Yorkshire Post

Yorkshire Evening Post

Our Waifs and Strays onlinearkisto (<https://www.hiddenlives.org.uk/articles/history.html>,
(vierailtu (10/2020))

Our Waifs and Strays -lehti 1885-1887

Our Waifs and Strays - työntekijän ohje (1904)

Our Waif and Strays – vuosikertomukset 1883-1886

Our Waifs and Strays – online arkisto

Lainsäädäntö:

Children Act 1908/ Legislation.gov.uk <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Edw7/8/67/enacted> (vierailtu 10/2020)

Criminal Law Amendment Act 1885/ Electronic Irish Statute Book <http://www.irishstatutebook.ie/eli/1885/act/69/enacted/en/print.html> (vierailtu 9/2020)

Offences Against the Person Act 1861/ Legislation.gov.uk <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/24-25/100/contents/enacted> (vierailtu 9/2020)

Prevention of Cruelty to, and Protection of, Children Act 1889/ Legislation.gov.uk <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1889/44/enacted> (vierailtu 9/2020)

The Public General Statutes passed in the thirty-eighth & thirty-ninth years of the reign of Her Majesty Queen Victoria 1875/ Offences Against the Person Act 1875, luku 94/ Google Books <https://books.google.co.uk/books?id=eQMUAAAAYAAJ> (vierailtu 9/2020)

Tilastot:

NSPCC: Child sexual abuse: statistics briefing <https://learning.nspcc.org.uk/research-resources/statistics-briefings/child-sexual-abuse> (vierailtu 9/2020)

Office for National Statistics (UK): Child sexual abuse in England and Wales: year ending March 2019 <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/articles/childsexualabuseinenglandandwales/yearendingmarch2019> (vierailtu 10/2020)

Office for national Statistic (UK): Abuse during childhood: Findings from the Crime Survey for England and Wales, year ending March 2016. <https://www.ons.gov.uk/peoplepopula->

[tionandcommunity/crimeandjustice/articles/abuseduringchildhood/findingsfromtheyearendingmarch2016crimesurveyforenglandandwales#number-of-types-of-abuse-during-childhood](https://www.homeoffice.gov.uk/communities/crimeandjustice/articles/abuseduringchildhood/findingsfromtheyearendingmarch2016crimesurveyforenglandandwales#number-of-types-of-abuse-during-childhood) (vierailtu 9/2020)

Internetsivut:

National Health Services: NHS Spotting signs of child sexual abuse <https://www.nhs.uk/live-well/healthy-body/spotting-signs-of-child-sexual-abuse/> (vierailtu 11/2020)

RAINN: Sexual Assault of Men and Boys <https://www.rainn.org/articles/sexual-assault-men-and-boys> (vierailtu 11/2020)

Unicef: History of child rights <https://www.unicef.org/child-rights-convention/history-child-rights> (vierailtu 10/2020)

Tutkimuskirjallisuus

Barrow, L; Poirier, F (toim.) (2010): *A full-bodied society*. Cambridge Scholars, Newcastle (elektroninen aineisto: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail?sid=b3d27fe1-2b49-424c-a42b-c9c309e8881c%40se-sionmgr4004&vid=0&hid=4112&bdata=JnNpdGU9ZWWhvc3QtbGl2ZSZzY29wZT1zaXRl&preview=false#AN=522819&db=nlebk>. Viitattu 10/2020)

Boyd, Nancy (1984): *Josephine Butler, Octavia Hill, Florence Nightingale: three Victorian women who changed their world*. Macmillan, Lontoo

Caine, Barbara (1992): *Victorian feminists*. Oxford University Press

Clark, Anna (2008): *Desire: A History of European Sexuality*. Routledge, New York

Cocks, Harry (2003): *Nameless offences: homosexual desire in the nineteenth century*. Tauris

Cocks, Harry; Cook, Matt (2007): *A gay history of Britain: love and sex between men since the Middle Ages*, Greenwood World Pub. Oxford

Cook, Hera (2005): *The Long Sexual Revolution*. Oxford University Press

- Crane, Jennifer (2018): *Child Protection in England, 1960–2000*. Palgrave Macmillan
- Cree, V (2014): *The presentation of child trafficking in the UK: An old and new moral panic?* British Journal of Social Work. Vol. 44, no. 2, s. 418-433
- Dauda, C (2013): *Providential Understandings of Childhood and Public Policy: The Politics of Generation, Future Adulthood and Moral Regulation of Sexuality in Liberal Democracies*. Sexuality and Culture Vol. 17, no. 2, s. 275-304
- D’Cruze, Shani (1998): *Crimes of outrage: sex, violence and Victorian working women*. UCL Press, Lontoo
- Dorais, Michel (2002): *Don't tell: the sexual abuse of boys*. McGill-Queen's University Press, Montreal
- Fass, Paula (toim.) (2013): *The Routledge History of Childhood in the Western World*. Routledge, Lontoo
- Flegel, Monica (2009): *Conceptualizing cruelty to children in nineteenth-century England: literature, representation, and the NSPCC*. Ashgate, Fraham (E-aineisto)
- Fraser, Derek (1980): *The Evolution of the British Welfare State*. The Macmillian Press Ltd.
- Gleadle, Kathryn (2001): *British Women in the 19th Century*. Palgrave
- Gorham, Deborah (1978): *The "Maiden Tribute of Modern Babylon" Re-Examined: Child Prostitution and the Idea of Childhood in Late-Victorian England*. Victorian Studies Vol. 21, no. 3, s. 353-379
- Hall, Lesley A (2000): *Sex, Gender and Social Change in Britain since 1880*. Palgrave Macmillan, Basingstoke
- Harris, Bernard (2004): *The origins of the British welfare state: society, state and social welfare in England and Wales, 1800-1945*. Palgrave Macmillan, Basingstoke
- Heathorn, Stephen (2005): *How Stiff were their Upper Lips? Research on Late-Victorian and Edwardian Masculinity*. History compass, 2005, Vol.2 (1), s.1-7
- Higgs, Michelle (2015): *Servants' stories : life below stairs in their own words, 1800-1950*. Pen & Sword History

- Hopkins, Eric (1994): *Childhood Transformed: Working-class Children in Nineteenth-century England*. Manchester University Press
- Hunt, Allan (1999): *Governing morals: a social history of moral regulation*. Cambridge University Press, Cambridge
- Häkkinen, A; Salasuo, M (2015): *Salattu, hävetty, vaiettu — Miten tutkia piilossa olevia ilmiöitä*. Vastapaino
- Hällström; Hedda; Tiziana (2016): *Ellen Key and the Birth of a new Children's Culture*. Ricerche di pedagogia e didattica, Vol.11, s.1-26
- Jackson, Louise A (2001): *Child Sexual Abuse in Victorian England*. Routledge, New York (elektroninen aineisto: <http://site.ebrary.com/lib/helsinki/reader.action?docID=10070722>. Viitattu 5/2016)
- Kaplan, Morris (2005) *Sodom on the Thames: sex, love, and scandal in Wilde times*. Cornell University Press, Ithaca
- Koven, Seth (2004): *Slumming: sexual and social politics in Victorian London*. Princeton University Press, Princeton
- Maikovich - Fong; Jaffee (2010): *Sex differences in childhood sexual abuse characteristics and victims' emotional and behavioral problems: Findings from a national sample of youth*. Child Abuse & Neglect Vol. 34, no. 6 s. 429–437
- Murdoch, Lydia D (2001): *From Barrack Schools to Family Cottages: Creating Domestic Space for Late Victorian Poor Children*. Julkaistu teoksessa: *Child Welfare and Social Action in the Nineteenth and Twentieth Centuries: International Perspectives*, Lawrence, Jon; Starkey, Pat (toim.). Liverpool University Press, Liverpool (elektroninen aineisto: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzI0MjM3M19fQU41?sid=6c438451-e958-4cdd-8b09-37b79cb001ad@sessionmgr4002&vid=0&format=EB&rid=1>. Viitattu 5/2016)
- Oxford dictionary of national biography* (2004). Oxford University Press, Oxford
- Penner, Elizabeth (2014): *"The Squire of Boyhood": G. A. Hutchison and the "Boy's Own Paper"* Victorian periodicals review, Vol.47, s.631-647
- Perkin, Harold (2002): *The Origins of Modern English Society*. Routledge

- Roberts, M. J. D (2004): *Making English morals: voluntary association and moral reform in nineteenth-century England*. Cambridge University Press, Cambridge
- Rose, Sonya O.(2003): *Limited Livelihoods: Gender and Class in Nineteenth Century England*. Routledge
- Rousseau, George (toim.) (2007): *Children and sexuality: the Greeks to the Great War*. Palgrave Macmillan, New York
- Schaverien, Joy (2015): *Boarding school syndrome: the psychological trauma of the 'privileged' child*. Routledge 2015. East Sussex
- Seidman, Steven (1990): *The Power of Desire and the Danger of Pleasure: Victorian Sexuality Reconsidered*. Journal of Social History, Vol.24 (1), s.47-67
- Tosh, John (2005): *Manliness and masculinities in nineteenth-century Britain: essays on gender, family and empire*. Pearson/Longman, New York
- Upchurch, Charles (2009); *Before Wilde: Sex between Men in Britain's Age of Reform*. University of California Press
- Walkowitz, Judith (1986): *Prostitution and Victorian Society: Women, Class, and the State*. Cambridge University Press, Cambridge